

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ“วิจัยแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่”

คณะวิจัย

1. ดร.สมคิด	แก้วทิพย์	หัวหน้าโครงการ
2. พัทธนันท์	พันธุ์	นักวิจัย
3. สมาน	สุภักดานิช	นักวิจัย
4. อังคณา	ไววุฒิ	นักวิจัย
5. อาทิตยา	จอกดี	ผู้ช่วยนักวิจัย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ฝ่ายชุมชน

คำนำ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นโครงการที่มุ่งหวังเพื่อสร้างความรู้และรูปธรรมความร่วมมือระหว่างองค์กรประชาชนที่ดำเนินการตามแนวคิดสหกรณ์ ซึ่งปัจจุบันกำลังเผชิญกับสภาพพื้นฐานปัญหาที่เรียกว่า “ขาดความเป็นสหกรณ์และขาดความเป็นขบวนการสหกรณ์ที่เข้มแข็ง อีกทั้งกลุ่มสมาชิกส่วนใหญ่ยังอ่อนแอ”

การดำเนินการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในส่วนงานฝ่ายชุมชน(ฝ่าย4) ที่ใช้รูปแบบการบริหารงานวิจัย ใช้กลไกภาคีความร่วมมือหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานราชการและนักวิชาการ ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชน ระหว่างการดำเนินการวิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยในชุดโครงการเดียวกันจากหลายจังหวัด อีกทั้งทีมประสานงานกลางจึงขอกราบขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัย ทีมผู้ประสานงานในชุดโครงการทุกท่านที่เป็นกัลยาณมิตรเสมอมา

ขอขอบคุณสมาชิกเครือข่ายสหกรณ์ทุกท่านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ได้อำนวยความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่ง

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในลักษณะสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางการพัฒนาเครือข่ายสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพโดยทั่วไปของสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ยังมีปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับคน โครงสร้าง และการบริหารจัดการกล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจ แนวคิดและวิธีการสหกรณ์ของคนที่เกี่ยวข้องในขบวนการสหกรณ์ ความเข้มแข็งของกลุ่มสมาชิก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสหกรณ์ ทั้งหมดทุกด้านยังมีไม่มากพอ ในขณะที่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายสหกรณ์ประเภทต่างๆ เช่น ชุมชนสหกรณ์ การเกษตร สหกรณ์โคนม สหกรณ์เครดิตยูเนียน แต่ยังไม่เข้มแข็ง

ผู้วิจัยได้แสดงบทบาทเป็นผู้กระตุ้นประสานสร้างการเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีบทบาทนำของสหกรณ์ มีการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ระเบียบ คณะกรรมการ ดำเนินงาน จัดตั้งเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่อย่างเป็นทางการ ทั้งนี้มีการทำกิจกรรมอย่างหลากหลายร่วมกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือน ทั้งการพบปะไปมาหาสู่อย่างไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่มย่อย การจัดกิจกรรมวิชาการ การศึกษาดูงานต่างจังหวัด การจัดกิจกรรมนันทนาการ **walk rally** การลงนามความร่วมมือ การทำธุรกิจการค้าและการเงินระหว่างกัน

เครือข่ายได้จัดตั้งตนเองในรูปแบบองค์กรสัมพันธ์ภาพสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่อาจจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เนื่องจากกฎหมายสหกรณ์ห้ามสหกรณ์ต่างประเภทรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชุมชนสหกรณ์ ในขณะที่สันนิบาตสหกรณ์มีการดำเนินการอยู่ส่วนกลางและมีสภาพที่ยังอ่อนแอ การดำเนินการของเครือข่ายสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงเวลา 2 ปีที่ดำเนินการวิจัยได้ทำงานอย่างกระตือรือร้นและความก้าวหน้ามีความสำเร็จตามลำดับแต่ยังไม่ยั่งยืน ด้วยข้อจำกัดในปัญหาพื้นฐานดังกล่าวและปัจจัยทางกฎหมายไม่เอื้อและโครงสร้างส่วนบนที่อ่อนแอ ไม่สามารถเป็นแม่ข่ายใหญ่ ที่เป็นกลไกสนับสนุนทั้งทางวิชาการและกลไกจัดการประกันความเสี่ยงธุรกิจระหว่างกันของสหกรณ์อย่างต่อเนื่องในระยะยาวได้

ABSTRACT

The research titled approach to develop people group/organization as the cooperatives net work in Chiangmai province. The objectives was to develop the pattern and approach to developed cooperatives network . The participatory action research :PAR was applied as research methodology.

It was found that the problems of the cooperatives in Chiangmai province include such problems: as poor knowledge and understanding towards cooperative concept and method of involve parties in cooperative movement, the weakness of cooperatives and members, and poor participation of stakeholders in cooperative process.

For the approach to develop cooperative network. The researcher become facilitator who facilitate learning process and relationship of cooperative leaders. The Chiang Mai Cooperative Network was formally set up with it goal, objectives, regulations, and committee. The diverse activities were continuously organized every month such as small ground dialogue, academic activity, study visit, walk rally and MOU on credit and commodity trading between cooperatives.

The Chiang Mai Cooperatives Network emphasized its pattern as the cooperative alliance which cannot register as the cooperative federation base on cooperative law. However, this network was very active in implementation and progress during two years of research. The successful of the net work will be not sustained due to such obstacle as poor Cooperative league of Thailand, un supported law and weak upper structure which cannot perform an academic support and long term risk insurance of business among cooperatives.

.....

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
คำถามวิจัย	3
วัตถุประสงค์	3
ระยะเวลาการดำเนินงาน	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	
ความหมายของคำที่เป็นจุดเน้น	6
แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์	7
แนวคิดในการพัฒนาความร่วมมือทางสหกรณ์	9
แนวคิดการมีส่วนร่วม	12
แนวคิดเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคม	13
กรอบแนวคิดการสร้างเครือข่ายสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่	17
บทที่ 3 วิธีวิทยาการวิจัย	
ระเบียบวิธีวิจัย	18
ขั้นตอนการดำเนินวิจัย	18
พื้นที่ในการดำเนินการวิจัย	19
กลุ่มประชากรเป้าหมาย	20
การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	20
บทที่ 4 สถานการณ์กลุ่มองค์กรในจังหวัดเชียงใหม่	
ข้อมูลทั่วไปจังหวัดเชียงใหม่	22
สถานการณ์ข้อเท็จจริงภาคการเกษตร	23
สถาบันเกษตรกรและกลุ่มองค์กรประชาชน	26

บทที่ 5 ผลการดำเนินการวิจัย	
กิจกรรมและผลดำเนินการกิจกรรม	51
สภาพปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของสหกรณ์	64
การดำเนินงานของเครือข่าย	80
ผลที่เกิดขึ้นกับเครือข่ายเชิงคุณภาพ	82
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	
ความยั่งยืนของเครือข่าย	87
ข้อจำกัดของเครือข่าย	88
อภิปราย	91
ข้อเสนอแนะ	93
ภาคผนวก ก ประวัติผู้วิจัย	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือนเกษตร	24
ตารางที่ 2 รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่	29
ตารางที่ 3 รายงานปริมาณธุรกิจและผลการดำเนินงานของสหกรณ์	30
ตารางที่ 4 รายงานฐานะการเงินของกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดพะเยา	31
ตารางที่ 5 รายงานปริมาณธุรกิจและผลการดำเนินงานของสหกรณ์	33
ตารางที่ 6 รูปแบบเครือข่ายแต่ละเครือข่ายที่มีความแตกต่างกันจากการศึกษา ของทีมวิจัย	35
ตารางที่ 7 ตารางแสดงกลุ่ม/เครือข่ายและโครงการที่ดำเนินการด้านเกษตร ยั่งยืนภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา	46
ตารางที่ 8 กิจกรรมการสร้างเครือข่าย phase 1-phase4	51
ตารางที่ 9 แสดงสรุปข้อบกพร่องทางการเงินของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร	66
ตารางที่ 10 การสรุปความต้องการและข้อเสนอแนะของสหกรณ์	69
ตารางที่ 11 ประเภทสหกรณ์	73
ตารางที่ 12 คณะกรรมการบริหารเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่	73
ตารางที่ 13 ปริมาณการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่	75

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ธรรมชาติมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้น การพัฒนาตนเองเพื่อให้อยู่รอดปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตเป็นมนุษย์ที่สุขสมบูรณ์ได้นั้นย่อมต้องอาศัย กลุ่ม, ชุมชน ตลอดจนเครือข่าย ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ เอื้อต่อการพัฒนาเป็นฐาน การจัดการทางสังคมให้เป็นสังคมอบอุ่น มีความร่วมมือแบ่งปันและเอื้ออาทร โดยอาศัย ภูมิปัญญา ความรู้ วัฒนธรรมและทรัพยากร หลากหลายของชุมชนสังคมเองให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ เป็นความสัมพันธ์ทั้งทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่มั่นคงยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง เป็นความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่น และชาติ

ดังนั้นรูปแบบโครงสร้างขององค์กรทางสังคม จึงได้ถูกกำหนดมาให้ทำหน้าที่ เพื่อรับใช้มนุษย์และสังคม ตามสถานการณ์และตามเจตจำนงของประชาชนและรัฐ ขึ้นอยู่กับว่า ในช่วงประวัติศาสตร์สังคมนั้น ๆ เป็นอย่างไร?

สังคมชุมชนในภาคเหนือมีโครงสร้างความสัมพันธ์ของคนเป็นชุมชนท้องถิ่น แน่นแฟ้น มีระบบเครือญาติ เครือข่ายหัววัด เหมืองฝาย ฯลฯ ยึดโยงไว้เป็นองค์กรและสถาบันทาง สังคมดั้งเดิม เมื่อมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น ตามลำดับทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าในขณะเดียวกันสังคมไทยก็ยอมรับเอา วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เข้ามาใช้อย่างรู้และไม่รู้เท่าทันยังให้เกิดคุณอนันต์และโทษมหันต์ต่อชีวิตและสังคมในปัจจุบัน

สหกรณ์เป็นเทคโนโลยีทางสังคมอย่างหนึ่งที่รัฐบาลไทยนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2459 เป็นต้นมา ภายใต้สถานการณ์ที่รัฐต้องการ สร้างหลักประกันให้กับระบบธนาคารกอบปรักกับเหตุผลที่ชาวนาไทยต้องการเงินทุนเพื่อประกอบ อาชีพ ลักษณะองค์กรสหกรณ์ที่รัฐนำมาใช้จึงเป็นสหกรณ์หาทุนแบบไม่จำกัดสินใช้ สหกรณ์จึง เป็นองค์กรของชาวนาที่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสร้างหลักประกันเงินที่ธนาคารให้กู้แก่ชาวนา และสมาชิกสหกรณ์ทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดวงเงิน การจัดตั้งและดำเนินการ สหกรณ์หาทุนได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้งและดำเนินงานสหกรณ์รูปแบบ อื่น ๆ เช่น สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์บริการ ฯลฯ

อย่างไรก็ตามในภาคเกษตรและชนบท โดยทั่วไปสหกรณ์ยังทำหน้าที่เป็นกลไก ที่รัฐอัดฉีดเงินทุนเข้าสู่ภาคการเกษตรและชนบทเป็นหลัก ในขณะที่ยังมีปัญหาทางโครงสร้างที่ บั่นทอนชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนโดยทั่วไปเช่น ปัญหาโครงสร้างการถือครอง ที่ดิน เกษตรกรจำนวนมากไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินและในขณะที่โครงสร้างตลาดทั่วไปเกษตรกร ยังเป็นผู้เสียเปรียบอยู่ตลอด ท่ามกลางปัญหาทางโครงสร้างดังกล่าวผู้นำการเปลี่ยนแปลงพยายาม

ปรับรูปแบบโครงสร้างองค์กรและขบวนการของสหกรณ์ไทยหลายครั้งเป็นต้นว่า ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 โดยการนำของ หลวงประดิษฐ์มนูธรรม ได้คิดเค้าโครงเศรษฐกิจพยายามปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมโดยระบบสหกรณ์ใหม่ แต่ก็ถูกคัดค้านอย่างหนักจากกลุ่มผู้มีอำนาจ ประโยชน์ในคณะราษฎรและกลุ่มอำนาจเดิม การปรับระบบโครงสร้างสหกรณ์จึงยังไม่เป็นผล

ครั้นเมื่อสังคมไทยได้ดำเนินนโยบายเน้นความมั่นคงทางการเมืองเพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น รัฐบาลไทยได้ดำเนินนโยบายสลายโครงสร้างกลุ่มและขบวนการชาวนา โดยใช้แนวคิดปัจเจกนิยม (Individualism) ทุนนิยม โดยยุบธนาคารเพื่อการสหกรณ์ จัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินธุรกรรมเน้นการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรรายคนเป็นการแบ่งแยกแล้วปกครองอย่างสมบูรณ์แบบ ในขณะที่สหกรณ์โดยทั่วไปก็ดำเนินไปโดยรัฐเป็นผู้กุมขบวนการส่งเสริมและพัฒนาแบบราชการ

ในส่วนองค์กรพัฒนาของรัฐที่มีฐานการทำงานอยู่กับชุมชน ก็ทำงานแยกส่วนไม่ประสาน ได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านสังกัดองค์กรตนเองขึ้นมามากมายภายใต้ “หมวก” ของตนเป็นต้นว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตภายใต้กรมพัฒนาชุมชน ร้านค้าชุมชนโดยการสนับสนุนของกรมการค้าภายใน กลุ่มเกษตรกรภายใต้การสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร สหกรณ์ต่าง ๆ อยู่ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น จนประชาชนถูกแบ่งแยกอ่อนกำลังเพราะขาดเอกภาพในการดำเนินการนั้น

อีกด้านหนึ่งได้มีนักวิชาการ นักพัฒนาเอกชนและประชาชนบางพื้นที่ได้สร้างทางเลือกใหม่ในการพัฒนาองค์กรของประชาชนจึงได้มีการจัดตั้งสหกรณ์แต่ไม่ได้ใช้ชื่อสหกรณ์ เพราะไม่ได้จดทะเบียนตาม พรบ.สหกรณ์. รูปแบบองค์กรเหล่านี้มีชื่อต่างกันเช่น ธนาคารหมู่บ้าน, กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เป็นต้น

โดยสรุป สภาพการณ์อันเป็นผลตกค้างของการพัฒนาองค์กรประชาชนในรูปสหกรณ์ ยังแยกส่วนกระจัดกระจายไม่ประสาน ขัดแย้งแข่งขันกันเอง ที่สำคัญที่สุดโดยรากฐานระดับกลุ่มยังอ่อนแอ ไม่มีความเป็นสหกรณ์และไม่เป็นขบวนการ เพราะยังดำเนินงานตามหลักสหกรณ์ 7 ประการยังไม่เต็มที่

การพัฒนาสหกรณ์ให้เข้มแข็งจำเป็นต้องปรับแก้กฎหมายสหกรณ์ระบบการสนับสนุนโครงสร้างองค์กรระดับพื้นที่ กระบวนการดำเนินการปฏิรูปดังกล่าวจะเป็นไปได้ ไม่อาจกระทำโดยใช้อำนาจรัฐปรับแก้โดยลำพัง (ซึ่งมักผิดพลาดมาโดยตลอด) หากจำต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติของขบวนการทางสังคมเพื่อการจัดการตนเองโดยใช้ความรู้และการสร้างความรู้ เป็นฐานของการปรับเปลี่ยนในลักษณะคิดไปทำไป เรียนรู้ปรับแก้ไป (Adaptive walk) สักระยะหนึ่งเพื่อหารูปแบบกระบวนการ และโครงสร้างความสัมพันธ์อันเหมาะสม

ความสำคัญของการวิจัยอีกส่วนหนึ่ง จะเป็นกระบวนการหาโจทย์วิจัยเป็นคำถามเชิงวิจัยต่อเนื่องเชิงโครงสร้าง, เช่นเกี่ยวกับระบบการสนับสนุน ระบบการศึกษาทางด้านสหกรณ์ ตลอดจนระบบกฎหมายสหกรณ์ รวมทั้งตั้งคำถามวิจัยเกี่ยวกับ การสร้างความรู้พื้นฐานอื่นสำหรับงานวิจัยพื้นฐานที่เกี่ยวกับสหกรณ์โดยผ่านการศึกษาอุปสรรคและสถานการณ์จริงของพื้นที่

2. คำถามวิจัย

- 2.1 กลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งที่เป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน มีสภาพการดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร? มีความร่วมมือกันในระหว่างองค์กรหรือมีเครือข่ายหรือไม่? ในด้านใด? อย่างไร? ในกรณีที่ยังไม่มีความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรเหล่านั้นมีความสนใจที่จะสร้างความร่วมมือกันหรือไม่เพียงใด? เพราะเหตุใด?
- 2.2 รูปแบบกระบวนการในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชนบนพื้นฐานการตัดสินใจอย่างอิสระเพื่อประโยชน์ต่อสมาชิก ต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนควรเป็นอย่างไร?
- 2.3 รูปแบบและกระบวนการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติควรเป็นอย่างไร?
- 2.4 รูปแบบและกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดผลอย่างไร ภายใต้เงื่อนไขอะไร ทั้งที่มีผลต่อสมาชิกต่อองค์กร และต่อเครือข่าย ทั้งในมิติของความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวิชาการ
- 2.5 บทบาทที่ควรเป็นของหน่วยงานสนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐ สถาบันวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนในการสนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายควรเป็นอย่างไร? และเพื่อให้สามารถตอบคำถามดังกล่าวนี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาไว้ 4 ข้อคือ

3. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก: เพื่อหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย/องค์กรประชาชน ทั้งที่เป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนและองค์กรอื่นๆ ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร ตลอดจนความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

และทั้งนี้ได้มีการกำหนดดังนี้คือ

- 3.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ตลอดจนความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้งที่เป็นสหกรณ์ที่

จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนและประเมินความสนใจในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่ม/องค์กรประชาชน

- 3.2 เพื่อศึกษาหารูปแบบ และกระบวนการในการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ทั้งที่เป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน ในลักษณะของการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระของกลุ่ม/องค์กรประชาชนและเอื้อต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กร
- 3.3 เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการในการเชื่อมโดยเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนทั้งที่เป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนและองค์กรอื่น ๆ ในจังหวัด ที่เกิดจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกันและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

4. ระยะเวลาการดำเนินงาน

มีนาคม พ.ศ. 2546-มีนาคม พ.ศ.2548 รวม 24 เดือน

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ในด้านการวิจัย

- 1.) สภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ความร่วมมือระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน ที่เป็นอยู่และความสนใจในการสร้างความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่มองค์กรประชาชน ทั้งที่เป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน ในจังหวัดเชียงใหม่
- 2.) รูปแบบและกระบวนการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน บนพื้นฐานของการตัดสินใจที่เป็นอิสระ เอื้อต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน และความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน ทั้งที่เป็นสหกรณ์ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนในพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่รูปแบบและกระบวนการในการดำเนินการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่มองค์กรประชาชน และองค์กร
- 3.) รูปแบบและกระบวนการในการดำเนินการเพื่อสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชน และ องค์กรอื่น ๆ ในพื้นที่จังหวัดเพื่อให้เกิดเครือข่ายและความร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์มุ่งถึงประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ ประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน
- 4.) การวิเคราะห์ผลและปัจจัยเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดผลต่าง ๆ ทั้งในระดับสมาชิก องค์กร และเครือข่าย
- 5.) บทบาทของหน่วยสนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ ที่ควรจะเป็น (ทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ สถาบันวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน) และข้อเสนอแนะ

5.2 ในด้านการพัฒนา

1. การพัฒนาคนและปรับเปลี่ยนแนวความคิดเพื่อสร้างความสัมพันธ์ใหม่โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้
2. กระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่ม/องค์กรประชาชนให้อยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระที่เอื้อต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน
3. กลไกในการพัฒนาและการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร ความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชนและเครือข่ายในพื้นที่

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความหมายของคำที่เป็นจุดเน้น
2. แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์
3. แนวคิดในการพัฒนาความร่วมมือทางสหกรณ์
4. แนวคิดการมีส่วนร่วม
5. แนวคิดเรื่องเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคม

1. ความหมายของคำที่เป็นจุดเน้น (นิยามศัพท์ปฏิบัติการ)

1. วิสัยทัศน์ขบวนการสหกรณ์ “เป็นระบบเครือข่ายขององค์กรช่วยเหลือตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมหลากหลายรูปแบบที่ตระหนักในคุณค่าของหลักและวิธีการสหกรณ์ มีการร่วมมือกันที่จะพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร และเกื้อกูลต่อการสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนของสมาชิกชุมชน สังคม ประเทศ “

2. กลุ่ม/องค์กรประชาชน หมายถึง สหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนที่ยึดมั่นในอุดมการณ์หลักและวิธีการสหกรณ์มาใช้ในการดำเนินงาน แต่ยังมีได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

3. การเชื่อมโยงเครือข่าย หมายถึง การสร้างความร่วมมือหรือการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่ม/องค์กรประชาชนตั้งแต่ 2 กลุ่ม/องค์กรขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำกิจกรรมบางอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกันอย่างจริงจัง เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เสี่ยงภัยร่วมกัน และได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้การที่กลุ่ม/องค์กรประชาชนจะมาเชื่อมโยงเครือข่ายนั้นควรจะกำหนด มาจาก แผน/ทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กร

4. การวิเคราะห์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชน หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในอนาคต บนพื้นฐานของความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีการพิจารณาถึงสิ่งที่เป็นโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อนของกลุ่ม/องค์กร กระบวนการดังกล่าว จะช่วยให้การตัดสินใจในการสร้างพันธมิตรหรือความร่วมมือกับองค์กรอื่นมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง

2 แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์

2.1 ความหมายของสหกรณ์

บุญมี จันทรวงศ์ (2543 : 26) ได้สรุปจากการศึกษาระบบสหกรณ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยว่า “สหกรณ์ หมายถึง องค์การชุมชนที่ประชาชนมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ของมวลสมาชิก โดยไม่มุ่งหวังผลกำไร และในการดำเนินกิจการของสหกรณ์ต้องยึดหลักการประชาธิปไตย คือ สหกรณ์เป็นของสมาชิกและควบคุมโดยสมาชิก และเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก และมีการจดทะเบียนตามกฎหมาย”

ประพันธ์ เสวตนันท์ (2542 :3) กล่าวว่า คำจำกัดความของสหกรณ์นั้นอาจแตกต่างกันไปได้หลายอย่าง แล้วแต่เราจะเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นพิเศษ นักสหกรณ์บางคนเน้นลักษณะบางอย่าง ซึ่งตนเห็นว่ามีความสำคัญควรยกขึ้นมาไว้ให้เห็นชัดเจน บางคนเน้นลักษณะทางธุรกิจการรวมทุนหรือเน้นการร่วมรับผิดชอบระหว่าง ฉะนั้นเมื่อเน้นในลักษณะใดก็มีการใช้ถ้อยคำในลักษณะนั้นปรากฏอยู่อย่างเด่นชัด แต่จะใช้คำจำกัดความอย่างไรก็ตามจะต้องบรรจุเนื้อหาสาระสำคัญของความเป็นสหกรณ์อันได้แก่ การรวมตัวกันของประชาชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงขึ้น

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ.2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 สหกรณ์ หมายความว่า เป็น คณะบุคคลซึ่งรวมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

2.2 หลักการและวิธีการสหกรณ์

หลักการที่ 1 การเปิดรับสมาชิกโดยทั่วไปตามสมัครใจ

(1 st Principle : Voluntary and Open Membership)

สหกรณ์เป็นองค์การแห่งความสมัครใจ เปิดรับบุคคลทั่วไปที่สามารถใช้บริการสหกรณ์ได้และเต็มใจจะรับผิดชอบในฐานะสมาชิก เข้าเป็นสมาชิกโดยปราศจากฐานะทางสังคม เชื้อชาติ การเมือง หรือศาสนา

หลักการที่ 2 การควบคุมโดยสมาชิกตามแนวทางประชาธิปไตย

(2 nd Principle : Democratic Member Control)

สหกรณ์เป็นองค์การประชาธิปไตยที่มีการควบคุมโดยสมาชิก ซึ่งมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ บุรุษและสตรีที่ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ให้เป็นผู้แทนสมาชิกต้องรับผิดชอบต่อสมาชิก ในสหกรณ์ขั้นปฐมสมาชิกมีสิทธิในการออกเสียง

เท่าเทียมกัน (สมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง) สำหรับสหกรณ์ในระดับอื่น ๆ ก็ดำเนินการตามแนวทางประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน

หลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจโดยสมาชิก

(3 rd Principle : Member Economic Participation)

สมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน(ซื้อหุ้น) ในสหกรณ์ของตนเองอย่างเสมอภาคกันและมีส่วนในการควบคุมการใช้เงินทุนของสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย พูนของสหกรณ์อย่างน้อย ๆ ส่วนหนึ่งต้องเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของสหกรณ์ โดยปกติสมาชิกจะได้รับผลตอบแทน (ถ้ามี) ในอัตราที่จำกัดตามเงินลงทุน (หุ้น) ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขของการเข้าเป็นสมาชิก สมาชิกสามารถจัดสรรเงินส่วนเกินของสหกรณ์ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทุกอย่าง ดังนี้ คือ

1. เพื่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยอาจกันไว้เป็นเงินสำรองซึ่งอย่างน้อย ๆ จะต้องมีส่วนหนึ่งที่นำมาแบ่งปันกันไม่ได้
2. เพื่อตอบแทนแก่สมาชิกตามสัดส่วนของปริมาณธุรกิจที่สมาชิกได้ทำกับสหกรณ์
3. เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

หลักการที่ 4 มีการปกครองตนเองและมีอิสระ

(4 th Principle : Autonomy and Independence)

สหกรณ์เป็นองค์กรที่พึ่งพาตนเองและปกครองตนเอง โดยมีการควบคุมจากมวลสมาชิก หากสหกรณ์จะต้องมีข้อตกลงผูกพันกับองค์กรอื่นใด ซึ่งรวมถึงหน่วยงานของรัฐบาลด้วยหรือจะต้องเพิ่มเงินลงทุนโดยอาศัยแหล่งเงินทุนภายนอกสหกรณ์ สหกรณ์จะต้องกระทำการดังกล่าวภายใต้เงื่อนไขที่มั่นใจได้ว่ามวลสมาชิกจะยังคงดำรงไว้ ซึ่งอำนาจในการควบคุมสหกรณ์ตามแนวทางประชาธิปไตย และสหกรณ์ยังคงดำรงความเป็นอิสระ

หลักการที่ 5 การศึกษา การฝึกอบรมและข่าวสาร

(5 th Principle : Education , Training and Information)

สหกรณ์พึงให้การศึกษาและการฝึกอบรมแก่สมาชิก ผู้แทนสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง ผู้จัดการและพนักงาน เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถมีส่วนช่วยพัฒนาสหกรณ์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพึงให้ข่าวสารแก่สาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เยาวชนและบรรดาผู้นำทางความคิด ในเรื่องคุณลักษณะและคุณประโยชน์ของสหกรณ์

หลักการที่ 6 ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์

(6 th Principle : Cooperation Among Co-operatives)

สหกรณ์จะสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ได้ โดยร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

หลักการที่ 7 ความใส่ใจต่อชุมชน

(7 th Principle : Concern for Community)

สหกรณ์พึงดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญยั่งยืนตามนโยบายที่มวลสมาชิกเห็นชอบ

2.3 วิธีการสหกรณ์

คือ การนำหลักการสหกรณ์มาใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไป เช่น การจัดตั้ง การระดมทุน การบริหารงาน การดำเนินธุรกิจ และการส่งเสริมประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสมาชิกโดยกำหนดวิธีปฏิบัติไว้ในข้อบังคับสหกรณ์ (ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ , 2542)

3. แนวคิดในการพัฒนาความร่วมมือทางสหกรณ์

ปัญหาการขาดประสิทธิภาพการเกษตรของสมาชิกมีความสำคัญมากก็คือ การขาดความร่วมมือทางธุรกิจในขบวนการสหกรณ์ด้วยตนเอง หนทางที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้จะต้องใช้หลักการสหกรณ์สากล ข้อที่ว่า ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ต่อสหกรณ์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เห็นเป็นรูปธรรมในขบวนการสหกรณ์ของประเทศไทยให้จงได้ โดยเฉพาะต้องเน้นในรูปของความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างสหกรณ์ต่อสหกรณ์

ถวิล เลิศประเสริฐ (2523: 153-154) กล่าวว่า การผสมผสานหรือการรวมกันของสหกรณ์เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในกระบวนการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ไปสู่ความเจริญเติบโตเป็นปีกแผ่นและมีประสิทธิภาพในเชิงธุรกิจในเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน การผสมผสานสหกรณ์อาจแบ่งออกเป็นสองแบบคือ การผสมผสานในแนวนอน (horizontal integration) และการผสมผสานในแนวตั้ง (vertical integration) การผสมผสานในแนวนอนหมายถึงการผสมผสานสหกรณ์ในระดับเดียวกัน การผสมผสานในแนวตั้งหมายถึงการผสมผสาน สหกรณ์ต่างระดับ

การผสมผสานในแนวราบ

การผสมผสานในแนวราบหมายถึง กระบวนการรวมกิจกรรมสหกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งมี

3 วิธีคือ

(1.) การควบสหกรณ์ที่ทำหน้าที่อย่างเดียวกันตั้งแต่สองสหกรณ์ขึ้นไปเข้ากัน เพื่อสร้างหน่วยเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น

(2.) การรวมหน้าที่หลายหน้าที่ไว้ในสหกรณ์เดียว ได้แก่ สหกรณ์อเนกประสงค์

(multi-purpose society)

(3.) การสร้างข้อผูกพันอันใกล้ชิด เพื่อพัฒนาการร่วมมือระหว่างสหกรณ์อเนกประสงค์ (single purpose societies) ในระดับขั้นปฐมโดยข้อตกลงอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ คือ ระบบเชื่อมโยง (link-up system) ซึ่งเป็นการผสมผสานในแนวราบแบบหลวม ๆ ภายใต้ระบบนี้ สหกรณ์อเนกประสงค์ตั้งแต่สองสหกรณ์ขึ้นไปทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดโดยไม่สูญเสียความเป็นอิสระตามกฎหมาย รูปแบบสามัญที่สุดของระบบเชื่อมโยงได้แก่ การร่วมมือระหว่างสหกรณ์การตลาดกับสหกรณ์เครดิต ซึ่งอาจทำได้โดยข้อตกลงระหว่างกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สหกรณ์เครดิตอาจตกลงจ่ายเงินทดรองให้สมาชิกสหกรณ์การตลาดโดยใช้ผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับประกัน ถ้าหากสหกรณ์การตลาดพร้อมที่จะดำเนินการขายผ่านสหกรณ์เครดิตและยอมให้หักกลบหนี้เงินที่จ่ายทดรอง

ประดิษฐ์ มัชฌิมา (2542: 13-14) กล่าวว่า การร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ “Cooperation among co-operatives” นี้มีความหมายและขอบเขตในการดำเนินงานที่กว้างขวางมาก คือ หมายถึง การร่วมมือกันในการดำเนินธุรกิจ และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ขบวนการสหกรณ์ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับประเทศ และรวมถึงการร่วมมือกันในการส่งเสริมความรู้ด้านการสหกรณ์ และการช่วยเหลือกันในการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ระหว่างประเทศให้เข้มแข็งและเจริญเติบโตอีกด้วย ดังนี้

ก. ด้านธุรกิจ

(1.1) สหกรณ์ระดับท้องถิ่นอาจทำการซื้อขายระหว่างกัน เช่น ระหว่าง สหกรณ์ผู้ผลิตและสหกรณ์ ผู้บริโภค หรือระหว่างสหกรณ์ผู้ผลิตด้วยกัน เช่น ระหว่างสหกรณ์ผู้ผลิตข้าว สหกรณ์ ประมง สหกรณ์ผู้ผลิตนม หรือสหกรณ์อื่น ๆ ที่ต้องการทำธุรกิจร่วมกันหรือทำการซื้อขายระหว่างกัน

(1.2) สหกรณ์ระดับท้องถิ่นอาจร่วมมือกันส่งซื้อสินค้าจากโรงงานโดยตรงก็ได้ เพื่อให้มีอำนาจใน การต่อรอง และเพื่อความสะดวกในการขนส่งสินค้าก็ได้

(1.3) สหกรณ์อาจให้สหกรณ์ด้วยกันกู้ยืมเงินเพื่อไปดำเนินธุรกิจหรือขยายกิจการของสหกรณ์ก็ได้ เช่น สหกรณ์การเกษตรอาจกู้เงินโดยตรงจากสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือ สหกรณ์การเกษตรที่มีฐานะการเงินดีอาจให้สหกรณ์การเกษตรอื่นกู้ยืมเงินไปดำเนินธุรกิจก็ได้

(1.4) สหกรณ์ระดับท้องถิ่นอาจร่วมกันตั้งโรงงานผลิตสินค้า ผลิตปุ๋ย ผลิตเครื่องมือการเกษตร หรือตั้งโรงงานแปรรูปสินค้าร่วมกันก็ได้

(1.5) สหกรณ์ชั้นปฐมหรือระดับท้องถิ่นอาจร่วมมือกันตั้งชุมนุมสหกรณ์ระดับมัธยมเช่นระดับอำเภอ (ในอินเดีย) หรือระดับจังหวัดก็ได้ หรือชุมนุม สหกรณ์ระดับมัธยม (จังหวัด) อาจร่วมมือกันตั้งชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศก็ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้สหกรณ์ระดับต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงธุรกิจเข้าด้วยกันให้มีประสิทธิภาพ และขณะเดียวกันก็เป็นการเสริมสร้างขบวนการสหกรณ์ ให้เข้มแข็งอีกด้วย ทั้งระดับปฐม ระดับมัธยม และระดับประเทศ

ข. ด้านวิชาการ

(2.1) มีการส่งเสริมเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข่าวสารทั้งด้านวิชาการ ด้านการปฏิบัติและด้านการดำเนินงานระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ระหว่างสหกรณ์

(2.2) สหกรณ์ด้วยกันอาจทำโครงการส่งเสริมเผยแพร่และทำการฝึกอบรมด้านการบริหารและการจัดการสหกรณ์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประหยัด และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์ด้วยกันให้แน่นแฟ้นขึ้น

(2.2) สหกรณ์ที่เข้มแข็งและมีความสามารถในการบริหารและการจัดการสูง อาจเปิดโอกาสให้สหกรณ์ที่อ่อนแอกว่าส่งคนมาฝึกงานภาคปฏิบัติในสหกรณ์ของตนเองก็ได้ หรือไม่สหกรณ์ที่เข้มแข็งกว่าก็จะส่งคนของตนไปแนะนำส่งเสริมหรือทำงานให้แก่สหกรณ์ที่อ่อนแอกว่าในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อวางรูปแบบในการทำงานหรือเพื่อสอนวิธีการทำงานให้แก่อีกสหกรณ์หนึ่งก็ได้

การใช้ระบบเชื่อมโยงของสหกรณ์เกิดขึ้นในภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ระบบเชื่อมโยงนอกภาคการเกษตรปรากฏว่ามีอยู่บ้างในประเทศ เช่น การเชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์การตลาดและสหกรณ์ผู้บริโภคในฟินแลนด์ ความยากลำบากในการสร้างความร่วมมือใกล้ชิดระหว่างสหกรณ์การตลาดเกษตรกับสหกรณ์ผู้บริโภคอาจพบได้ในปัญหาต่อไปนี้

(1.) ปัญหาราคา ผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยปกติมีความคิดแตกต่างกันในเรื่องราคาตลาดทางหนึ่งในการแก้ปัญหาหนึ่งนี้อาจทำได้โดยทำข้อตกลงส่งมอบระยะยาวอันเป็นการประกันการขายผลิตภัณฑ์ให้โดยสม่ำเสมอในราคาที่แน่นอนซึ่งสามารถลดการเสี่ยงภัยการตลาดได้มาก

(2.) ปัญหาการส่งมอบและคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์ผู้บริโภคย่อมต้องการส่งมอบตามกำหนดเวลาและการรักษาคุณภาพมาตรฐานสหกรณ์

การตลาดเกษตร โดยเฉพาะในระยะแรก ๆ มักจะประสบอุปสรรคในการจัดให้มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง

(3.) ปัญหาปริมาณขนาดของสหกรณ์ มักจะไม่เอื้อต่อการที่ร่วมมือกันโดยระบบเชื่อมโยง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีข้อผูกพันอยู่กับพ่อค้าเอกชนคู่แข่งกัน สิ่งนี้อาจนำไปสู่บรรยากาศอันไม่เป็นมิตรได้ง่าย

หากสหกรณ์ได้ปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจดังที่ได้แล้ว ขบวนการสหกรณ์ทั้งภาคเกษตรและภาคนอกเกษตรก็จะเป็นเครื่องมือของประชาชนและรัฐที่จะใช้พัฒนาประเทศชาติต่อไป ในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมชนบทให้อยู่ดีกินดีและมีสันติสุข เพราะการลงทุนในชนบทที่ดียิ่งขึ้น ก็ต่อเมื่อสหกรณ์ภาคเกษตรมีเงินไหลเวียน

4. แนวคิดการมีส่วนร่วม

แนวคิดและความหมายการมีส่วนร่วมมีให้พิจารณากันหลายประการคือ

- 1.) การมีส่วนร่วม ต่างจากความร่วมมือ เพราะการมีส่วนร่วมต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ส่วนความรู้สึกเป็นอื่น หรือคนอื่นที่เขามาร่วมนั้นเป็นเพียงการให้ความร่วมมือ
- 2.) การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (right) และเป็นเอกสิทธิ (privilege) เมื่อการมีส่วนร่วมเป็นสิทธิเกษตรกรจะต้องได้รับการเคารพและให้เกียรติในฐานะเอกสิทธิ จะต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำจะต้องไม่มีหุ่นเชิด ในกระบวนการมีส่วนร่วม
- 3.) การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานกลุ่ม งานกลุ่มเป็นผลรวมของพันธสัญญาจากคนแต่ละคนบนพื้นฐานความรู้สึกนึกคิดว่า “ที่ทำอยู่เป็นงานของพวกเขา ทำโดยพวกเขา และทำเพื่อพวกเขาเอง” การกระทำต่าง ๆ เป็นการกระทำร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- 4.) การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งยวดของการพัฒนาการเกษตรและชนบท ผู้บริหารการพัฒนาจึงจำเป็นต้องรู้ สิ่งที่ประชาชนมุ่งหวังตั้งใจให้เกิดขึ้น
- 5.) การมีส่วนร่วมเป็นตัวชี้วัดการพัฒนา ถ้าจะดูว่าการพัฒนาบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดดูได้จาก “การมีส่วนร่วม” เพราะการมีส่วนร่วมมากเท่าใด ผลประโยชน์จะตกแก่ผู้มีส่วนร่วมมากเท่านั้น ทั้งนี้ต้องดูที่การมีส่วนร่วมแท้จริงทุกระบวนการ ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์เต็มที่ ไม่ใช่เพียงร่วมตื้นเขิน เล็กน้อยหรือร่วม ปลายมือ ปลายเท้า
- 6.) การมีส่วนร่วมเป็นการได้มาซึ่งอำนาจ (empowerment) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยที่กระบวนการตัดสินใจที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันได้ วิเคราะห์ตนเองหาข้อมูลภายในและภายนอกชุมชนท้องถิ่นอย่างรอบด้าน ผ่านการคิดร่วมกันมีการถกเถียงหาข้อสรุปร่วมกัน จนสามารถนำไปสู่ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น แล้ว

นำมาใช้ปกป้องวิถีชีวิตของเขาเอง แนวคิดการมีส่วนร่วมข้อนี้มีความหมายในแนวอำนาจที่สามารถรู้ คิด กำหนดชีวิตตนเองได้โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติจริงนั่นเอง

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 : 138) ได้สรุปความหมาย การมีส่วนร่วมใน 2 ลักษณะคือ

1.) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

2.) การมีส่วนร่วมในความหมายทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

(2.1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

(2.2) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนา ที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อให้ภูมิภาคและท้องถิ่นมีลักษณะเป็นเอกเทศให้อำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากร อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ (empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนที่เท่าเทียมกันของชายและหญิง (gender) ในการดำเนินงานพัฒนาด้วย

5. แนวคิดเครือข่ายทางเศรษฐกิจและสังคม

5.1 ความหมายร่วมและความหมายของ “เครือข่าย” (กาญจนา แก้วเทพ 2538)

ได้อธิบายว่า “เครือข่าย” หมายถึงรูปแบบหนึ่งของการประสานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆ องค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตัวเอง มีเป้าหมาย มีวิธีทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตัวเอง บุคคลกลุ่มหรือองค์กรเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลายาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหา ก็สามารถติดต่อไปได้

“เครือข่ายมีความ แตกต่างไปจากกลุ่มหรือองค์กร”โดยที่ การสังกัดกลุ่มหรือองค์กรเดียวกันนั้นบุคคลทุกคนในกลุ่มนั้นจะต้องเข้าร่วมในทุกอย่างพร้อมกันหมด อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน รับผิดชอบในทรัพย์สินร่วมกัน ในช่วงระยะเวลายาวนานตราบเท่าที่ยังเป็นสมาชิกอยู่ ฯลฯ แต่ทว่าการเข้าร่วมกันเป็นเครือข่ายนั้น แม้จะมีบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายเฉพาะหน้าร่วมกัน มีผลประโยชน์เฉพาะหน้าร่วมกัน หรือมีกฎเกณฑ์บางอย่างร่วมกัน ฯลฯ แต่การเข้าร่วมนั้นก็เพียงบางส่วนเลี้ยวเท่านั้น หรือเป็นการเข้าร่วมเพียงชั่วคราวเท่านั้น โดยที่แต่ละกลุ่มยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนเองเอาไว้ได้

เครือข่ายนั้นอาจจะแสดงออกในหลายรูปแบบ เช่น เครือข่ายแบบแนวดิ่ง/เครือข่ายแบบแนวนอน

เครือข่ายแบบแนวดิ่งนั้นอาจจะได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลกับชาวบ้าน องค์กรพัฒนากับชาวบ้าน หรือนายจ้างกับลูกจ้าง ส่วนตัวอย่างเครือข่ายแบบแนวนอนก็เช่นความสัมพันธ์ระหว่างตัวชาวบ้านเองกับครอบครัว ชาวบ้านกับกลุ่มเครือญาติ ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน ฯลฯ (แต่ในสถานการณ์ที่เป็นจริง กลุ่มที่กล่าวมาทั้งหมดนี้อาจจะจัดเครือข่ายในลักษณะใดก็ได้)

ในภาคปฏิบัติ นั้น เราจะมองเห็นลักษณะการจัดเครือข่ายระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในหลายรูปแบบ เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันโดย ตัวอย่างการสร้างเครือข่ายที่เกิดขึ้นในแวดวงนักพัฒนา เช่น

- เอลักษณะพิเศษของกิจกรรมมาจัดเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายของกลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มธนาคารข้าว
- การจัดตั้งเครือข่ายขององค์กรระหว่างชุมชนหมู่บ้านในละแวกเดียวกัน 5-10 หมู่บ้าน มาจัดตั้งรวมกันเป็นเขต
- การจัดตั้งกลุ่มทุกประเภทมารวมพลังกันเพื่อผลักดันเคลื่อนไหวประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น เครือข่ายของทุกกลุ่ม ทุกหมู่บ้าน ทั้งในระดับชาวบ้าน ระดับกลุ่มสนับสนุน (support group) กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น กลุ่ม ศส. มารวมตัวกันในประเด็นของการคัดค้านการสร้างเขื่อน

บรรจง นะแส ได้เสนอรูปแบบของขั้นตอนการสร้างเครือข่ายว่าควรเป็นไปดังนี้

- ควรจะรวมตัวกันในแง่ผลประโยชน์
- ขยายมาเป็นเครือข่ายด้านการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน
- ขยายมาเป็นเครือข่ายด้านขุมพลังในการต่อรองกับภายนอก

กลุ่มเครือข่ายแต่ละกลุ่มอาจจะมีเป้าหมายได้หลาย ๆ ชนิด เป็นแบบเอกประสงค์

(แต่ก็ควรรู้ว่ามิใช่เป้าประสงค์อะไรรวมอยู่บ้าง) หรืออาจจะมีวิวัฒนาการในแง่ของการเพิ่มเป้าหมายมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป เมื่อกลุ่มแต่ละกลุ่มมีความต้องการจะสร้างเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นแบบใดชนิดไหนก็ตาม ที่จะทำให้เกิดเครือข่ายได้อย่างจริงจังถาวร

5.2 ข้อกำหนดเบื้องต้น (requirement)

1.) กลุ่มที่จะสร้างเครือข่ายนั้นจะต้องผ่านการพูดคุยกัน การวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้เกิดสำนึกอย่างจริงจังว่า “เพราะเหตุใดเราจึงต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำไมเราจึงมีชีวิตอยู่ตามลำพังด้วยตัวเองไม่ได้” การพูดคุยกันและการวิเคราะห์จนกระทั่งเกิดสำนึก เกิดเห็นความจำเป็นที่จะต้องประสานงานร่วมกับคนอื่น ร่วมกับกลุ่มอื่น ร่วมกับหมู่บ้านอื่นเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างเครือข่าย

2.) สมาชิกในกลุ่มเครือข่ายจะต้องเข้าใจเป้าหมายของการรวมกลุ่มและการประสานงานอย่างชัดเจน

3.) ต้องมีรูปแบบขององค์กรเพื่อการประสานงานที่แน่นอนในระดับหนึ่ง การสร้างเครือข่ายจะเป็นไปไม่ได้ หากไม่มีการจัดระบบในรูปแบบขององค์กรเพื่อการประสานงาน

4.) ต้องมีการเคลื่อนไหวให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เนื่องจากลักษณะของเครือข่ายนั้นมีความเป็นโครงสร้าง (structured) น้อยกว่ากลุ่มหรือองค์กร ทั้งยังเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มที่อยู่ห่างไกลกัน ดังนั้น จึงต้องมีการเคลื่อนไหวให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

5.) แรงจูงใจ (motive) ของสมาชิกที่จะเข้าสู่เครือข่าย เนื่องจากเครือข่ายเป็นรูปแบบการประสานงานเพื่อการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้น แรงจูงใจของสมาชิกที่จะเข้ามาอยู่ในเครือข่ายจะต้องเป็นแรงจูงใจ 2 ด้านคือ ทั้งเป็น “ผู้รับ” และเป็น “ผู้ให้” ที่มีแรงจูงใจแต่เพียงด้านเดียว คือ มองตัวเองแต่ด้านที่จะเป็น “ผู้รับ” หรือแม้แต่จะเป็น “ผู้ให้” แต่เพียงฝ่ายเดียวจะประกอบตัวอยู่ในเครือข่ายไม่ได้แน่นอน

5.3 บทบาทการหนุนช่วยบุคคลภายนอกในการสร้างสรรค์เครือข่ายของประชาชน

บทบาทขององค์กรพัฒนาจากภายนอกที่สามารถจะมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เครือข่ายมีดังนี้

- ผ่านกระบวนการส่งคืนตามปกติเงินทุนที่ช่วยเหลือในการทำน้ำที่เป็นตัวประสานงานระหว่างกลุ่ม
- เป็นตัวจัดโอกาสให้เกิดการพบปะ
- จัดแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- เป็นผู้รวบรวมแหล่งข้อมูลในแต่ละแห่ง
- ชูบทบาทผู้นำชุมชนขึ้นมาเพื่อให้เป็นกลุ่มแกนในการพัฒนา

- สร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยสนับสนุนและชาวบ้านในรูปแบบต่าง ๆ
- เป็นตัวต่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มของชาวบ้าน

5.4 จะอย่างไรให้เครือข่ายมีชีวิตยืนยาว?

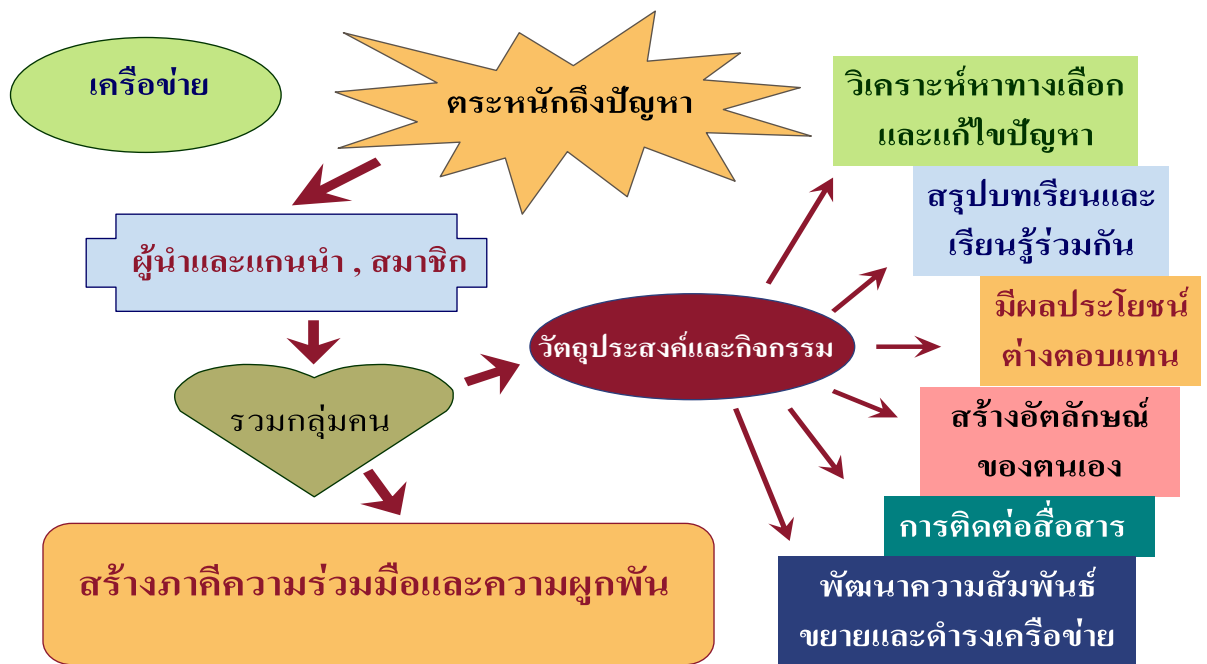
ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การสร้างเครือข่ายไม่มั่นคง

- 1) การที่สมาชิกเห็นแก่ผลประโยชน์ในวงจำกัด คือ ในกลุ่มพวกพ้องของตนเท่านั้น
- 2) สมาชิกไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเปิดตัวออกไปสัมพันธ์กับภายนอก(ขาดการวิเคราะห์ความจำเป็นร่วมกัน)
- 3) การจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของความต้องการระหว่างตนเองกับผู้อื่น จะถือว่าความต้องการของตนเองเร่งด่วนกว่าผู้อื่นเสมอ อันเป็นลักษณะที่มีจิตใจคับแคบ
- 4) การมองไม่เห็นว่าคุณภาพของผู้อื่นก็เป็นเสมือนความจำเป็นของตนเอง กล่าวคือขาดความคิดจิตใจ ลักษณะ“เอาใจเขาใจเรา”
- 5) วิธีการจัดรูปแบบองค์กรนั้น จะมีผู้มีอำนาจอิทธิพลคอยควบคุมกระบวนการตัดสินใจอยู่เพียงกลุ่มเดียว
- 6) การจัดตั้งเครือข่ายนั้นดำเนินการอย่างเร่งรีบ ทำให้สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจทั้งวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน
- 7) คณะกรรมการและสมาชิกขาดทักษะในการบริหารองค์กร

5.5 เงื่อนไขเบื้องต้นต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการสร้างเครือข่ายตามขั้นตอนดังนี้

- 1) มีการรณรงค์ทางด้านความคิดในเรื่องหลักประกันที่ไว้ใจได้ ทั้งนี้โดยผ่านกระบวนการศึกษาร่วมกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะกัน โดยเป้าหมายของการศึกษานั้น ต้องการจะชี้ให้เห็นชาวบ้านเห็นว่า บรรดาเครือข่ายแนวตั้งแบบเก่า เช่น ตลาดนายทุน หรือเครือข่ายแนวตั้งแบบใหม่ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน ศูนย์ องค์กรเงินทุนจากต่างประเทศ เครือข่ายแนวตั้งเหล่านี้เป็นหลักประกันที่ไว้วางใจได้มากนักหรือยาวนานเพียงใด และใครคือหลักประกันที่ไว้วางใจได้แน่นอนกว่าขั้นตอนการรณรงค์ดังกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา
- 2) ต้องมีการสร้างเงื่อนไขให้มีการติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างสม่ำเสมอ

กรอบแนวคิดของการสร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรในจังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 3

วิธีวิทยาการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้ระบบวิธีวิจัย บูรณาการ(Integrated Research Methodology: IRM)ที่มีรากฐานสำคัญอยู่ที่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ฐานคิดในการวิจัยจึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเข้าใจ ประวัติศาสตร์และรู้เท่าทันปัจจุบันและมุ่งมั่นในอนาคต ทั้งนี้ให้ความสำคัญของคนและองค์กร สังคมเป็นผู้รู้ ผู้เรียนรู้โดยวิเคราะห์ตนเองและสภาพแวดล้อมภายนอกร่วมกัน ประชาชนเป็นผู้สร้างทางเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยใช้ข้อมูลความรู้ ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการปฏิบัติ ทั้งนี้โดยมีจินตนาการต่อการเปลี่ยนแปลง คือ เกิดเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรประชาชนที่เป็น สหกรณ์และเป็นขบวนการ

อย่างไรก็ตามบทบาทนักวิจัยเน้นหน้าที่การเป็นผู้กระตุ้นประสาน (Facilitator) เป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กร/เครือข่ายโดยเน้นเก็บรวบรวม ประมวลและคืนข้อมูล ตลอดจนตั้งคำถามในที่ประชุมเพื่อให้เกิดการพูดคุยอย่างเป็นอิสระ ตลอดจนระดม(Mobilize) ทรัพยากรทางสติปัญญา มาเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์สังเคราะห์ที่แบบคาย(โยนิโสมนสิการ)รวมทั้ง อาจต้องร่วมเป็นกลไกเชื่อมโยงเครือข่ายในช่วงต้น

การวิจัยนี้ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพมีการกำหนด การสำรวจข้อมูลองค์กรเครือข่าย ครอบคลุมพื้นที่ ทั้งจังหวัดเชียงใหม่เมื่อได้วิเคราะห์ศักยภาพและ โอกาสของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจึงค่อยกำหนดลักษณะและขอบเขตการดำเนินการ ในขั้นปฏิบัติการ(Action) ในขอบเขตที่จะสามารถทำได้ของนักวิจัย บนฐานความต้องการ ขององค์กร/เครือข่ายร่วมศึกษาวิจัย

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นการพบปะแลกเปลี่ยนแนวคิดกันในภาพรวมของสหกรณ์ทุกสหกรณ์ใน ระดับจังหวัด เพื่อหาแนวทางสร้างเครือข่ายให้เป็นรูปธรรม และสร้างความเข้าใจในส่วน ของโครงการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มสหกรณ์ทุกประเภท ในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อกำหนดเป้าหมายของกลุ่มเครือข่ายสหกรณ์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในจุดนี้ เป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 2 เป็นการเน้นเรื่องการมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมที่ช่วยสร้างแนวคิดและ กล้าแสดงออกของกลุ่มสหกรณ์ โดยอาศัยกิจกรรม walk rally เพื่อละลายพฤติกรรมที่มีอยู่เดิม ของบุคคลจากนั้นได้มีการสร้างกิจกรรมด้านการจัดประชุมทุก ๆ เดือนของเครือข่ายสหกรณ์

เพื่อสร้างความคุ้นเคยแก่หมู่คณะ จากนั้นทีมวิจัยได้ลงไปสร้างกิจกรรมกลุ่มตามกลุ่มองค์กรประชาชนต่าง ๆ เช่น กลุ่มเครือข่ายลุ่มน้ำฝาง กลุ่มเครือข่ายแม่ทา และทีมวิจัยมุ่งเน้นในด้านการมีส่วนร่วมสร้างคนสร้างใจให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยใช้โอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นวันสหกรณ์แห่งชาติ หรือวันสงกรานต์ แม้กระทั่งวันขึ้นปีใหม่

ระยะที่ 3 ในระยะนี้จากการที่จัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายมาได้ 2 ระยะแล้วในระยะนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มองค์กรประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ ว่ามีผลกระทบและข้อขัดแย้งในด้านใดบ้าง รวมไปถึงจนถึงบทบาทหน้าที่จากภาครัฐบาลที่เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ฉะนั้นทีมวิจัยจึงได้ร่วมสร้างโครงสร้างกับกลุ่มชมรมสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เป็นรูปธรรม และทำให้เกิดความชัดเจนในหน้าที่มากขึ้น เนื่องจากภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของสหกรณ์มากยิ่งขึ้น จึงเกิดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องอย่างเห็นได้ชัด

ระยะที่ 4 ทบทวนในกิจกรรมที่สร้างขึ้นมาก และถ่ายทอดสู่กลุ่มองค์กรภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้มีการทำแผนงานของกลุ่มองค์กร ให้เป็นรูปธรรมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสร้างความร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยในการสนับสนุนงานด้านสหกรณ์ รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้มีบทบาทหน้าที่มากยิ่งขึ้นด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองมากที่สุด

3. พื้นที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ใช้พื้นที่ในการวิจัยคือ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นกลุ่มสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจากเดิมได้มีเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมเป็นผู้ดูแลด้านการรวมกลุ่มสหกรณ์ขึ้น จากนั้นได้มีการสร้างบุคคลเข้ามาเป็น แก่นนำในการทำงานสร้างเครือข่ายสหกรณ์ขึ้นซึ่งคัดเลือกมาจากตัวแทนสหกรณ์ซึ่งมาจากภาคต่าง ๆ ดังนี้

- ภาคการเกษตร
- นอกภาคการเกษตร
- ภาคออมทรัพย์
- ภาคบริการ

นอกจากนี้ยังรวมไปถึงพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่อำเภอแม่ทากลุ่มเครือข่ายแม่ทา
2. พื้นที่อำเภอฝางกลุ่มสหกรณ์ลุ่มน้ำฝาง
3. พื้นที่อำเภอสันทรายกลุ่มเครือข่ายสันทราย
4. ชมรมผู้จัดการจังหวัดเชียงใหม่
5. ชมรมโคนมจังหวัดเชียงใหม่

4. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะประกอบไปด้วย ผู้นำของกลุ่มองค์กร ได้แก่ คณะกรรมการของสหกรณ์ รวมไปถึงฝ่ายจัดการ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงจนถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

5. การรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ โดยจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดเชียงใหม่ รายงานประจำปีของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ รายงานกิจการประจำปีของสหกรณ์ต่าง ๆ ประวัติความเป็นมาของเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ และเอกสารเผยแพร่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การสำรวจข้อมูล สถานภาพของสหกรณ์

3. การจัดประชุมปฏิบัติการโดยการจัดเวทีในแต่ละพื้นที่โดยมุ่งเน้นด้าน

- การสร้างความคุ้นเคยระหว่างกัน

- การวิเคราะห์ตนเองของเครือข่าย

- การวางแผนงานของกลุ่มเครือข่าย

- สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับแกนนำ

4. การเข้าพูดคุยเชิงแนวคิดกับกลุ่มผู้นำของสหกรณ์ในแต่ละวาระ

5. การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวคิดของแต่ละพื้นที่

6. การประชุมประจำเดือนเครือข่ายสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่

7. การประชุมคณะกรรมการ และการประชุมคณะทำงาน

8. การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ กิจกรรมสันตนาการ Walk rally

9. การประชุมสัมมนาเรื่อง พรบ.สหกรณ์

10. การร่วมจัดงานการประชาสัมพันธ์ ขบวนการสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่

11. การประชุมเชิงปฏิบัติการแผนการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างเครือข่ายสหกรณ์

12. กิจกรรมการเข้าร่วมประชุมเตรียมงาน ICA-ROAP ร่วมกับสันนิบาตสหกรณ์

13. กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการชุดใหม่

14. กิจกรรมงานสังคมที่ไม่เป็นทางการ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งได้มีการนำมาวิเคราะห์โดยทีมวิจัย เพื่อหาแนวทางและข้อสรุป เพื่อนำมาปรับและแก้ไข นอกจากนั้นได้มีการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างเครือข่ายเข้ามาร่วมวิเคราะห์ด้วย

บทที่ 4

สถานการณ์ กลุ่มองค์กรในจังหวัดเชียงใหม่

1. ข้อมูลทั่วไปจังหวัดเชียงใหม่

ขนาดและที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุต(310 เมตร) ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 17-21 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 98-99 องศาตะวันออก โดยมีส่วนกว้างที่สุดจากทิศตะวันออกถึงตะวันตก กว้างประมาณ 138 กิโลเมตร และส่วนที่ยาวที่สุด คือจากทิศเหนือถึงทิศใต้ ยาวประมาณ 320 กิโลเมตร (ยาวมากที่สุดของประเทศ) และเป็นจังหวัดที่อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ไปทางทิศเหนือประมาณ 750 กิโลเมตร โดยทางรถไฟ และประมาณ 720 กิโลเมตร โดยทางรถยนต์ มีเนื้อที่ประมาณ 20,107 ตร.กม. หรือ ประมาณ 12,566,911 ไร่

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ : ติดต่อกับ รัฐฉาน ของสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์

ทิศตะวันออก : ติดต่อกับ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง และจังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันตก : ติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศใต้ : ติดต่อกับ จังหวัดตากและจังหวัดลำพูน

ภูมิหลัง จังหวัดเชียงใหม่

เมืองเชียงใหม่ มีชื่อที่ปรากฏในตำนานว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" เป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนาไทยมาตั้งแต่พระยามังรายได้ทรงสร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ.1839 ซึ่งมีอายุครบ 700 ปี ในปี พ.ศ.2539 และเมืองเชียงใหม่ได้มีวิวัฒนาการสืบเนื่องกันมาในประวัติศาสตร์ตลอดมา เชียงใหม่มีฐานะเป็นนครหลวงอิสระปกครองโดยกษัตริย์ราชวงศ์มังราย ประมาณ 261 ปี (ระหว่าง พ.ศ.1839-2100) ในปี พ.ศ.2101 เชียงใหม่ได้เสียเอกราชให้แก่กษัตริย์พม่าชื่อบุเรงนอง และได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่านานร่วมสองร้อยปี จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงช่วยเหลือล้านนาไทยภายใต้การนำของพระยาากาวิละและพระยาจำปานในการทำสงครามขับไล่พม่าออกไปจากเชียงใหม่และเมืองเชียงแสนได้สำเร็จ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา

โลภมหาราช สถาปนาพระยาภาวดีเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ในฐานะเมืองประเทศราชของ กรุงเทพมหานคร และมีเชื้อสายของพระยาภาวดี ซึ่งเรียกว่า ตระกูลเจ้าเจ็ดตน ปกครองเมือง เชียงใหม่ เมืองลำพูนและลำปางสืบต่อมาจนกระทั่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวฯ ได้โปรดให้ปฏิรูปการปกครอง หัวเมืองประเทศราชได้ยกเลิกการมีเมืองประเทศราช ในภาคเหนือ จัดตั้งการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า มณฑลพายัพ และเมื่อ ปี พ.ศ.2476 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ปรับปรุง การปกครองเป็น แบบจังหวัด เชียงใหม่จึงมีฐานะเป็นจังหวัดจนถึงปัจจุบัน

2. สถานการณ์ข้อเท็จจริงภาคการเกษตร

พื้นที่ทำการเกษตร

พื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่มีทั้งหมดประมาณ 1,611,250 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.8 ของพื้นที่จังหวัด อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานประมาณ 1,301,604 ไร่ ที่เหลืออยู่นอกเขต ชลประทาน 309,676 ไร่

ข้อมูลด้านการเกษตร

การจำแนกพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ทั้งหมด	12,566,911 ไร่
พื้นที่ป่าไม้และภูเขา	8,671,168 ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	1,611,250 ไร่
พื้นที่ในเขตชลประทาน	1,301,604 ไร่
พื้นที่นอกเขตชลประทาน	309,679 ไร่
พื้นที่อื่นๆ	558,160 ไร่

พื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ปี 2544/2545

พื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด	1,611,250 ไร่
พื้นที่ปลูกทานาปี	585,477 ไร่
พื้นที่ปลูกทานาปริง	38,002 ไร่
พื้นที่ปลูกพืชไร่	215,030 ไร่
พื้นที่ปลูกพืชสวน	416,909 ไร่
พื้นที่ปลูกไม้ดอก	3,969 ไร่

ที่มา: หนังสือสถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2544/45

ตารางที่ 1 การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของครัวเรือนเกษตร

ปีเพาะปลูก 2544/2545

จังหวัดเชียงใหม่

รายการ	จำนวน
ประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน	
ขนาดเนื้อที่ถือครอง (ไร่/ครัวเรือน)	8.95
ในเขตชลประทาน	4.41
นอกเขตชลประทาน	4.54
ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน	
ที่อยู่อาศัย	0.92
นาข้าวขึ้นน้ำ	-
นาลุ่มปานกลาง	2.46
นาดอน	1.37
ที่พืชไร่	1.08
ที่สวนไม้ผล	2.48
ที่ไม่ยืนต้น	0.43
ที่สวนผัก	0.01
ไม้ดอก/ไม้ประดับ	0.03
ที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.00
ที่รกร้างว่างเปล่า	0.14
ที่ป่าถือครอง	-
ที่ห้วยหนอง คลอง บึง	-
ที่เพาะเลี้ยงประมง	0.01
เลี้ยงปศุสัตว์	0.00
ที่ทำฟาร์มผสมผสาน	0.01
อื่น ๆ	0.00

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 1

สภาพทั่วไป และโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร

ปัญหาด้านการตลาดและการผลิตทางการเกษตร

คณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับจังหวัด ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ด้านต่าง ๆ รวมทั้งสรุปปัญหาทางการผลิตและการตลาดทางการเกษตร(ปี 2546) ได้ดังนี้

- ปัญหาด้านการผลิต

1. เกษตรกรขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ในช่วงฤดูแล้ง
2. ที่ดินเพื่อการเกษตรลดลง เนื่องจากพื้นที่ที่เหมาะสมถูกนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์
3. สภาพที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
4. เกษตรกรขาดการปรับใช้เทคโนโลยีการผลิตอย่างเหมาะสม
5. เกษตรกรยังคงมีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี ในอัตราสูงและไม่ถูกต้อง ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง
6. เกษตรกรขาดข้อมูลในการวางแผนการผลิต
7. การผลิตไม่แน่นอน เนื่องจากการเกษตรกรใช้ราคาในปีที่ผ่านมาเป็นตัวกำหนด
8. สถาบันเกษตรกรในรูปของสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรยังไม่เข้มแข็ง
9. มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานนอกภาคการเกษตร
10. เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะยาว
11. เกษตรกรประสบปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม, ฝนแล้ง

- ปัญหาด้านการตลาด

12. ราคาผลผลิตขึ้นลงไม่แน่นอน
13. ตลาดไม่แน่นอน
14. สถานที่เก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตรยังมีไม่เพียงพอ และค่าใช้จ่ายด้านสถานที่เก็บรักษาผลผลิตสูง
15. การขาดการควบคุม และพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน
16. การนำข่าวสารทางการตลาดของเกษตรกรมาใช้ประโยชน์ยังไม่มีประสิทธิภาพ
17. สถาบัน และกลุ่มเกษตรกรยังขาดความคล่องตัวในการบริหาร ขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับตัวเข้ากับสภาพการแข่งขัน
18. เกษตรกรขาดการวางแผนการตลาด

3. สถาบันเกษตรกรและกลุ่ม/องค์กรประชาชน

จังหวัดเชียงใหม่ มีความหลากหลายและแตกต่างกันในเรื่องของชนชาติ อาชีพ ความเป็นอยู่ และวิถีการดำรงชีวิตในแต่ละพื้นที่ แต่ประชาชนก็ยังมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กร เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นและตามวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม

กลุ่ม/องค์กรประชาชนที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีกลุ่มต่างๆ หลายประเภท และหลายลักษณะทั้งที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นมาแบบเป็นทางการ และรวมตัวกันอย่างเป็นธรรมชาติหรือไม่เป็นทางการ

กลุ่ม/องค์กรประชาชนแบบเป็นทางการ จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ได้แก่

1) สหกรณ์ประเภทต่างๆ จำนวน 224 สหกรณ์ แยกได้ดังนี้

- สหกรณ์การเกษตร จำนวน 110 สหกรณ์
- สหกรณ์การประมง จำนวน 2 สหกรณ์
- สหกรณ์นิคม จำนวน 8 สหกรณ์
- สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 11 สหกรณ์
- สหกรณ์บริการ จำนวน 35 สหกรณ์
- สหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 58 สหกรณ์

2) กลุ่มเกษตรกรที่จดทะเบียนจัดตั้งตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 140 และ 141 จำนวน 259 กลุ่ม แยกได้ดังนี้

- กลุ่มทำนา จำนวน 125 กลุ่ม
- กลุ่มทำไร่ จำนวน 44 กลุ่ม
- กลุ่มทำสวน จำนวน 82 กลุ่ม
- กลุ่มเลี้ยงสัตว์ จำนวน 8 กลุ่ม

(ข้อมูลจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2546)

กลุ่ม/องค์กรประชาชนแบบไม่เป็นทางการที่รวมตัวกันเองและรวมตัวตามนโยบายของทางราชการและองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่

- กลุ่มออมทรัพย์
- กลุ่มอาชีพ
- กลุ่มเครดิตยูเนียน
- กองทุนหมู่บ้าน
- กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
- ร้านค้าชุมชน

- ธนาคารหมู่บ้าน
- กลุ่มหนุ่มสาว
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่มวัฒนธรรม
- กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ชมรมเครือข่ายต่าง ๆ

สถานการณ์สหกรณ์/กลุ่มเกษตรและกลุ่มองค์กรประชาชน

การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงรูปแบบของกลุ่มองค์กรประชาชนที่รวมตัวกันและจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร รวมทั้งกลุ่มต่างๆ ที่รวมตัวกันและดำเนินงานตามหลักและวิธีการสหกรณ์ แต่ยังมีได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ โดยศึกษาในภาพรวมทั้งหมด ช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีสภาพการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น รูปแบบและวิธีการที่ช่วยเหลือกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเกิดจากความร่วมมือและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายนั้นมีกระบวนการเป็นอย่างไร รวมทั้งมีการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างเป็นอิสระร่วมกันของเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชน ในการกำหนดทางเลือก การแก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

ลักษณะการวิจัยและการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์/กลุ่มสหกรณ์

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2545 กลุ่มสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่ปิดบัญชีและได้รับการสอบบัญชีเรียบร้อยแล้วสามารถเสนอเงินกู้ยืมต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีได้ มีสถานการณ์การดำเนินงานโดยแสดงฐานะการเงินและผลดำเนินงานโดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 รายงานฐานะการเงินของสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่

ณ วันที่ 30 กันยายน 2545

หน่วยล้านบาท

ประเภทสหกรณ์	จำนวน สหกรณ์/ กลุ่ม	เงินกู้ยืมและ เงินเบิกบัญชี	เจ้าหนี้ การค้า	เงินรับ ฝาก	หนี้สิน อื่นๆ	ทุนของ สหกรณ์	ส่วน ขาดแห่ง ทุน	ทุนดำเนินงาน ทั้งสิ้น
สหกรณ์การเกษตร	101	561.3	52.5	1,005.1	153.8	877.7	102.2	2,548.4
สหกรณ์นิคม	7	149.8	1.1	100.2	18.5	98.1	1.8	366.1
สหกรณ์ประมง	1	0.3	-	-	0.009	0.1	-	0.4
สหกรณ์ออมทรัพย์	14	15.2	-	94.1	0.9	345.3	-	455.7
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	30	11.1	-	128.4	13.2	234.1	0.3	386.7
สหกรณ์ร้านค้า	9	27.7	11.5	0.1	27.9	33.3	45.5	55.3
สหกรณ์บริการ	25	11.8	0.4	12.6	17.8	22.3	-	65.1
รวม	187	798.9	73.3	1,341.4	258.3	1,617.9	200.1	3,889.9

หมายเหตุ : สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ได้รวมจำนวนสหกรณ์ออมทรัพย์ขนาดใหญ่ 5 แห่ง ที่ได้แจ้งภาคเอกชนตรวจสอบได้แก่

1. สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่
2. สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจเชียงใหม่
3. สหกรณ์สาธารณสุขเชียงใหม่จำกัด
4. สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำกัด
5. สหกรณ์ออมทรัพย์มณฑลทหารบกที่ 33 จำกัด

ตารางที่ 3 รายงานปริมาณธุรกิจและผลการดำเนินงานของสหกรณ์
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 – วันที่ 30 กันยายน 2545

หน่วยล้านบาท

ประเภทสหกรณ์	จำนวน สหกรณ์	จำนวน สมาชิก	ธุรกิจ ให้ เงินกู้	เงินรับ ฝาก	ขาย สินค้า	รวบรวม ผลิตผล	รายได้ ค่าบริการ	กำไร สุทธิ	ขาดทุนสุทธิ
สหกรณ์การเกษตร	101	156,469	855.8	789.4	1,301.0	467.4	4,853.7	66.8	20.7
สหกรณ์นิคม	7	10,993	968.6	120.5	51.2	64.9	114.6	8.7	0.02
สหกรณ์ประมง	1	76	0.3	-	-	-	-	0.006	-
สหกรณ์ออมทรัพย์	14	5,536	33.7	0.6	-	-	-	2.1	-
สหกรณ์เครดิตยูเนียน	30	10,845	259.3	98.4	1.0	-	-	13.5	0.7
สหกรณ์ร้านค้า	9	50,310	-	0.4	68.8	-	-	4.4	2.2
สหกรณ์บริการ	25	7,200	21.8	15.5	5.6	-	1.3	2.5	0.2
รวม	187	258,298	2,209.9	1,244.0	1,432.4	573.6	6.3	101.3	26.3

หมายเหตุ : เช่นเดียวกับตารางที่ 6.1.1

ตารางที่ 4 รายงานฐานะการเงินของกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่
ณ วันที่ 30 กันยายน 2545

หน่วยล้านบาท

กลุ่มเกษตรกร อำเภอ	จำนวน กลุ่ม	เงินกู้ยืม และเงินเบิก บัญชี	เจ้าหนี้ การค้า	เงินรับฝาก	หนี้สินอื่นๆ	ทุนของกลุ่มฯ	ส่วนขาดแห่งทุน	ทุนดำเนินงาน ทั้งสิ้น
อ. เชียงดาว	9	1.5	1.7	-	0.7	1.4	0.09	5.3
อ. ดอยเต่า	8	0.4	-	0.001	0.003	0.7	-	1.2
อ. หางดง	14	0.08	0.1	-	0.2	0.4	-	0.8
อ. แม่แตง	6	0.9	-	-	0.009	0.4	-	1.4
อ. สันป่าตอง	12	1.1	0.3	0.2	0.5	2.5	-	4.8
อ. ฝาง	13	10.3	0.2	0.3	0.6	3.0	-	14.5
อ. ไชยปราการ	3	1.2	0.2	-	0.06	0.5	0.2	1.7
อ. สอด	5	0.3	-	-	0.4	0.1	-	0.9
กิ่งอ. แม่ฮอน	5	0.02	-	-	0.0003	0.6	-	0.6
อ. พร้าว	8	0.7	0.1	-	0.09	0.8	-	1.9
อ. สารภี	8	-	-	-	0.3	1.4	-	1.7
อ. จอมทอง	10	1.7	2.0	-	1.6	11.2	0.4	16.2
อ. แม่วาง	10	1.3	0.00006	0.07	0.1	0.8	0.002	2.4
อ. แม่ริม	15	0.5	-	-	0.1	1.2	0.007	1.9

กลุ่มเกษตรกร อำเภอ	จำนวน กลุ่ม	เงินกู้ยืม และเงินเบิก บัญชี	เจ้าหนี้ การค้า	เงินรับฝาก	หนี้สินอื่นๆ	ทุนของกลุ่มฯ	ส่วนขาดแห่งทุน	ทุนดำเนินงาน ทั้งสิ้น
อ. คอยสะเก็ด	13	0.5	0.02	0.09	0.01	3.4	0.02	4.0
อ. เวียงแหง	3	0.6	-	-	0.1	1.0	-	1.8
อ. สันทราย	15	1.7	1.2	-	0.3	2.2	0.6	5.0
อ. เมือง	6	0.1	0.02	-	0.1	1.9	-	2.3
อ. สันกำแพง	10	2.0	0.9	0.4	0.4	6.6	0.7	9.8
อ. สะเมิง	2	-	-	-	-	0.3	-	0.3
อ. อมก๋อย	1	-	-	-	0.00007	0.2	-	0.2
อ. แม่อาข	18	4.6	-	0.2	1.0	1.5	0.1	7.5
รวม	194	30.1	7.2	1.4	7.1	43.4	2.3	87.1

ตารางที่ 5 รายงานปริมาณธุรกิจและผลการดำเนินงานของสหกรณ์
ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2544 – วันที่ 30 กันยายน 2545

หน่วยล้านบาท

กลุ่มเกษตรกรอำเภอ	จำนวน กลุ่ม	จำนวน สมาชิก	ให้เงินกู้	เงิน รับฝาก	ขาย สินค้า	รวบรวม ผลิตผล	รายได้ค่าบริการ	กำไรสุทธิ	ขาดทุนสุทธิ
อ. เชียงดาว	9	3,069	0.5	-	1.7	-	-	0.05	0.2
อ. ดอยเต่า	8	1,068	0.4	0.0001	0.5	-	-	0.06	0.003
อ. หางดง	14	1,454	-	-	0.3	-	-	0.02	0.004
อ. แม่อาขย	18	1,396	2.9	0.1	2.3	0.4	-	0.09	0.1
อ. แม่แตง	6	884	-	-	1.2	-	-	0.04	0.06
อ. สันป่าตอง	12	4,558	0.01	0.06	3.0	-	-	0.08	1.0
อ. ฝาง	13	2,446	2.4	0.1	11.3	3.2	0.1	0.7	0.02
อ. ไชยปราการ	3	363	0.1	-	1.7	-	-	0.02	-
อ. สอด	5	644	-	-	0.8	-	-	0.05	0.005
อ. แม่ริม	15	1,530	0.05	-	0.5	-	-	0.03	0.005
อ. ดอยสะเก็ด	13	1,970	1.0	0.09	1.2	-	-	0.1	0.06
กิ่งอ. แม่อน	5	505	0.4	-	0.1	-	-	0.06	-
อ. พร้าว	8	1,184	0.2	-	1.0	-	-	0.01	0.08
อ. สารภี	8	757	0.4	-	0.8	-	-	0.08	0.04
อ. จอมทอง	10	2,902	5.8	-	5.8	-	-	0.7	0.7

กลุ่มเกษตรกรอำเภอ	จำนวน กลุ่ม	จำนวน สมาชิก	ให้เงินกู้	เงิน รับฝาก	ขาย สินค้า	รวบรวม ผลิตผล	รายได้ค่าบริการ	กำไรสุทธิ	ขาดทุนสุทธิ
อ. แม่วาง	10	1,453	0.4	0.01	1.4	-	-	0.04	0.05
อ. เวียงแหง	3	224	0.08	-	0.8	-	-	0.01	-
อ. สันทราย	15	1,524	0.01	-	4.2	0.09	-	0.1	0.1
อ. เมือง	6	519	3.4	-	0.3	0.03	-	0.1	-
อ. สันกำแพง	10	1,947	1.5	0.4	0.6	0.4	0.1	0.5	1.1
อ. สะเมิง	2	62	0.2	-	-	-	-	0.03	-
อ. อมก๋อย	1	175	-	-	0.1	-	-	-	0.03
รวม	194	30,634	20.3	0.8	40.7	5.1	0.3	3.1	3.8

ตารางที่ 6 รูปแบบเครือข่ายแต่ละเครือข่ายที่มีความแตกต่างกันจากการศึกษาของทีมวิจัย

เครือข่าย	บริบท	คุณค่า/หน้าที่	รูปแบบโครงสร้าง	ข้อสังเกต
ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียน	เกิดขึ้นโดยได้บริบทที่แปลกแยกกับสหกรณ์อื่น ยุคก่อน - มีเครือข่ายเชื่อมโยงระดับต่างประเทศ - เกิดขึ้นในเงื่อนไขการขายตัวของแนวคิดการพัฒนาจากองค์กรเอกชน - ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่าย	● มีจิตตารมณ์และหลักวิธีการสหกรณ์เป็นระบบคุณค่าเชื่อมโยงของขบวนการ ● ศูนย์กลางทางการเงิน ● ทำหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาธุรกิจและวิชาการพร้อมกัน ● เน้นการสร้างคนอย่างมีเป้าหมายระยะยาว	● มีความเป็นเจ้าของร่วมสมาชิกถือหุ้นในชุมนุม ● เชื่อมโยงกันอย่างเกื้อหนุน ● ทำหน้าที่ทางธุรกิจ	- เป็นเครือข่ายพันธมิตร/ต่อรองและเครือข่ายสังคม - สหกรณ์เครดิตยูเนียนขนาดใหญ่ยังมีรากฐานกลุ่มที่ยังไม่เข้มแข็ง - ยังเน้นธุรกิจ - มีระบบข้อมูลความรู้และการจัดการเครือข่ายดี - มีคนที่มีศักยภาพบริหารจัดการทั้งในระดับกรรมการและฝ่ายจัดการ - มีโครงสร้างความสัมพันธ์อันดีระดับกลุ่ม, สหกรณ์ และเครือข่าย

© ข้อควรพิจารณา :

- จะสร้างรากฐานระดับกลุ่มให้เข้มแข็งได้อย่างไร?
- สร้างจิตตารมณ์ให้กับสมาชิกได้อย่างไร ?

- สร้างความชัดเจนในจุดขึ้นเรื่องให้มีความสำคัญกับคนมากกว่าเงินได้อย่างไร ?

เครือข่าย	บริบท	คุณค่า/หน้าที่	รูปแบบโครงสร้าง	ข้อสังเกต
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ - ประสิทธิภาพขาดทุนต่อเนื่อง ปี 2544 ขาดทุน 7.7ล้านบาท/ ปี 2545 ขาดทุน 3.0 ล้านบาท - เกิดวิกฤติศรัทธาในชุมนุม - หนี้สิน 40.6 ล้านบาท - สินทรัพย์ 21.1 ล้าน (ประมาณการว่าจะสามารถขายที่ดินชำระหนี้ได้)	- เป็นการรวมตัวกันของสหกรณ์การเกษตร 45 สหกรณ์ ตามพรบ.สหกรณ์ - เป็นกลไกตอบสนองนโยบายรัฐเช่น โครงการเชื่อมโยงเพื่อการผลิตและบริหารจัดการข้าวเปลือก	- ดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรทั่วไปคือสินเชื่อ,ซื้อ,ขาย,บริการ	- มีโครงสร้าง “แบบชุมนุมสหกรณ์” สถานที่ตั้งที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีกรรมการ 15 คนเลือกจากผู้แทนสหกรณ์การเกษตรที่เป็นสมาชิก	- ชุมชนฯ ยังขาดศรัทธาจากสมาชิก - ธุรกิจของชุมนุมไม่แตกต่างจากสหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีการแข่งขันระหว่างธุรกิจชุมนุมกับธุรกิจของสมาชิก - รากฐานของชุมนุมฯ มีความอ่อนแอคือสหกรณ์การเกษตรสมาชิกและตัวเกษตรกร, สมาชิกสหกรณ์การเกษตร

© ข้อควรพิจารณา :

- โครงสร้างและหน้าที่ของชุมนุมสหกรณ์การเกษตรที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ?

เครือข่าย	บริบท	คุณค่า/หน้าที่	รูปแบบโครงสร้าง	ข้อสังเกต
ชมรมสหกรณ์โคนม ภาคเหนือตอนบน	มีปัญหาเรื่องราคาร้านนมดิบและ ปัญหาการแก้ปัญหา การจัดการ ร้านนมดิบของรัฐบาล - มีปัญหาร่วมกันชัดเจน - มีเป้าหมายชัดเจน	- เป็นเครือข่ายพันธมิตรมีจุด ร่วมในการแก้ปัญหา ร้านนมดิบซึ่งความเสียหาย รุนแรง - เป็นเครือข่ายต่อรอง - การร่วมกิจกรรมของผู้นำ สหกรณ์อย่างเสมอทำให้เกิด เครือข่ายสังคมของผู้นำที่ แน่นแฟ้น	- ธรรมชาติของกิจกรรม อาชีพของสมาชิกต้องติดต่อ ซื้อขายร่วมกันสูง การ พบปะพูดคุยระหว่างสมาชิก มีอยู่เป็นประจำ ทำให้ 1. โครงสร้างกลุ่มดี 2. ความรู้และข้อมูล ข่าวสารของสหกรณ์ดี 3. พื้นฐานของเกษตรกรผู้ เลี้ยงโคนมเป็นคนมีความ คิดก้าวหน้า	- แกนนำชมรมมีศักยภาพ - ใช้ความรู้ การวิจัย และ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง - ภารกิจของสหกรณ์กับสมาชิก มีวันละหลายเวลา

© ข้อควรพิจารณา :

- จะเชื่อมโยงโครงสร้างของชุมชนกับสหกรณ์รูปแบบอื่นเพื่อทำระบบการผลิตการแปรรูปและตลาดนมบนฐานของเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นได้อย่างไร ?

เครือข่าย	บริบท	คุณค่า/หน้าที่	รูปแบบโครงสร้าง	ข้อสังเกต
ชมรมผู้จัดการและ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่	- ผู้จัดการและพนักงานสหกรณ์มีการพบปะ, เยี่ยมเยือนกันอยู่เป็นประจำมา 6-7 ปี - การสมัครเป็นสมาชิกเสียค่าสมัคร 50 บาท	- เชื่อมโยงธุรกิจด้านเงินทุนและขายผลผลิต - การให้คำแนะนำปรึกษาระหว่างกัน - พัฒนาความรู้ทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน	- รูปแบบชมรม - มีสมาชิกประมาณ 40 สหกรณ์ - เป็นเครือข่ายบุคคลโครงสร้างหลวม	- เป็นเครือข่ายสังคมที่ซ่อนภาพเครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจและการต่อรองไว้ภายใน - สร้างความมั่นคงและเป็นวงสัมพันธ์เฉพาะเป็นกลไกคุ้มครองป้องกันเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสหกรณ์และราชการ
เครือข่ายสหกรณ์จังหวัด เชียงใหม่	- ภาวะเงินด้นระบบสหกรณ์ในขณะที่มีบางสหกรณ์ขาดแคลนเงินทุน - ความต้องการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างกันทำให้ราชการโดยกรมส่งเสริมการตั้งเครือข่ายสหกรณ์ในระดับจังหวัดและเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดต่อไป ประชุมเครือข่ายครั้งแรก	- แลกเปลี่ยนเชื่อมโยงธุรกิจ - แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน - ประสานงานธุรกิจร่วมกันและพัฒนาขบวนการสหกรณ์ให้สามารถทำธุรกิจได้อย่างเข้มแข็ง	- เป็นระบบสมาชิก - เป็นองค์กรพันธมิตร (Alliance Network) - มีผู้แทนจากสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ มาเป็นคณะกรรมการเครือข่าย	- ขาดพี่เลี้ยงผู้เชื่อมประสานเครือข่าย - กลไกมีการปรับตัวเองเพื่อเข้าระบบของตนเองแต่ยังติดกรอบระเบียบมาหลายเดือน - ยังต้องการสร้างความเข้มแข็งอีกมากเนื่องจากมีความแตกต่างของธรรมชาติคนและองค์กรในเครือข่าย แต่มีจุดร่วมคือความเป็น “สหกรณ์” และเป้าหมายอยู่

เครือข่าย	บริบท	คุณค่า/หน้าที่	รูปแบบโครงสร้าง	ข้อสังเกต
	25 ต.ค. 2545 ผู้เข้าร่วม 34 คน - ต่อมาทางสหกรณ์ได้เวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดประชุมทุกวันที่ 18 ของเดือน	- ให้บริการทางวิชาการแก่สหกรณ์สมาชิกและปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์หลักการ และวิธีการสหกรณ์ - เป็นศูนย์กลางทางการเงิน - เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ - ช่วยเหลือสหกรณ์สมาชิกให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ - ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในขบวนการสหกรณ์ - ให้บริการคำแนะนำด้านกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับเป็นศูนย์ประสานงานของ		ที่ระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น" ในเบื้องต้นรูปแบบหลักจึงน่าเป็นเครือข่ายพันธมิตรนาม "องค์กรสัมพันธ์ภาพสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่" (Chiang Mai Cooperatives Alliance : <u>CCA</u>) ต้องการบูรณาการหน้าที่การให้แนวคิด, วิชาการ, ธุรกิจและการส่งเสริมพัฒนาอย่างบูรณาการต่อไป

เครือข่าย	บริบท	คุณค่า/หน้าที่	รูปแบบโครงสร้าง	ข้อสังเกต
		- สหกรณ์กับภาครัฐ,เอกชน และฝ่ายการเมือง - ร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม - อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์กับเครือข่ายสหกรณ์		

เครือข่ายผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ภูมินิเวศน์เชียงใหม่ลำพูน

จากข้อเรียกร้องของเกษตรกรซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายเกษตรทางเลือกภาคเหนือ ต่อรัฐ การสนับสนุนการทำงานพัฒนาการเกษตรยั่งยืนโดยการบริหารจัดการโดยเกษตรกร รัฐสนับสนุนงบประมาณ ปัจจุบันมีสมาชิก 322 ครอบครัว 26 กลุ่ม กระจายในหลายอำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ได้แบ่งโครงสร้างการทำงาน ออกเป็น 6 เขตพื้นที่ มีทุนดำเนินงาน เป็นของตนเองในระดับกลุ่ม, เขตและภูมินิเวศน์

เครือข่ายนี้มีจุดเด่นคือ มีเจตจำนงมุ่งมั่นพัฒนาภาคเกษตรยั่งยืนและมีกลุ่มผู้นำ ที่มีศักยภาพ มีเครือข่ายเชื่อมโยงกับเครือข่ายเกษตรยั่งยืนทั่วประเทศ ปัจจุบันได้ยกระดับ โครงสร้างองค์กรเป็นสหกรณ์เช่น สหกรณ์เกษตรยั่งยืนแม่ทาจำกัด และสหกรณ์เกษตรอินทรีย์ เชียงใหม่จำกัด

ชุมชนแม่ทาเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมานานกว่า 360 ปีแล้ว จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนระบุว่า ชาวบ้านกลุ่มแรก ๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในตำบลแม่ทา คือ ชาวบ้านเผ่า ลัวะขุนคง และชนเผ่ายางแดง (ปกากะญอ) โดยที่ชาวบ้านเผ่าลัวะขุนคงแถบ บริเวณแจ่งหัวรินซึ่งนำโดยเจ้าจุมปูได้อพยพหนีเข้ามา เนื่องจากทนการกดขี่ข่มเหงอย่างไม่เป็น ธรรมจากเจ้าครองนครเชียงใหม่ไม่ได้ จึงพากันหนีจากเมืองเชียงใหม่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านโห้ง ป่าหมาก และหลังจากนั้นก็มีการอพยพเข้ามาสมทบเพิ่มขึ้นอีกเรื่อย ๆ เป็นบ้านหัวทุ่ง บ้านค้อกลาง บ้านท่าข้าม บ้านโห้ง บ้านขามเปี้ย บ้านห้วยทราย บ้านป่านอต และบ้านดอนชัย ซึ่งในช่วงที่มีการขยายหมู่บ้านนี้เองก็มีชาวบ้านเชื้อสายของ (ลื้อ) ที่หนีภัยสงครามระหว่าง อาณาจักรล้านนากับพม่าได้เข้ามาอยู่ร่วมด้วย

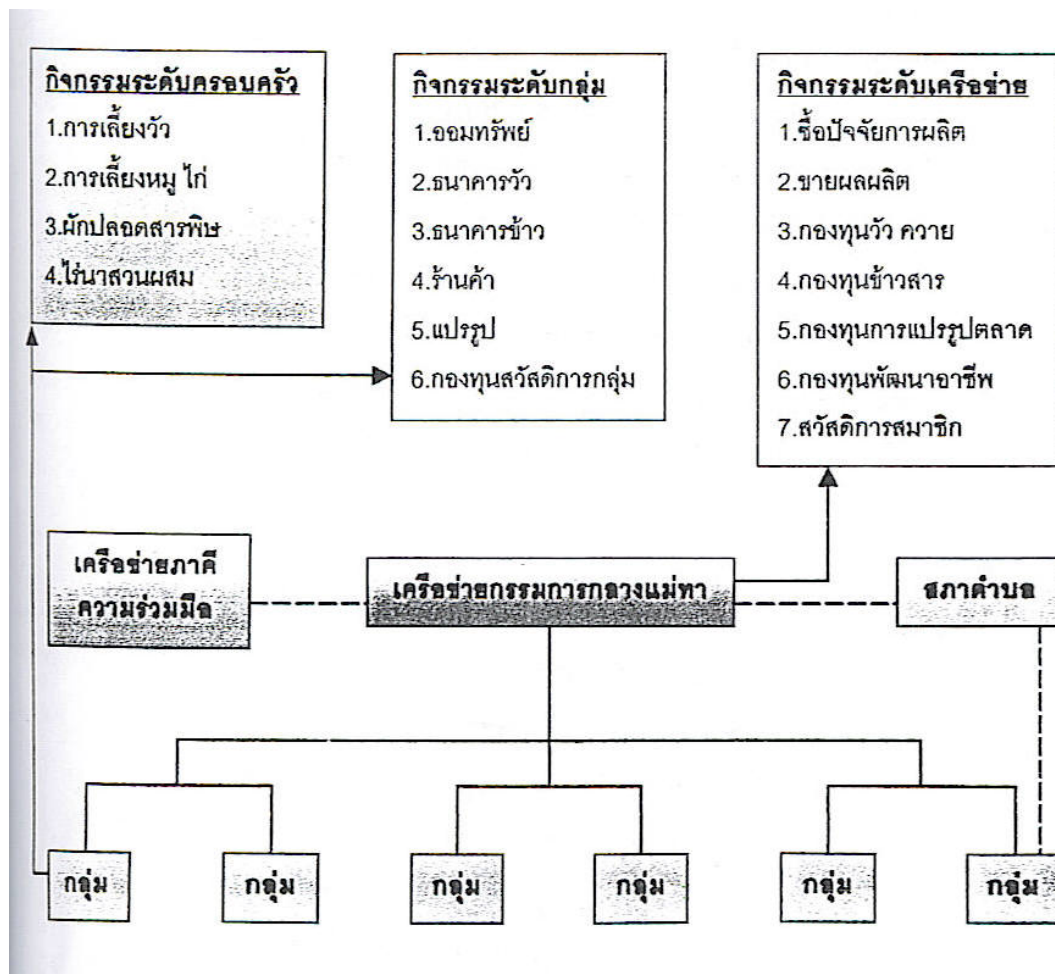
ส่วนชาวเชียงแสน (เชียงราย) ที่หนีภัยสงครามระหว่างหัวเมืองก็ได้มาตั้งรกราก อยู่ที่บ้าน ป่าหมาก (บ้านหัวทุ่ง) ซึ่งหลังจากที่เข้ามาอยู่ได้ประมาณ 2 ปี ก็มีชาวละคอน ซึ่งหนีศึก สงครามจากเมืองเขลางนคร (ลำปาง) เข้ามาอยู่ร่วมด้วย ส่วนพวกขมุ (เขมร) ซึ่งมีความชำนาญ ในการบังคับช้างได้เข้ามารับจ้างชักลากไม้ซุง และหลังจากที่เลิกสัมปทานไม้แล้วกลุ่มคนดังกล่าว ก็ไม่ได้กลับภูมิลำเนาของตนเองแต่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนแม่ทาต่อเช่นเดียวกับชาวบ้านเผ่าอื่น ๆ

ส่วนชนเผ่ายางแดง (ปกากะญอ) และชนเผ่าลัวะขุนคง ตอนหลังได้มีการอพยพ โยกย้ายขึ้นไปอยู่ตำบลทาเหนือ (ต้นน้ำแม่ทาในปัจจุบัน) ซึ่งปัจจุบันนี้วัฒนธรรมของชนเผ่ายังคง ถูกสืบทอดติดต่อกันมา มีวัฒนธรรมเลี้ยงผีตระกูล เช่น ตระกูลฝ้ายแดง ฝीलัวะ เป็นต้น โดยผู้หญิง จะเป็นผู้สืบทอดประเพณีดังกล่าว

โครงการสร้างองค์กรชุมชน

ในชุมชนแม่ทามีการจัดองค์กรชุมชนที่เป็นกลไกในการจัดการเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปกครองในท้องถิ่นซึ่งก็มีพ่อหลวง และกำนัน ที่เป็นผู้อาวุโส และเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านเป็นผู้ปกครองดูแลหมู่บ้าน นอกจากนี้ก็มีองค์กรทางด้านสังคม และทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรที่มีลักษณะไม่เป็นทางการ เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กลุ่มหัวหมวดวัด กลุ่มป่อกบ้าน กลุ่มฉาปนกิจศพ กลุ่มเหมืองฝาย กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว และคณะกรรมการรักษาป่า เป็นต้น

แต่หลังจากที่องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามาส่งเสริมในชุมชน ทำให้มีการขยายกลุ่มกิจกรรมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในขณะนั้นมีกลุ่มกิจกรรมมากถึงกว่า 18 กลุ่ม ซึ่งในระยะแรกแต่ละกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่างกลุ่มต่างทำ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างการทำงานก็จะช่วยกันแก้ไขภายในกลุ่มเท่าที่จะแก้ไขได้ ที่แก้ไขไม่ได้ก็ปล่อยเลยตามเลยขาดการประสานที่ดีภายในกลุ่ม และหลังจากที่ได้มีการพูดคุยทำความเข้าใจ ชุมชนแม่ทาจึงได้ก่อตั้งคณะกรรมการกลางเขตแม่ทาขึ้นมาในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2533 ซึ่งสมาชิกของกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับคัดเลือกมาจากทุกกลุ่ม กลุ่มละ 2 คน จึงมีสมาชิกรวม 36 คน ซึ่งบทบาทของคณะกรรมการกลางจะครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรูปแบบกิจกรรมเช่น การขายผลผลิตร่วมกัน การซื้อปุ๋ยร่วมกัน ทำให้ได้ปุ๋ยราคาถูกและช่วยลดต้นทุนการผลิต ส่งผลให้ในขณะนั้นเครือข่ายชุมชนแม่ทามีความเข้มแข็งมากซึ่งโครงสร้างการทำงาน เครือข่ายคณะกรรมการแม่ทาในขณะนั้น เป็นดังแผนภูมิ ที่ 1

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างการทำงานเครือข่ายคณะกรรมการแม่ทา

หลังจากที่ทำงานมาได้ประมาณ 5-6 ปี ซึ่งในช่วงนั้นได้มีการผลักดันเปลี่ยนหมุนเวียนประธานและคณะทำงานเครือข่ายมาเรื่อย ๆ จนในระยะหลัง (ประมาณปี พ.ศ.2539-2540) เครือข่ายชุมชนแม่ทาก็เริ่มมีปัญหามากขึ้นจากการบริหารที่ไม่โปร่งใสของคณะทำงานบางชุด จนถึงขนาดที่จะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีกัน ส่งผลให้กลุ่มต่าง ๆ เริ่มอ่อนแอและยุบตัวเองลง ประกอบกับกลุ่มและเครือข่ายต่าง ๆ ที่รวมตัวกันขึ้นมานั้นเป็นการรวมตัวในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ (ไม่เป็นนิติบุคคล) ทำให้ไม่สามารถขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้สมาชิกสามารถพึ่งตนเองได้และหันมาทำเกษตรกรรมยั่งยืนทุกครอบครัว และมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อให้เกิดการทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างแพร่หลายในชุมชนแม่ทา
2. เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรที่พึ่งตนเองได้ในทุก ๆ ด้าน
3. เพื่อให้เกษตรกรสามารถจัดการผลผลิตการเกษตรได้
4. เพื่อให้เกิดไร่นาที่เป็นตัวอย่างการทำเกษตรยั่งยืน

5. เพื่อให้เกิดวิทยากรชาวบ้านที่สามารถเผยแพร่เกษตรกรรมยั่งยืนต่อไปได้
 6. เพื่อให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายและมีรายได้อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ลดภาระหนี้สินในครอบครัวและเพื่อให้การพัฒนาการเกษตรเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานเป็น 5 ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย
 1. ยุทธศาสตร์การขยายและพัฒนา กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืน “ฐาน”
 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา
 3. ยุทธศาสตร์การสร้างสถาบันการเรียนรู้ชุมชน “วิทยาลัยชุมชน”
 4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการบริหารองค์กร
 5. ยุทธศาสตร์การผลักดันด้านนโยบาย
- โดยมีพื้นที่ดำเนินการ 3 ตำบลคือตำบลแม่ทา ตำบลทาเหนือ และตำบลทาปลาดุกซึ่ง

กิจกรรมหลักที่ทางสหกรณ์ฯ ดำเนินการอยู่คือ

1. ประชุมประจำเดือน
2. จัดการและส่งเสริมการผลิตข้าวโพดปลอดสาร
3. จัดหาปัจจัยการผลิตมาบริการสมาชิก (ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยเคมี)
4. จัดหาข้าวสารมาบริการสมาชิก
5. จัดหาเมล็ดพันธุ์มาบริการสมาชิก
6. หนุนเสริมองค์กร/กิจกรรม/กลุ่มภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์ฯ
7. ระดมทุน
8. การบริหารจัดการงบประมาณโครงการนำร่องฯ

โดยเฉพาะการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดปลอดสารนั้นทางสหกรณ์การเกษตรแม่ทายังยืน จำกัด ได้ร่วมมือกับทางกรีนเน็ต ภายใต้มูลนิธิสายใยแผ่นดิน ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกข้าวโพดฝักอ่อนอินทรีย์ และรับซื้อในราคาประกัน กิโลกรัมละ 30 บาท ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 186 คน โดยสหกรณ์การเกษตรแม่ทายังยืน จำกัด มีโครงสร้างการดำเนินงานในปัจจุบันดังแผนภูมิ ที่ 2

**ตารางที่ 7 แสดงกลุ่ม/เครือข่ายและโครงการที่ดำเนินการด้านเกษตรยั่งยืน
ภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา**

กลุ่ม/สถาบัน/เครือข่าย	จำนวนสมาชิก	การดำเนินกิจกรรม
1. กลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์ แม่ทา	มีจำนวนสมาชิก 18 ครอบครัว	1. แปรรูปผลผลิตเกษตรอินทรีย์ - ข้าวเกรียบ(ข้าวโพดอบ, ข้าวโพดสด, มะม่วง, ขนุน, ฟักทอง, ใบเตย, ตะไคร้) – น้ำผลไม้พร้อมดื่ม - ก๊วยฉาบ – มะขามแก้ว 2. ด้านการตลาด - แนะนำสินค้า – จำหน่ายสินค้า 3. ทำมาตรฐาน 4. ดำเนินการขอ อย.
2. โครงการเกษตรอินทรีย์	มีจำนวนสมาชิก 72 ครอบครัว	1. ส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรแม่ท่ายั่งยืน ปลุกข้าวโพดอินทรีย์เพื่อการจำหน่าย
3. สถาบันการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากร แก่เกษตรกรยั่งยืนแม่ทา	-	1. รับคณะศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งในช่วงตั้งแต่วันที่ 6 ธ.ค. 2543 – 27 ก.ค. 4545 ทางสถาบันรับคณะต่าง ๆ ที่มาศึกษาดูงานทั้งสิ้น 56 คณะ จำนวน 1,977 คน 2. การจัดฝึกอบรม 3. พัฒนาสถานที่ 4. จัดทำหลักสูตร 5. พัฒนาบุคลากร
4. เครือข่ายผู้ผลิตยั่งยืนแม่ทา	มีจำนวนสมาชิก 78 ครอบครัว	1. ประชุมทุกวันจันทร์ที่ 2 ของเดือน 2. ปลุกผักปลอดสารพิษ 3. แปรรูป 4. ตรวจฟาร์ม, เยี่ยมไร่นา ทุกวันอาทิตย์และจันทร์ที่ 2 ของทุกเดือน 5. นำผลผลิตไปขายยังตลาดนัด จำนวน 26 ครอบครัว

ที่มา : แผนพัฒนาเกษตรยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มองค์กรสมาชิกและการจัดตั้งสหกรณ์เกษตรแม่ท่ายั่งยืนจำกัด

สหกรณ์การเกษตรยั่งยืน จำกัด มีจุดเริ่มต้นเกิดจากแรงผลักดันของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (Non Government Organization : NGO) เมื่อปี พ.ศ. 2529 โดยกลุ่ม NGO ได้เข้ามาสำรวจปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลแม่ทา โดยส่วนใหญ่พบว่าชาวบ้านมีปัญหาด้านรายได้ ปัญหาความยากจนและปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน จึงได้มีการแนะนำให้ชาวบ้านรวมตัวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มต่าง ๆ อันได้แก่ กลุ่มธนาคารข้าว กลุ่มธนาคารโค กระบือ กลุ่มออมทรัพย์ โดยมีกิจกรรมรวมตัวกันซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกันเพื่อขาย ต่อมาจากการที่สมาชิกในแต่ละกลุ่มมีจำนวนน้อยทำให้ขาดอำนาจในการต่อรองในการซื้อ การขายปัจจัยการผลิตและผลผลิตกับพ่อค้าคนกลาง ถูกเอารัดเอาเปรียบ ผลผลิตขายได้ในราคาที่ไม่เป็นธรรมในขณะที่ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต ดังนั้น ในปี พ.ศ.2530 จึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยเริ่มแรกมีประมาณ 3-4 กลุ่ม และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เรื่อยมา ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 ได้มีจำนวนกลุ่มเพิ่มขึ้นแต่มีสภาพที่เป็นลักษณะที่กระจัดกระจาย จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งเป็น “เครือข่ายคณะกรรมการกลางอำเภอ แม่ทา” โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกตั้งตัวแทนกลุ่มละ 2 คน มาร่วมกันดำเนินการบริหาร เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวของกลุ่ม ต่อมากลุ่มได้ร่วมกันตั้งโรงงานแปรรูปขึ้นมาเพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตร แต่มิได้จดทะเบียนกลุ่มให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงถูกมองว่าเป็นกลุ่มนอกระบบ ซึ่งต่อมาได้มีหน่วยงานราชการเข้ามาทำสารคดี “ลานบ้าน ลานเมือง” และให้คำแนะนำกลุ่มทำการวางแผนการผลิต โดยผลิตในลักษณะเพื่อยังชีพ เมื่อเหลือจากยังชีพจึงนำมาขาย หรือนำมาแปรรูป ต่อมากลุ่มจึงได้มีการประชุมขอจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ เมื่อ ปี พ.ศ. 2543 โดยใช้ชื่อว่า “สหกรณ์การเกษตรยั่งยืน จำกัด” และดำเนินการจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะที่เป็นจุดเด่นของสหกรณ์

1. สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักท้องถิ่น รู้จักใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน
2. เน้นการเกษตรกรรมแบบยั่งยืน มีการปลูกพืชที่หลากหลายในพื้นที่เพาะปลูกและเน้นการปลูกพืชการบริโภค
3. ใช้คติธรรมในการปฏิบัติตนหรือการครองเรือน ให้ความสำคัญในสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก เมื่อสามารถปกครองคนในครอบครัวได้ก็สามารถปกครองคนในกลุ่มได้
4. เน้นการมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ การประชุม ปรึกษาหารือ
5. อนุรักษ์ธรรมชาติ ชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง
6. ลักษณะการให้สินเชื่อเพื่อการซื้อสินค้าจะจ่ายเป็นรูปสินค้า เช่น กู้ซื้อโค กระบือ วัสดุการเกษตร จะได้เป็น โค กระบือ วัสดุการเกษตร เพื่อป้องกันการสูญของเงิน
7. มีความหลากหลายของสินค้าที่นำเข้ามาจำหน่าย

8. มีความร่วมมือกันภายในกลุ่มค่อนข้างสูง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง
9. มีการสร้างความเข้มแข็งให้แก่หมู่บ้านและพยายามจะไม่ให้ความเจริญเข้ามาภายในหมู่บ้านมากเกินไป
10. ผู้นำมีความอดทนและตั้งใจสูง มีความเสียสละและขยัน มีการวิเคราะห์ปัญหาในด้านเชิงลึกได้เป็นอย่างดี ประกอบกับเป็นคนในท้องถิ่นอยู่แล้วจึงมีความเข้าใจ เห็นถึงปัญหาสามารถจับประเด็นปัญหา และแก้ปัญหาได้ดี
11. มีการช่วยเหลือชาวบ้านได้ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน
12. สร้างโอกาส และสามารถค้นหาวิธีการให้องค์กรภายนอกเข้ามาช่วยเหลือได้
13. มีการเรียนรู้จากสิ่งรอบข้าง สภาพแวดล้อม โดยมีการทำการเกษตรหลากหลาย
14. มีการกำหนดคุณภาพของผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของกลุ่ม
15. มีแนวทางการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง และมีความตั้งใจให้ลูกหลานมีคุณธรรมมีความเข้าใจในการดำรงชีวิต
16. สามารถนำเครือข่ายเข้ามาเชื่อมโยงภายในกลุ่มได้ดี และสามารถนำมาแก้ปัญหาช่วยเหลือกันภายในกลุ่มได้
17. มีการลองผิดลองถูกก่อนที่จะตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมด้านใดด้านหนึ่ง

ลักษณะที่เป็นจุดด้อย

1. ต้องมีการพึ่งพา หรืออาศัยองค์กรต่าง ๆ อยู่
2. การวางแผนการทำงานค่อนข้างล่าช้า ควรมีการลดขั้นตอนลงบ้าง
3. ในด้านการบริหารจัดการสหกรณ์โดยเฉพาะระบบบัญชีค่อนข้างมีจุดอ่อน
4. ปิดกั้นความรู้ วิชาการ และเทคโนโลยีมากเกินไป
5. ผู้นำยึดติดแนวทางการปฏิบัติตามรูปแบบที่กำหนดไว้มากเกินไป หากคนรุ่นใหม่เข้ามาดำเนินการแทนอาจจะเกิดปัญหาเพราะไม่เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้ออกความคิดเห็นได้มากนักไม่สนองตอบนโยบายรัฐบาลในด้านการท่องเที่ยวเพื่อที่จะสร้างงานให้กับชุมชน

เครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกลำไย

เป็นเครือข่ายบุคคลเพื่อการต่อรองและดำเนินการต่อรัฐในการแก้ปัญหาเรื่องการตลาดลำไย โดยที่ผู้นำเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้นำในสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้มีศักยภาพเป็นผู้มีบทบาทนำการเรียกร้องได้อย่างมีพลังและกลยุทธ์จนประสบผลสำเร็จ

เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านจังหวัดเชียงใหม่

ด้วยเป็นนโยบายรัฐบาลที่จะสนับสนุนให้มีเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เข้มแข็ง ได้มีการร่างโครงสร้างเครือข่ายทำงานเป็นเครือข่ายระดับจังหวัดและอำเภอลงถึงตำบลตามลำดับ ปัจจุบันมีการเคลื่อนไหวทำงานในระยะเริ่มต้นมีการระดมเงินจากสมาชิกเครือข่ายกองทุนละ 200 บาท เพื่อดำเนินการ ปัจจุบันมีการผลักดัน ดำเนินมาตรการให้กองทุนหมู่บ้านเป็นกลไกแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจระดับครัวเรือนโดยใช้การทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือ และมีงานวิจัยดำเนินการหารูปแบบ/กระบวนการพัฒนาเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล

บทที่ 5

ผลการดำเนินการวิจัย

การศึกษาถึงรูปแบบ “แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งมุ่งเน้นไปยังสหกรณ์ที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียน ในลักษณะของความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ได้มาซึ่งความยั่งยืนของกลุ่ม/องค์กรประชาชน และในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้หลักการ กระบวนการมีส่วนร่วม เน้นด้านการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน และตระหนักในความเป็นเจ้าของสหกรณ์ สร้างจิตสำนึกของการใช้ใจเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งนี้กิจกรรมที่ทำ ได้แก่ การจัดการประชุมประจำเดือนในแต่ละเดือนของกลุ่มเครือข่ายสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ focus group ในแต่ละกลุ่มเครือข่าย การจัดสัมมนา วิชาการ การศึกษาดูงานต่างจังหวัด การทำกิจกรรมละลายพฤติกรรม รวมไปถึงการร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและสันนิบาตแห่งประเทศไทยจัดงาน ICA

ในการดำเนินการสร้างกระบวนการสร้างเครือข่ายนั้นมีดังนี้

1. กิจกรรมการสร้างเครือข่ายในแต่ละเครือข่ายตามกลุ่มองค์กร

- เครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นชมรมสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่)
- เครือข่ายเกษตรอินทรีย์
- เครือข่ายการเกษตรสันทราย
- เครือข่ายลุ่มน้ำฝาง
- เครือข่ายชมรมผู้จัดการ
- เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน
- เครือข่ายผู้ปลูกลำไย
- เครือข่ายชมรมโคนม

ในแต่ละกิจกรรมได้สรุปรายละเอียดไว้ดังนี้

ตารางที่ 8 กิจกรรมการสร้างเครือข่าย Phase 1-Phase4

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
<u>กิจกรรมPhase1</u> - การประชุมประจำเดือนของเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่	- กุมภาพันธ์-กันยายน 2546	- พบปะแลกเปลี่ยนแนวคิดระหว่างสหกรณ์เพื่อ - สร้างกระบวนการของการเรียนรู้เพื่อสร้างแผนกิจกรรมและทบทวนผลสำเร็จของแผนงานการดำเนินงานในแต่ละเดือน โดยมีการจัดหมุนเวียนกันระหว่างสหกรณ์	- สหกรณ์หลายประเภทในจ.เชียงใหม่ มีการเชื่อมโยงธุรกิจการเงินหลายรูปแบบ - เกิดความสัมพันธ์กันโดยธรรมชาติด้วยบริบทของการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ - ผู้นำสหกรณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ - เครือข่ายสหกรณ์เกิดการรวมตัวกัน อย่าง ธรรมชาติ และ มีการกำหนดให้ใช้ข้อบังคับของเครือข่ายขึ้นมาเพื่อเป็นจุดชี้วัดในกระบวนการ	- ขาดพี่เลี้ยงผู้เชื่อมประสานเครือข่าย - กลไกมีการปรับตัวเองเพื่อเข้าระบบของตนเองแต่ยังติดกรอบระเบียบมาหลายเดือน - ยังต้องสร้างความเข้มแข็งอีกมากเนื่องจากมีความแตกต่างของธรรมชาติคนและองค์กรในเครือข่าย แต่มีจุดร่วมคือความ เป็น “สหกรณ์” และเป้าหมายอยู่ที่ระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น
- การประชุมคณะกรรมการ	- กุมภาพันธ์-กันยายน 2546 (ประชุมทุก ๆ เดือน)	- การประชุมของคณะกรรมการเพื่อเตรียมแผนงานที่จะนำเข้าสู่ที่ประชุมเครือข่ายแต่ละเดือน และหาข้อสรุปจาก	- มีการจัดตั้งทีมคณะกรรมการภายในเครือข่ายสหกรณ์ฯ เพื่อเป็นแกนนำในการบริหารงานเครือข่าย และเพื่อ	- ในเบื้องต้นรูปแบบหลักจึงน่าจะเป็นเครือข่ายพันธมิตรภาพ สหกรณ์ จั ง หวั ด เชียง ไ ม่

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
		ผลการประชุมของเครือข่าย - เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่มนำไปปรับปรุงกับเครือข่าย - เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์จากกลุ่มเล็กๆ ไปหากลุ่มใหญ่	สร้างฐานข้อมูลของธุรกิจแต่ละสหกรณ์เข้าด้วยกัน - มีรูปแบบการจัดการที่แบ่งหน้าที่การทำงานตามความถนัดของแต่ละคนภายในทีมคณะทำงาน ไม่ว่าจะเป็น - ฝ่ายประชาสัมพันธ์ - ฝ่ายข้อมูล - ฝ่ายจัดการธุรกิจต่าง ๆ - ในการประชุมเครือข่ายแต่ละครั้งสามารถมีการจัดการวาระการประชุมโดยทีมคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้น - มีการสร้างข้อกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันภายในเครือข่าย	"(Chiang Mai Cooperatives Alliance : CCA) ต้องการบูรณาการหน้าที่การให้แนวคิด, วิชาการ, ธุรกิจและการส่งเสริมพัฒนาอย่างบูรณาการต่อไป ข้อ1. - แขนงชมรมมีศักยภาพ - ใช้ความรู้, การวิจัยและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ข้อ2. - ชุมชนฯ ยังขาดศรัทธาจากสมาชิก - ธุรกิจของชุมชนไม่แตกต่างจากสหกรณ์การเกษตรทั่วไป มีการแข่งขันระหว่างธุรกิจชุมชนกับธุรกิจของสมาชิก

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
- ศึกษารูปแบบของการเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรแต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้นในแวดวงสหกรณ์ มีดังนี้ 1. ชมรมสหกรณ์โคนมภาคเหนือตอนบน 2. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร จ.เชียงใหม่ 3. ชมรมผู้จัดการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์	- กุมภาพันธ์-กันยายน 2546	- จากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ - ออกแบบสอบถาม	- ข้อเสนอรูปแบบของแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกันตามบริบทหน้าที่ความรับผิดชอบและพื้นฐานแนวคิดที่แต่ละองค์กรได้สร้างขึ้นเอง - ผู้นำแต่ละกลุ่มองค์กรได้ทราบแนวทางและการแก้ไข	ข้อ3. - เป็นเครือข่ายสังคมที่ซ่อนภาพเครือข่ายการเชื่อมโยงธุรกิจและการต่อรองไว้ภายใน - สร้างความมั่นคงและเป็นวงสัมพันธ์เฉพาะเป็นกลไกคุ้มครองป้องกันเมื่อไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสหกรณ์และราชการ
4. เครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่				ข้อ4. ตามที่นำเสนอไว้ข้างต้น
5. ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียน				ข้อ5. - เป็นเครือข่ายที่เน้นการสร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิก

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
- การประชุมสัมมนาเรื่อง “พรบ.สหกรณ์ 2542 เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อขบวนการสหกรณ์อย่างไร”	- วันที่ 5 กันยายน 2546	- ระดมความคิดระหว่างเครือข่ายสหกรณ์และเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถด้าน พรบ.สหกรณ์เข้าร่วมเพื่อหาข้อสรุป - สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในรูปแบบลักษณะของเครือข่าย จัดในรูปแบบ focus group แบ่งตามประเภทของสหกรณ์ และนำเสนอต่อที่ประชุม	- ได้ข้อสรุปของปัญหาและอุปสรรคของสหกรณ์แต่ละประเภทที่เกิดขึ้นกับพรบ. สหกรณ์ 2542 - ได้ความรู้ความเข้าใจในส่วนของจุดบกพร่องของรัฐบาล จากวิทยากรรวมไปถึง การสร้างกระบวนการคิดที่จะนำไปสู่การผนึกกำลังเหล่าสหกรณ์ทุกประเภทเพื่อรวมตัวกันต่อรองในฐานะที่เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นโดยฐานะคิดที่เหมือนกัน - สหกรณ์ทุกสหกรณ์มีมติให้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานการต่อรองข้อกฎหมายที่เป็นปัญหาต่อสหกรณ์เนื่องจากเป็นองค์กรอิสระไม่ขึ้นตรงกับใครและในอนาคตหากเครือข่ายสหกรณ์ จ.เชียงใหม่	- เกิดจิตสำนึกรักสหกรณ์และรักสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากการต่อรองกับรัฐฯ ในด้านปัญหาและอุปสรรคของข้อพรบ. 2542 - ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากความแตกต่างระหว่างสหกรณ์ที่แบ่งเป็นหลายประเภท - กระตุ้นให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้มีบทบาทในการร่วมคิดร่วมสร้างสันติภาพก้าวหน้าแก้เหล่าสหกรณ์ - ความสัมพันธ์เกิดขึ้นโดยการใช้เวลาศึกษาความต้องการซึ่งกันและกัน - เครือข่ายต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานที่

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
			เข้มแข็งจะมีศักยภาพในการต่อรองกับ ภาครัฐบาลได้ง่าย	เกี่ยวข้องกับเฉพาะฝ่ายส่งเสริม - บทบาทเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ลดน้อยลง เกิดการตั้งคำถาม จากกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ฉะนั้น ต้องมีการทบทวนบทบาท หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทางภาครัฐฯ ที่เกี่ยวข้อง
<u>กิจกรรม Phase2</u> - การจัดประชุมประจำเดือน ของเครือข่ายสหกรณ์ จ.เชียงใหม่	- ตุลาคม 2546 ถึง มีนาคม 2547	- สร้างความคุ้นเคยให้กันไปโดย ธรรมชาติ - ปรับเปลี่ยนรูปแบบการระดมความคิดตามความเหมาะสมพร้อมทั้งสร้าง โจทย์ความต้องการร่วมกันเพื่อให้เกิด แนวคิดหลากหลาย - จัดตั้งคณะกรรมการของเครือข่าย อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อกิจงานของ เครือข่าย	- สมาชิกเครือข่ายได้ร่วมคิดร่วม ปฏิบัติมากยิ่งขึ้น - ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มสมาชิก สหกรณ์สามารถนำมาพูดคุยพร้อมทั้ง ร่วมกันแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี - เกิดการคิดงานอย่างต่อเนื่องกับ กลุ่มสมาชิกสหกรณ์	- การสร้างความสัมพันธ์ ระดับเครือข่ายมีความเหนียว แน่นขึ้นและชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงเป้าหมายเพื่อ ปรับปรุงเครือข่ายให้เกิด ศักยภาพที่สูงขึ้น - กลุ่มสหกรณ์เล็ก ๆ มีส่วน ร่วมมากยิ่งขึ้น และกล้าที่จะพูด เรื่องปัญหาอุปสรรคที่สหกรณ์ ของตนได้ประสบมาให้แก่กลุ่ม

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
- กิจกรรมสันตนาการ “ Walk rally”	- 25-26 ธันวาคม 2547	- จัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมของผู้นำสหกรณ์ โดยให้เกิดการมีส่วนร่วมมากที่สุด - สร้างโจทย์เพื่อคิดงานภายในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายสหกรณ์ฯ - จัด FOCUS GROUP ตามหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคคลในสหกรณ์ และนำข้อสรุปที่ได้มาแลกเปลี่ยนแนวคิดและแก้ไขปัญหา	- พฤติกรรมหัวใจที่ผู้นำแต่ละท่านมีนั้นหายไปและต่างฝ่ายต่างมีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันร่วมสร้างสัมพันธ์อันดีด้วยกัน - ปัญหาและอุปสรรคของแต่ละสหกรณ์สามารถนำมาแก้ไขและแลกเปลี่ยนแนวคิดกันอย่างโปร่งใส - แนวคิดที่ต้องการผลประโยชน์ส่วนตนนั้นหายไปและหันมาร่วมคิดร่วมสร้างเครือข่ายให้แน่นขึ้น	สมาชิกได้ทราบถึงปัญหา - ผู้นำเครือข่ายลุ่มน้ำฝางมีศักยภาพในการขับเคลื่อนขบวนการเครือข่ายได้เป็นอย่างดี
- กิจกรรมสร้างเครือข่ายลุ่มน้ำฝาง	- กุมภาพันธ์-มีนาคม 2547	- จัด FOCUS GROUP ทำSWOT ในเขตลุ่มน้ำฝางซึ่งมีทั้งหมด 15 สหกรณ์ - จัดการประชุมเชิงวิชาการ - จัดการแสดงสินค้าของกลุ่มสหกรณ์	- กลุ่มเครือข่ายได้วิเคราะห์ปัญหาและนำปัญหาทั้งหมดมารวบรวมเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคให้เป็นขั้นตอน - เกิดการแลกเปลี่ยนทางธุรกิจ - เกิดการสร้างสัมพันธ์อันดีต่อสหกรณ์แต่ละประเภท	- จัดสำนักกรรทังถิ่นของสหกรณ์ลุ่มน้ำฝางมีความเหนียวแน่นในระดับหนึ่งจะยังคงต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
				- ต้องสร้างการมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้นเนื่องจากแต่ละสหกรณ์มาจากหลายประเภทจึงเกิดการแบ่งกลุ่มผลประโยชน์
- กิจกรรมงานประชาสัมพันธ์ วันงานสหกรณ์ “อุเอิ้นเงินจวน ม่วนก้านสหกรณ์” โดยเครือข่ายสหกรณ์ฯ เป็นผู้จัดร่วมกับโครงการวิจัยฯ	- 7 มีนาคม 2547	- จัดพิธีลงนามความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างสหกรณ์ 10 สหกรณ์ดังนี้ - สหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ - สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนกุสุมา - สหกรณ์การเกษตรพร้าว - สหกรณ์การเกษตรฝาง - สหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง - สหกรณ์นิคมสันทราย - สหกรณ์ผู้ประกอบการน้ำดื่มภาคเหนือ - สหกรณ์การเกษตรเชียงดาว - สหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่	- เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างสหกรณ์รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ต่างจังหวัดได้รู้จักพลังของเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ - เครือข่ายสหกรณ์ได้ทราบบทบาทและหน้าที่ของตนเองพร้อมทั้งได้รับความรู้ในด้านวิชาการจากวิทยากรในการประชุมเชิงวิชาการ	- การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องของพี่เลี้ยงเป็นสิ่งสำคัญ - การประสานงานเชื่อมโยงระหว่างสหกรณ์ต้องมีความเป็นรูปธรรมจึงจะประสบผลสำเร็จ - ฝ่ายการประชาสัมพันธ์เป็นหัวใจหลักอย่างหนึ่งของงานเครือข่าย - รูปแบบของการดำเนินงานเครือข่ายขึ้นอยู่กับผู้นำเครือข่ายสหกรณ์ จะสังเกตได้จากการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการ

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
				เครือข่ายและรูปแบบงานที่จัดขึ้น - กฎระเบียบของเครือข่าย หรือชมรมสหกรณ์ ได้ถูกมองข้ามไปซึ่งทำให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเป็นเอกเทศมากยิ่งขึ้น และเกิดการคิดงานได้มากยิ่งขึ้น
<u>กิจกรรมPhase3</u> 1. การประชุมสัญจร ณ. สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด	- 18 พ.ค 47	- ให้เครือข่ายระดับจังหวัด ได้ไปเรียนรู้ และเยี่ยมชมสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งในสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา มีความเข้มแข็งในเรื่องของเกษตรอินทรีย์และการสร้างเยาวชนสหกรณ์	- เครือข่ายมีความเข้าใจในรูปแบบเครือข่ายมากขึ้น อันเกิดความเข้มแข็งของขบวนการสหกรณ์ ต้องเกิดขึ้นจากความหลากหลายของการรวมกลุ่ม และเรียนรู้รูปแบบการเกษตรอินทรีย์ในการปรับใช้กับสหกรณ์และกลุ่มของตนเอง	- การขับเคลื่อนงานจะต้องมีปัจจัยในด้านเงินทุนในการบริหารเครือข่ายหรือชมรม เนื่องจากคณะกรรมการเครือข่าย ทำงานด้วยความเสียสละ

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ “ความร่วมมือทางธุรกิจระหว่าง สหกรณ์” ณ. รร.หอเลิศเกียรติ เด่น	- 28 มิ.ย 47	- ให้กระบวนการ (FOCUS GROUP) และการใช้แบบสอบถามในการเก็บ ข้อมูลความคืบหน้าของการ เชื่อมโยงธุรกิจ รวบรวมข้อมูล ทางด้านปริมาณความต้องการทาง ธุรกิจ และจัดเวทีให้เกิดการเจรจา ทางธุรกิจขึ้น	- เครือข่ายให้ความสำคัญกับการ เชื่อมโยงธุรกิจ แต่หากด้วยความ ต้องการที่ไม่ตรงกันบ้าง ปัญหา ภายในของสหกรณ์สมาชิกเอง ทำ ให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร	- สถานที่ในการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการนั้นจะต้องมี ที่ตั้งที่ชัดเจน รวมไปถึงจนถึงกอง เลขฯ ที่ทำหน้าที่ติดต่อ ประสานงานของเครือข่ายควร จะมีอย่างชัดเจน
3. คณะกรรมการเครือข่ายฯ เข้า ร่วมประชุมเตรียมงาน กับทาง สันนิบาต สหกรณ์ ในงาน ICA - Roap	- 6 ส.ค 47	- ผอ.สันนิบาตสหกรณ์ฯ เชิญคณะ กรรมการเครือข่ายฯ เข้าร่วมประชุม เตรียมงาน ICA – Roap และวางแผน การประสานงานกับทางเครือข่ายฯ	- คณะกรรมการเครือข่ายฯ ให้ความสนใจและร่วมรับฟังแผนงาน การเตรียมงานจัดการประชุมใน ระดับประเทศครั้งนี้	- การประชุมในลักษณะ สัญจรเช่นนี้สังเกตได้ว่า สมาชิกเครือข่ายให้ ความสำคัญ และเข้าร่วม ประชุมค่อนข้างมาก
4. การประชุมเชิงปฏิบัติการ “สัมพันธภาพขบวนการ สหกรณ์ที่เป็นจริง”	- 4-5 ก.ย 47	- ใช้กระบวนการสร้างกิจกรรมของ การสร้างแผนงานของเครือข่ายฯ และ สร้าง ความ สัม พันธ์ ระหว่าง	- คณะกรรมการชุดใหม่เกิดความ สนิทสนมกันมากขึ้น และสามารถ ร่วมกันสร้างแผนกิจกรรมไว้เป็นแผน	- การเชื่อมโยงทางธุรกิจ ระหว่างเครือข่ายฯ อาจยังเป็น กระบวนการที่เร็วไป เนื่องจาก

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
		คณะกรรมการชุดใหม่ เพื่อรองรับงาน ประชุมร่วมเป็นเจ้าภาพกับทางสันนิบาต	ยุทธศาสตร์ของเครือข่ายฯ	สมาชิกยังไม่ทราบข้อมูลของ กันและกัน และยังไม่มีความไว เนื้อเชื่อใจกันอย่างเพียงพอ
5. การศึกษาดูงาน	ตุลาคม 2547	- จัดการศึกษาดูงานให้สมาชิกชมรม สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ได้ร่วมไป ศึกษาดูงานด้วยกัน ณ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน แนวคิดกับสหกรณ์ต่างพื้นที่	- ผลจากการทำกิจกรรมร่วมกันของ สมาชิกเครือข่ายได้เกิดการเปิดใจใน การไว้วางใจเชื่อใจกันมากยิ่งขึ้นและ สามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและ กันได้เป็นอย่างดี	- คณะกรรมการเครือข่ายได้ มีการประสานงานระหว่างกัน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ในส่วนต่างๆ - คณะกรรมการเครือข่ายฯ ชุดใหม่ มีความสนิทสนมกัน มากขึ้น และพร้อมที่จะผลักดัน แนวคิดต่างๆที่บรรจุไว้ในแผน ยุทธศาสตร์ของชมรมฯ ให้ เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
				- คนที่เข้าร่วมในการศึกษา งานในครั้งนี้ได้เปลี่ยน พฤติกรรมจากไม่กล้า แสดงออกกลายเป็นคนที่กล้า แสดงออกรวมทั้งน้ำใจที่มีต่อ กันและกันซึ่งหาได้ยาก

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
<u>กิจกรรมPhase4</u> 1. กิจกรรมร่วมกับสันนิบาต สหกรณ์แห่งประเทศไทย งาน ICA	28 พ.ย. – 4 ธ.ค. 47	- จัดเสวนาร่วมกับสหกรณ์ทุกจังหวัด พร้อมทั้งตัวแทนพรรคการเมือง - ตัวแทนแต่ละจังหวัดนำเสนอข้อคิดแก่พรรคการเมืองเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาสหกรณ์ฯ	- ปัญหาและข้อเสนอแนะจากแต่ละสหกรณ์ที่มาจากทุก ๆ พื้นที่ ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกันในด้านตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งรัฐต้องเร่งแก้ไข - ทุก ๆ จังหวัดได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดของแต่ละสหกรณ์ - เครือข่ายภายในชมรมสหกรณ์ฯ แสดงพลังเพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่สหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่	- ในภาคของพรรคการเมือง ยังไม่สามารถทราบถึงความต้องการของกลุ่มสหกรณ์ที่แท้จริง - ผู้นำประเทศเช่นนายกฯ ยังไม่ให้ความสำคัญแก่เหล่าสหกรณ์เท่าใดนัก
2. กิจกรรมประชุมชมรม สหกรณ์ ฯ	ม.ค.-ก.พ. 2548	- แลกเปลี่ยนแนวคิด พร้อมทั้งมีการวางแผนของที่ประชุมเพื่อช่วยเหลือกลุ่มสหกรณ์ที่อยู่ภาคใต้ที่ประสบปัญหาค้นคืนสินามิ	- ชมรมฯ ได้มีการจัดงานและกิจกรรมด้วยตนเอง พร้อมทั้งแผนการพัฒนาชมรมฯ	- ชมรมฯ หากไม่มีกิจกรรมหนุนเสริม ชมรมฯ ก็จะไม่สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ฉะนั้นแล้ว กิจกรรมและแผนงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
		- จัดให้มีวาระการประชุมในแต่ละครั้งเพื่อเป็นการสร้างเจือใจในการเข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้งของชมรม	- มีกลุ่มสหกรณ์ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเครือข่ายเข้าร่วมและสนใจในการเป็นสมาชิก - สหกรณ์แต่ละสหกรณ์เริ่มมีความคิดและสร้างสรรค์งานภายในชมรมฯ ขึ้น	ในการที่จะเชื่อมโยงเครือข่าย - ผู้นำสหกรณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้แนวทางของชมรมฯ เป็นไปในทิศทางใดก็ได้ - วาระการประชุมและกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญ
3. กิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการพัฒนาขบวนการสหกรณ์เครดิตยูเนียน	25-26 ก.พ.48	- แบ่งกลุ่มย่อยระดมความคิดกลุ่มสมาชิกชมรมเครดิตยูเนียนฯ พร้อมทั้งนำเสนอแต่ละกลุ่ม - พิธีลงนามความร่วมมือกับ 3 หน่วยงาน สกว.,ม.แม่โจ้, ชมรมเครดิตยูเนียนฯ	- เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดและข้อกำหนดของชมรมเครดิตยูเนียนฯ รวมไปถึง ความรู้ที่ทางวิชาการจากนักวิจัยที่เกี่ยวข้อง	- กลุ่มของชมรมเครดิตยูเนียนมีการเชื่อมโยงและมีควา ม สัม พันธ์ กัน แน่นแฟ้นเนื่องจากมีพันธกิจที่คล้ายคลึงกันระหว่างสหกรณ์แต่ละแห่งที่เป็นด้านการออมเหมือนกัน จึงมีความเข้าใจและมีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะแตกต่างจากชมรมสหกรณ์ฯ

กิจกรรม	ระยะเวลา	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่ม/เครือข่าย	ข้อสังเกต
4. กิจกรรมวันงานสหกรณ์ซึ่งจัดขึ้น โดยกลุ่มชมรมสหกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่เป็นแกนหลัก	26 ก.พ. 48	- จัดพิธีการวางพานพุ่มและพิธีการมอบเงินสมทบทุนให้แก่สหกรณ์ภาคใต้ที่ประสบภัยสึนามิ - จัดเสวนาแนวทางของสหกรณ์และภาพสะท้อนจากนักวิจัยเครือข่าย - จัดการแข่งขันกีฬาสัมพันธ์ชาวสหกรณ์	- ภาครัฐและภาคประชาชนมีการเชื่อมโยงกันมากยิ่งขึ้นเนื่องจากชมรมสหกรณ์ฯ ได้กำหนดให้มีการเชิญกรมส่งเสริมฯ กรมตรวจฯ และทางจังหวัดเข้าร่วมในงานครั้งนี้ - สร้างความสัมพันธ์กันระหว่างสหกรณ์และกลุ่มภาครัฐ - เกิดการเรียนรู้ของกลุ่มสหกรณ์ที่ได้จากการสะท้อนปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครือข่าย	- การจัดการด้านสถานที่ในการจัดงานยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ทำให้การเสวนาค่อนข้างไม่สะดวกเนื่องจากสถานที่กว้างและมีการกระจายของคนมากเกินไป - กิจกรรมที่สามารถสร้างความสนใจคือกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือกิจกรรมกีฬา

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์

จากการศึกษาวิจัยในเบื้องต้น ได้ทำการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยส่งแบบสอบถามเชิงโครงสร้างให้สหกรณ์ทุกประเภทในจังหวัดเชียงใหม่ และได้รับคำตอบส่งกลับมาจำนวน 33 สหกรณ์ พอสรุปได้ดังนี้

สหกรณ์ภาคเกษตร

1. สหกรณ์มีปัญหาในการจัดหาแหล่งทุนมาให้สมาชิกกู้ยืม เช่น
 - ขาดแคลนเงินทุน มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก
 - ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรไม่เปิดวงเงินกู้ให้
 - สหกรณ์ประเภทนิคมขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้จึงทำให้สหกรณ์ได้รับวงเงินกู้ที่ต่ำ
 - ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐเท่าที่ควร
 - แหล่งเงินกู้ที่ทำให้คิดดอกเบี้ยสูงเกินไป
2. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เรียกเก็บจากสมาชิกยังอยู่ในอัตราที่สูงคืออยู่ในช่วงร้อยละ 8-12.50
3. ปัญหาการรับฝากเงินจากสมาชิกเช่น
 - สมาชิกมีรายได้น้อยไม่พอเก็บออม
 - สมาชิกมีหนี้มากไม่สามารถนำเงินมาฝากได้กับสหกรณ์
 - สมาชิกประสบภัยธรรมชาติทำให้ผลิตผลเสียหาย ไม่สามารถนำเงินไปชำระได้ตามกำหนดจึงไม่เหลือเงินเก็บออม
 - ไม่เชื่อมั่นในสหกรณ์
4. ปัญหาในการทำธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย เช่น
 - มีต้นทุนในการจัดซื้อที่สูง
 - สมาชิกซื้อสินค้าจากสหกรณ์น้อย เพราะสินค้าบางชนิดราคาสูงกว่าท้องตลาด
 - ขาดแคลนสถานที่เก็บสินค้า
 - สินค้าไม่ตรงตามความต้องการของสมาชิก
 - ขาดการรวมซื้อกันระหว่างสหกรณ์
5. ปัญหาในธุรกิจรวบรวมผลิตผล เช่น
 - รวบรวมผลิตผลจากสมาชิกได้น้อย
 - การเก็บรักษาผลิตผลก่อนจำหน่ายยังไม่ดีพอ
 - ไม่ได้รับข่าวสารด้านการตลาด
 - ผลิตผลมีคุณภาพต่ำ
 - ไม่มีตลาดรองรับ

- ขาดแคลนทุนในการดำเนินงาน
- ต้นทุนการผลิตสูง รายได้ไม่คุ้มกับต้นทุน

6. ปัญหาด้านคณะกรรมการดำเนินงาน เช่น

- ขาดความรู้ทางด้านการบริหารงานและบริหารธุรกิจของสหกรณ์
- พื้นฐานการศึกษาต่ำ
- ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน
- ขาดความริเริ่มสร้างสรรค์
- ขาดความเสียสละทุ่มเทในการทำงาน
- ก้าวถอยการทำงานของเจ้าหน้าที่
- ไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง

7. ปัญหาฝ่ายจัดการ เช่น

- เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณธุรกิจของสหกรณ์
- พนักงานคนเดียวต้องทำทุกแผนกเกี่ยวกับงานสหกรณ์ทำให้การทำงานล่าช้า
- ผู้จัดการมีความขัดแย้งกับฝ่ายบริหาร
- ผู้จัดการขาดความรู้ และประสบการณ์ในการบริการธุรกิจสหกรณ์
- ผู้จัดการไม่ทำงานเต็มเวลา
- ขาดความกระตือรือร้น และขาดความริเริ่มสร้างสรรค์

8. ปัญหาด้านสมาชิก เช่น

- สมาชิกไม่เข้าใจในหลักและวิธีการของสหกรณ์
- สมาชิกไม่สนใจและศรัทธาสหกรณ์เท่าที่ควร
- สมาชิกนึกถึงผลประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป
- มีสมาชิกมาก พื้นที่กว้างขวาง การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง
- สมาชิกไม่จงรักภักดีต่อสหกรณ์ เช่น ไม่ชำระเงินกู้ตามกำหนด

สำหรับสหกรณ์นอกภาคเกษตรจะมีปัญหาทางด้านการจัดการฝ่ายจัดการและสมาชิก คล้ายคลึงกันกับสหกรณ์ภาคเกษตร ส่วนปัญหาทางด้านการดำเนินธุรกิจมีไม่มาก

ตารางที่ 9 แสดงสรุปข้อบกพร่องทางการเงินของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร
ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2546

ประเภท สหกรณ์	จำนวนสหกรณ์	เงินสดขาดบัญชี	สินค้าจากบัญชี	รวมจำนวนเงิน (บาท)
1. การเกษตร	26	9,673,284.47	6,633,893.29	16,307,177.76
2. นิคม	2	-	85,498.22	85,498.22
3. ประมง	1	9,207.43	-	9,207.43
4. ร้านค้า	2	-	4,579,652.98	4,579,652.98
5. บริการ	2	487,795.22	-	487,795.22
6. ออมทรัพย์	6	1,066,335.38	-	1,066,335.38
รวม	39	11,236,622.50	11,299,044.49	22,535,666.99
กลุ่มเกษตรกร	20 กลุ่ม	1,421,168.39	194,970.23	1,616,138.62

ข้อบกพร่องทางการเงินของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกรที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีสาเหตุจาก

1. คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ยักยอกทรัพย์สิน บางแห่งอาจปฏิบัติงานด้วยความประมาทเลินเล่อทำให้เกิดความเสียหาย
2. สหกรณ์ไม่ให้ความสำคัญต่อระบบการควบคุมภายใน วางระบบไว้แล้วแต่ไม่ปฏิบัติตามระบบที่กำหนด หรือไม่คิดปรับปรุงแก้ไขระบบให้ดีขึ้น เพื่อป้องกันการรั่วไหล เสียหายต่อสินทรัพย์ และไม่ประหยัดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ
3. สหกรณ์มีผู้ตรวจสอบกิจการ แต่ผู้ตรวจสอบกิจการอาจยังไม่มีความรู้ความสามารถมากเพียงพอที่จะสอบค้นหาข้อผิดพลาดได้ก่อน
4. คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ขาดความรู้และความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ ทำให้เกิดข้อบกพร่องทางการเงินการบัญชี

สถานภาพของสหกรณ์และองค์กรประชาชนในระดับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่โครงสร้างหลวมขาดรากฐานที่เข้มแข็งยังมุ่งเน้นมิติธุรกิจและยึดถือเงินเป็นเป้าหมายและกำไรเป็นสำคัญ ยังมุ่งการดำรงอยู่ขององค์กรและการเติบโตตลอดจนภาพลักษณ์ ขององค์กร มากกว่าประโยชน์สุขและการพัฒนาสมาชิก

ด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เข้มแข็งทำให้การต่อยอดโครงสร้างสหกรณ์ระดับ ชุมชน ไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็มี การเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ที่มีปัญหาร่วมกันมี เป้าหมายร่วมกันชัดเจน ตลอดจนมีพี่เลี้ยงผู้สนับสนุนที่เข้มแข็งจัดกระบวนการต่อเนื่อง เช่นกรณี ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน, ชุมชนสหกรณ์โคนม เป็นต้น ซึ่งจะสังเกตได้ว่าโครงสร้างกลุ่มดี มีการพัฒนาคนต่อเนื่อง, ชุมชนเครือข่ายทำหน้าที่ครอบคลุมทั้งมิติแนวคิดวิชาการ, ธุรกิจและเป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาอย่างบูรณาการ

เมื่อพัฒนาโครงสร้างบทบาทหน้าที่และสถานภาพ การทำงานด้านการให้แนวคิด, วิชาการการเป็นแม่ข่ายธุรกิจ และการส่งเสริมพัฒนาในขบวนการสหกรณ์ปัจจุบัน ยังแยกส่วนทำ อย่างอ่อนแอและไม่มีสัมพันธ์ภาพอันดีกล่าวคือ งานทางด้านแนวคิดวิชาการทางสันนิบาตสหกรณ์ มีบทบาทสำคัญส่วนธุรกิจก็มีชุมชนสหกรณ์ดูแลอยู่ ในขณะที่การส่งเสริมพัฒนาเป็นหน้าที่ของ ภาครัฐตามโครงสร้างไม่ประสานทำงานร่วมกัน แล้วยังมีข้อจำกัดในตัวเองที่ติดกับดักทางอำนาจ ประโยชน์เฉพาะหน้าที่ไม่ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมที่มากพอ

การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์และองค์กรประชาชนจึงมีหลายลักษณะ หลายระดับเงื่อนไขสำคัญ ต้องการสร้างความสัมพันธ์, สร้างแนวคิดและทิศทางที่มีเป้าหมาย ร่วมกันคือ ระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นที่มีแนวคิดสหกรณ์เป็นฐานสำคัญโดยกระบวนการสร้าง อย่างมีการจำแนกตามธรรมชาติของแต่ละส่วนให้แน่นแฟ้นเป็นเบื้องต้นตามธรรมชาติของแต่ละ กลุ่ม แล้วจึงจะเชื่อมแกนนำของแม่ข่ายย่อยอีกชั้นหนึ่ง

กลไกกลางที่จะประสานสัมพันธ์ทางสังคมและสร้างกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาทางโครงสร้างระบบระเบียบให้เอื้อต่อการเชื่อมโยงมากขึ้น เป็นสิ่งที่ต้องสร้าง ขึ้นมาในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้หากมีความตั้งใจมุ่งมั่นของ แกนนำ เครือข่ายต่าง ๆ ร่วมกับสันนิบาต สหกรณ์และภาครัฐอันประกอบด้วยกรมส่งเสริมสหกรณ์, กรมการพัฒนาชุมชน, กรมตรวจ สอบบัญชีสหกรณ์, สถาบันการศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นพี่เลี้ยงที่ดี ทำงานร่วมกัน อย่างเป็นเอกภาพ ในวาระโอกาสที่การบริหารราชการรูปแบบ CEO เป็นโอกาสอันดี

อย่างไรก็ตามการดำเนินการยังต้องอาศัยการดำเนินการวิจัยต่อเนื่องโดยสร้าง กลไกให้ ครบจากทุกภาคทุกเครือข่ายวางเป้าหมายและกลยุทธ์ร่วมกัน ให้สามารถออกจากอำนาจ ประโยชน์นิยมบริโภคนิยม, ปังเจกนิยมและวัตถุนิยม โดยมีเป้าหมายที่ต้องบรรลุร่วมกันคือ เศรษฐกิจการตลาดเพื่อสังคม (Social Market Economic) เพื่อเกื้อกูลที่มีความพอเพียง (มีเหตุผล

รู้ประมาณ) โดยมีความสัมพันธ์อันดีและรากฐานวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งยึดโยง เป็น ” เศรษฐกิจวัฒนธรรม” ท้องถิ่นที่ผลิต กิน ใช้ แลกเปลี่ยนภายในให้เป็นพื้นฐานที่มั่นคงควบคู่กับการค้าขายภายนอก

ความต้องการและข้อเสนอแนะของสหกรณ์

- ได้สรุปไว้ตามตารางที่ 10 โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ

1. ความต้องการด้านเงินทุนสำหรับบริหารธุรกิจ จำนวน 17 สหกรณ์
2. ความต้องการด้านวัตถุดิบหรือผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 7 สหกรณ์
3. ความต้องการของสหกรณ์ด้านอื่นๆ
 - การฝึกอบรมเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่กรรมการและเจ้าหน้าที่สหกรณ์
 - การศึกษาดูงานสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จ
 - ต้องการอุปกรณ์และอาคารสำนักงาน
 - ต้องการอุปกรณ์การตลาด, ตลาดกลาง
 - ต้องการจ้างเก็บผลผลิต

ตารางที่ 10 การสรุปความต้องการและข้อเสนอแนะของสหกรณ์

สหกรณ์ (จำกัด)	สก. ปลูก มัน ฝรั่ง	สอ. ครู ชม.	สอ. กองบิน 41	สก. ครูฝาง พัฒนา	สก.นิคม พร้าว	สก. ลาน นา กอล์ฟ	สกก. เวียง มะลิ กา	สก.นิคม แม่แจ่ม	สกก. พัฒนา	สกก. หอด
ความต้องการของสหกรณ์										
1.ด้านเงินทุน (บาท)								2 ล้าน		
เงินกู้ระยะสั้น	3 ล้าน	150 ล้าน			15 ล้าน		3 ล้าน		150 ล้าน	
เงินกู้ระยะปานกลาง					10 ล้าน					
เงินกู้ระยะยาว	2 ล้าน	2,000 ล้าน	1,000 ล้าน	20 ล้าน		1 ล้าน	6 ล้าน		100 ล้าน	20 ล้าน
เงินฝาก			500,000	20 ล้าน	10 ล้าน	500,000	5 ล้าน	1 ล้าน		
2.ด้านวัตถุดิบหรือผลผลิตทางการเกษตร(ตัน)										
ข้าวเปลือก					2,000		10.00			
ถั่วเหลือง							5.00			
กระเทียม							20.00			
หอมแดง								10.00		
ปุยและชา							100.00	ปุย 10		
ข้าวสาร							2.00			
กระเทียม							30.00			

สหกรณ์ (จำกัด)	สก. ปลูก มัน ฝรั่ง	สอ. ครู ชม.	สอ. กองบิน 41	สก. ครูฝาง พัฒนา	สก.นิคม พร้าว	สก. ลาน นา กอล์ฟ	สกก. เวียง มะลิ กา	สก.นิคม แม่แจ่ม	สกก. พัฒนา	สกก. ฮอด
ความต้องการของสหกรณ์ด้านอื่นๆ										
1.การฝึกอบรม เพิ่มความรู้ ความสามารถให้แก่ กรรมการและเจ้าหน้าที่ สหกรณ์ศึกษาดูงาน สหกรณ์ที่สำเร็จ	♥							♥		
2.ต้องการสำนักงาน อุปกรณ์ สนง.							♥			

สหกรณ์ (จำกัด)	สกก. เชียงดาว	สก.กระเทียม ฝาง	สกก.ดอยสะเก็ด	สกก.จอม ทอง	สก.ผู้ปลูก หอมหัวใหญ่	สก.ผู้ปลูกลิ้นจี่ลำไย ไชยปราการ	สก.มันฝรั่ง ไชยปราการ	สกต.รทส.
ความต้องการของสหกรณ์								
1.ด้านเงินทุน (บาท)								
เงินกู้ระยะสั้น	8.5 ล้าน	5 ล้าน		10 ล้าน	1 ล้าน		3 ล้าน	
เงินกู้ระยะปานกลาง	4.5 ล้าน	1 ล้าน		5 ล้าน				
เงินกู้ระยะยาว		1 ล้าน		3 ล้าน		2 ล้าน		
เงินฝาก		500,000	10 ล้าน	5 ล้าน				
2.ด้านวัตถุดิบหรือผลผลิตทางการเกษตร (ตัน)								
ข้าวเปลือก			500					
มันฝรั่ง							3 ล้าน	
ข้าวโพด					1,000.00			
กระเทียม			100.00					
หอมหัวใหญ่					1,000.00			
ข้าวสาร (ข้าวเปลือก)								3,600
มันฝรั่ง							420	

ความต้องการของสหกรณ์ด้านอื่นๆ								
1.ปุ๋ย ยา และวัสดุการเกษตรที่มี ราคาถูก	♥							
2.ยุ่งฉางเก็บผลผลิตกระเทียม ตลาด กลาง		♥						

♥ = ความต้องการหลัก

จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด 224 สหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก ในจำนวนนี้มีสหกรณ์ประมาณ ร้อยละ ๕๐ ที่ดำเนินงานไปด้วยดีสม่ำเสมอต่อเนื่องในจำนวนนี้มี สหกรณ์จำนวน 64 สหกรณ์ที่เป็นสมาชิกเครือข่าย ซึ่งสามารถจำแนกประเภทดังข้อมูลในตารางที่ 11 ดังนี้

ประเภทสหกรณ์	จำนวน (สหกรณ์)	เป็นสมาชิกเครือข่าย (สหกรณ์)	ร้อยละ
สหกรณ์การเกษตร	110	34	30.90
สหกรณ์ออมทรัพย์	58	18	31.03
สหกรณ์ร้านค้า	35	3	8.57
สหกรณ์นิคม	22	4	18.18
สหกรณ์บริการ	5	3	60.00
สหกรณ์ประมง	2	1	50.00
ชุมนุมสหกรณ์	2	2	100.00
รวม	224	65	29.02

ตารางที่ 12 คณะกรรมการบริหารเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่

ชุดปัจจุบัน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	สังกัด
1	นายนิกร ทะกลกิจ	ประธานชมรมฯ	สกก.พร้าว จำกัด
2	นายณรงค์ ทาสีหคำ	รองประธาน ชมรมฯ	สอ.ครูเชียงใหม่ จำกัด
3	นายสวัสดิ์ อินแถลง	รองประธาน ชมรมฯ	ส.เครดิตยูเนียนคุรุสภา ชม.
4	นายรุ่ง หลวงยานะ	รองประธาน ชมรมฯ	สกก.ฝาง
5	นางสุพัตรา ศรีเทพ	เลขานุการชมรมฯ	ชุมนุมสหกรณ์ จ. เชียงใหม่ จำกัด
6	นายวิชาญ ศรีพงศ์วรกุล	เหรัญญิก	สอ.สาธารณสุขเชียงใหม่ จำกัด
7	นางสุริย์รัตน์ จอมแปง	ผู้ช่วยเลขานุการฯ	สกก. พรวัว จำกัด
8	นางสาวสายรุ่ง ชินณะพงศ์	ผู้ช่วยเหรัญญิก	ร้านสหกรณ์ มช. จำกัด

9	นายบุญเลิศ แสนหลวง	กรรมการ	สกก.สันทราย จำกัด
10	นางศิริกานต์ กำเงิน	กรรมการ	สกก. สะเมิง จำกัด
11	นายบรรเจ็ด สิทธิโชค	กรรมการ	ส.เครดิตยูเนียนครูดอยสะเก็ด จำกัด
12	นายอำนาจ ปินตา	กรรมการ	สอ.ครูเชียงใหม่ จำกัด
13	นายธนิษฐ์ วิเชียรรักษ์	กรรมการ	สกก. น้ำดื่มภาคเหนือ จำกัด
14	นายปรีชา บ่อทรัพย์	กรรมการ	ชุมนุมสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่แห่งประเทศไทย จำกัด
15	นายประสิทธิ์ บุญสม	กรรมการ	สกก. แม่ริม จำกัด
16	นายสุขแก้ว ชะลอม	กรรมการ	สกก.พัฒนา จำกัด
17	นายปรัชญา ชีวันนา	กรรมการ	ส.พืชผักปลอดสารพิษสันป่าตอง จำกัด
18	นายฉลอง แก้วมาลา	กรรมการ	สกก.เชียงดาว จำกัด
19	นายประยุทธ์ กษเดช	กรรมการ	สกก.ดอยเต่า จำกัด
20	นางรัชฎา เมธาพัฒน์พงษ์	กรรมการ	ส.เครดิตยูเนียนลานนาโกล์ฟ จำกัด
21	นางพัชราภรณ์ แก่นเจริญ	กรรมการ	สกก. ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ฝาง จำกัด
22	นายสมชาย เหล็กเพชร	กรรมการ	สกก. พัฒนา จำกัด
23	นายพูลศักดิ์ วรรณ	กรรมการ	ส.เครดิตยูเนียนครูฝาง จำกัด
24	นายวัฒนา นิยมสูตร	กรรมการ	สกก. แม่ริม จำกัด
25	นายนคร สิงห์แก้ว	กรรมการ	สกก. สันป่าตอง จำกัด

วัตถุประสงค์เครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่

1. ประสานธุรกิจร่วมกัน และพัฒนาขบวนการสหกรณ์สมาชิก สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างเข้มแข็ง
2. ให้บริการทางวิชาการแก่สหกรณ์สมาชิก และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักการสหกรณ์
3. เป็นศูนย์กลางทางการเงิน
4. เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์
5. ช่วยเหลือสหกรณ์สมาชิก ให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร

7. ให้บริการคำแนะนำด้านกฎหมาย และ ระเบียบข้อบังคับ
8. เป็นศูนย์กลาง การประสานงานของสหกรณ์กับภาครัฐ เอกชน และฝ่ายการเมือง
9. ร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
10. กิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แก่เครือข่ายสหกรณ์

ตารางที่ 13 ปริมาณการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่

ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา

จากข้อมูลแบบสอบถาม ณ. สิ้นเดือน มิถุนายน 2547

คู่เชื่อมโยงธุรกิจเงินฝาก	ผู้ฝาก	ผู้รับฝาก	จำนวนเงิน (หน่วย: ล้านบาท)
- สกก.ฮอด - สกก.หางดง	สกก.ฮอด	สกก.หางดง	1.0
- สกก.ดอยเต่า - สกก.สันป่าตอง	สกก.ดอยเต่า	สกก.สันป่าตอง	3.0
- สกก.ดอยเต่า - สกก.หางดง	สกก.ดอยเต่า	สกก.หางดง	2.0
- สกก.เชิงดาว - สกก.หางดง	สกก.เชิงดาว	สกก.หางดง	4.0
- สกก.โคนมการเกษตรไชย ปราการ - สกก.หางดง	สกก.โคนมการเกษตรไชย ปราการ	สกก.หางดง	ไม่ระบุ
- สกก.โคนมการเกษตรไชย ปราการ - สกก.สันทราย	สกก.โคนมการเกษตรไชย ปราการ	สกก.สันทราย	ไม่ระบุ
- สกก.แม่ริม - สกก.ผู้ปลูกกระเทียมเชิง ดาว	สกก.แม่ริม	สกก.ผู้ปลูกกระเทียมเชิง ดาว	1.4
- สกก.หางดง - สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา	สกก.หางดง	สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา	5.0
- สกก.หางดง - ส.ผู้เลี้ยงไก่ไข่เชียงใหม่- ลำพูน	สกก.หางดง	ส.ผู้เลี้ยงไก่ไข่ เชียงใหม่-ลำพูน	1.0

คู่เชื่อมโยงธุรกิจเงินฝาก	ผู้ฝาก	ผู้รับฝาก	จำนวนเงิน (หน่วย: ล้านบาท)
- สกก.สันทราย - สกก.คอยสะแก้พัฒนา	สกก.สันทราย	สกก.คอยสะแก้พัฒนา	8.0
- สก. ทรูคอยสะแก้ - สกก.คอยสะแก้พัฒนา	สก.ทรูคอยสะแก้	สกก.คอยสะแก้พัฒนา	2.0
- สกก.สันทราย - ส.นิคมพร้าว	สกก.สันทราย	ส.นิคมพร้าว	10.0
- สกก.สันทราย - สกก.สะเมิง	สกก.สันทราย	สกก.สะเมิง	5.0
- สกก.สันทราย - สกก.พร้าว	สกก.สันทราย	สกก.พร้าว	10.0
- สกก.สันทราย - สกก.ฝาง	สกก.สันทราย	สกก.ฝาง	10.0
- ส.ผู้ปลูกมันฝรั่งไชย - สกก.ไชยปราการ - สกก.ไชยปราการ	ส.ผู้ปลูกมันฝรั่งไชยปราการ- ฝาง	สกก.ไชยปราการ	4,500 บาท
- ส.ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ - ส.ผู้ปลูกกระเทียมเชียงดาว	ส.ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่	ส.ผู้ปลูกกระเทียมเชียง ดาว	2.0
- ส.ผู้ปลูกกระเทียมเชียงดาว - สกก.เชียงดาว	ส.ผู้ปลูกกระเทียมเชียงดาว	สกก.เชียงดาว	0.1
- ส.ผู้ปลูกกระเทียมเชียงดาว - สกก.แม่วิม	ส.ผู้ปลูกกระเทียมเชียงดาว	สกก.แม่วิม	1.38
- สก.ครูฝาง - สกก.ฝาง	สก.ครูฝาง	สกก.ฝาง	1.11
- ส.ครูฝาง - สกก.เวียงมะลิ	สก.ครูฝาง	สกก.เวียงมะลิ	0.95
- สก.ครูฝาง - ชสค.๑ ปท.	สก.ครูฝาง	ชสค๑	5.0

คู่เชื่อมโยงธุรกิจเงินฝาก	ผู้ฝาก	ผู้รับฝาก	จำนวนเงิน (หน่วย: ล้านบาท)
- สค. 5 ธันวาคมพัฒนา - ชสค. ปท.	สค. 5 ธันวาคมพัฒนา	ชสค.๑	0.3
- สค.เพื่อน - ชสค.ภาคเหนือ	สค.เพื่อน	ชสค.ภาคเหนือ	1.0
- สค. ครูคอยสะเก็ด - สกก.คอยสะเก็ดพัฒนา	สค.ครูคอยสะเก็ด	สกก.คอยสะเก็ดพัฒนา	1.5
- ส.สตรีทอผ้าตีนจกแม่แจ่ม - สค. ลานนากอัลฟ์	ส.สตรีทอผ้าตีนจกแม่แจ่ม	สค.ลานนากอัลฟ์	5.0
- สอ.พนักงานส่วนตำบล จ. เชียงใหม่	ส.ร้านค้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่	สอ.พนักงานส่วนตำบล จ.เชียงใหม่	3.0
- ส.ร้านค้า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชุมนุมร้านสหกรณ์ใน มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย	ส.ร้านค้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่	สอ.กรมสามัญ จ.ตาก	1.996
- ส.ร้านค้า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - ชุมนุมร้านสหกรณ์ใน มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย	ส.ร้านค้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ชุมนุมร้านสหกรณ์ใน มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย	0.01
- สกก.สันทราย - ส.โคนมบ้านป่าดิ่งห้วยหม้อ	สกก.สันทราย	ส.โคนมบ้านป่าดิ่งห้วย หม้อ	5.0
- สค. 5 ธันวาคมพัฒนา - ชสค. แห่ง ประเทศไทย	สค.5 ธันวาคมพัฒนา	ชสค. แห่งประเทศไทย	7.0
- ส.ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่ - สกก.สันทราย	ส.ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่	สกก.สันทราย	3.0

คู่เชื่อมโยงธุรกิจเงินฝาก	ผู้ฝาก	ผู้รับฝาก	จำนวนเงิน (หน่วย: ล้านบาท)
- สก.ครูฝางพัฒนา - สอ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	สก.ครูฝางพัฒนา	สอ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	40.0
- สก.ครูคอยสะเก็ด - ส.นิคมสันทราย	สก.ครูคอยสะเก็ด	ส.นิคมสันทราย	2.0
- สก. จอมทอง-คอยหล่อ - สอ. ครูเชียงใหม่	สก. จอมทอง-คอยหล่อ	สอ.ครูเชียงใหม่	0.6
<u>คู่เชื่อมโยงธุรกิจซื้อขาย/ปัจจัยการผลิต/ผลผลิต</u>	<u>ผู้ซื้อ</u>	<u>ผู้ขาย</u>	<u>สินค้า/จำนวน (บาท/ถัง/ กก./ ฯลฯ)/ ปี</u>
- สก. จอมทอง-คอยหล่อ - ชสก.	สก. จอมทอง-คอยหล่อ	ชสก.	5.0
- สก.คุรุสภา อำเภอเมืองเชียงใหม่ - สอ.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	สก.คุรุสภาอำเภอเมืองเชียงใหม่	สอ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	7.0
-ส.ผู้ปลูกมันฝรั่งไชยปราการ-ฝาง -ชสก.เชียงใหม่	ส.ผู้ปลูกมันฝรั่งไชยปราการ-ฝาง	ชสก. เชียงใหม่	ปุย/ชา/เมล็ดพันธุ์ 650,000 บาท/ปี
-สกก.ยังยืน แม่ทา -สก.กรีนเนท	สก.กรีนเนท	สกก. ยังยืนแม่ทา	ข้าวโพดฝักอ่อน/พืชผัก 1200 กก./ปี
-สก.จอมทอง-คอยหล่อ -ส.ผู้ปลูกลำไยภาคเหนือ	สก.จอมทอง-คอยหล่อ	ส.ผู้ปลูกลำไยภาคเหนือ	ลำไยสด (ไม่ระบุจำนวน)
-สกก.แม่ริม -สกก.สันป่าตอง	สกก.แม่ริม	สกก. สันป่าตอง	ปุย/ชา/เมล็ดพันธุ์ 2500 กก./ปี
-สกก.แม่ริม -สกก.หางดง	สกก.แม่ริม	สกก.หางดง	ปุย/ชา/เมล็ดพันธุ์ 5000 กก./ปี
-สก.น้ำคึมภาคเหนือ -สก.นิคมสันทราย	สก.น้ำคึมภาคเหนือ	สก.นิคมสันทราย	น้ำมัน (ไม่ระบุจำนวน)
-สก.น้ำคึมภาคเหนือ -สกก.พร้าว	สก.น้ำคึมภาคเหนือ	สกก.พร้าว	ข้าว (ไม่ระบุจำนวน)

-สกก.ฮอด -สกก.สันป่าตอง	สกก.ฮอด	สกก. สันป่าตอง	ปุ๋ย / 2,000 กก. ยา/สารเคมี 10 หีบ /ปี
-สกก.พร้าว -สกก.ดอยสะเก็ด	สกก.พร้าว	สกก.ดอยสะเก็ด	เมล็ดพันธุ์ (ไม่ระบุจำนวน)
-สก.ผู้เลี้ยงไก่ไข่- เชียงใหม่ - ลำพูน -สกก.หางดง	สก.ผู้เลี้ยงไก่ไข่-เชียงใหม่- ลำพูน	สกก.หางดง	- น้ำมัน 30,000-40,000 บาท/ปี - ใช้บริการเครื่องซัง 6,000 บาท/ปี
- สก.ผู้เลี้ยงไก่ไข่ เชียงใหม่- ลำพูน - สหกรณ์กลุ่ม 13 สันกำแพง	สก.ผู้เลี้ยงไก่ไข่-เชียงใหม่- ลำพูน	สหกรณ์กลุ่ม 13 สันกำแพง	- ไร่ละเย็ด 60 ต้น/ปี
- สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา - สกก.พร้าว	สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา	สกก.พร้าว	- เมล็ดพันธุ์ 1,250 กก /ปี
- สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา - สหกรณ์การเกษตรฝาง	สกก.ฝาง	สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา	- ข้าว 3,000 กก./ปี
- สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา - สกก.สันป่าตอง	สกก.ดอยสะเก็ดพัฒนา	สกก.สันป่าตอง	- ยา / สารเคมี 20 แกลลอน / ปี

หมายเหตุ สกก. – สหกรณ์การเกษตร

สก. – สหกรณ์

สก. – สหกรณ์เครดิตยูเนียน

ชสก. – ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียน

จากการร่วมระดมแนวคิดวิเคราะห์ตนเองและวางแผนกลยุทธ์เครือข่ายสหกรณ์มี

ข้อสรุปดังนี้

ปัญหาและแนวทางดำเนินงานเครือข่าย จังหวัดเชียงใหม่

1.) การรวมกลุ่มธุรกิจการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์

ปัญหา

- เครือข่ายสหกรณ์ฯยังประสบประสบปัญหาในเรื่องของความไม่คุ้นเคยและความไว้วางใจ
- กลุ่มธุรกิจต่างมีความขัดแย้งภายในคณะกรรมการของสหกรณ์ตนเอง
- ผลประโยชน์จากกลุ่มธุรกิจ ซึ่งบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับแต่ละสหกรณ์ด้วยกัน
- ไม่ทราบความต้องการของกลุ่มธุรกิจ

แนวทางการแก้ไข

- เชิญชวนให้สหกรณ์อื่น ๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมฯ
- จัดเวทีสัมมนาขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
- เครือข่ายฯ ควรจัดทำข้อมูลความต้องการและสื่อให้สมาชิกได้ทราบข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ
- ให้เครือข่ายฯเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงธุรกิจ และเป็นสื่อกลางในการสอบถามความต้องการระหว่างสมาชิกเครือข่ายฯ
- ให้เครือข่ายฯมีการสร้างระบบข้อมูลอย่างเป็นกลาง ในลักษณะขององค์กรจัดอันดับเครดิต

2.) กลไก / ข้อกำหนดของภาครัฐ / มาตรฐานสหกรณ์

ปัญหา

- ข้อจำกัดของกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 85
- นโยบายของรัฐไม่เอื้อประโยชน์ให้แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง
- บุคลากรของภาครัฐขาดความรู้ที่จะให้แก่สหกรณ์อย่างแท้จริง
- การแสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมือง โดยอาศัยฐานสหกรณ์

แนวทางการแก้ไข

- การสร้างระบบมาตรฐานสหกรณ์
- ต้องสร้างบุคลากรของสหกรณ์ให้รับบทบาทหน้าที่เพื่อที่จะรู้เท่าทันเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- เพิ่มระดับมาตรฐานสหกรณ์ เป็น 9 ข้อ คือ สหกรณ์ต้องมีแผนการดำเนินงานประจำปี
- กรณีสหกรณ์สหกรณ์ ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่า 5 สหกรณ์

3.)การแสวงหาเงินทุนและการสร้างกิจกรรม

ที่มาของทุนและกิจกรรม

1. ค่าสมัครสมาชิก
2. ค่าลงทะเบียน + เงินสนับสนุน
3. เงินบำรุงรายปี
4. จัดทำ พรบ. รถยนต์
5. ทุนพัฒนาสหกรณ์โดยการจัดสรรกำไรสุทธิ
6. ขอแบ่งรายได้จากค่าบำรุงสนับสนุน
7. ขอสนับสนุนจากนักการเมืองและหน่วยงานอื่นๆ

กิจกรรมที่ได้วางแผนไว้

1. การจัดสัมมนาวิชาการ
2. กีฬาระหว่างสหกรณ์
3. การจัดแรลลี่
4. ฟุตบอลคารา
5. ทอล์คโชว์
6. คอนเสิร์ต
7. จัดทำสินค้า ตราสัญลักษณ์
เครือข่ายฯ

4.)การพัฒนาบุคลากรสหกรณ์

ปัญหา

1. สมาชิกไม่เข้าใจอุดมการณ์สหกรณ์
2. กรรมการกับการบริหารงานสหกรณ์
3. สัมพันธภาพระหว่างฝ่ายจัดการ/บริหาร
4. การอบรมสัมมนาที่ผ่านมาเน้นเทคนิคสูงเข้าใจยาก
5. สิ่งที่ยากได้จากการอบรม แต่กลับไม่ได้
6. สหกรณ์มุ่งเน้นธุรกิจมากกว่าสวัสดิการของสมาชิก

แนวทางการแก้ไข

1. เข้าค่ายทำกิจกรรมระหว่างสหกรณ์
2. อบรม ศึกษาดูงาน
3. การวิเคราะห์ตัวเอง
4. การถ่ายทอด / การสื่อสาร
5. การสร้างเครือข่าย/ ประชาสัมพันธ์/สิ่งพิมพ์/วิทยุ
6. การสร้างทีมวิทยากรกระบวนการ
7. กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ชมรมฯไว้ในแผนของจังหวัด

ผลที่เกิดขึ้นกับเครือข่ายเชิงคุณภาพ

1. เครือข่ายได้ทราบปัญหาของสหกรณ์ อันเนื่องมาจากกฎหมายสหกรณ์
2. เครือข่ายได้แนวทางที่จะแก้ไข พรบ. สหกรณ์ ปี 2542
3. ผู้นำสหกรณ์ต่างๆ เกิดความคุ้นเคยและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันมากขึ้น
4. สหกรณ์มีการแลกเปลี่ยนร่วมแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของสหกรณ์สมาชิกที่ประสบปัญหาในการดำเนินกิจการ
5. สหกรณ์ต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการเชื่อมโยงธุรกิจการเงิน ทั้งในรูปของการนำเงินไปฝาก และได้กู้ยืม รวมทั้งการซื้อขายแลกเปลี่ยนปัจจัยการผลิตและผลผลิต
6. เครือข่ายได้มีการจัดกำหนดใช้ข้อบังคับของเครือข่ายขึ้น
7. ทำให้สมาชิกได้รับทราบปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานของสหกรณ์สมาชิก
8. สหกรณ์สมาชิก ได้เห็นความสำเร็จและความแตกต่างในการดำเนินกิจกรรมและจุดเด่นของสหกรณ์ เจ้าภาพที่จัดประชุม เช่น สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด
9. สหกรณ์สมาชิกได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการหาแนวทางแก้ไขปัญหา ให้กับสหกรณ์ที่ประสบปัญหาในเรื่องของการจัดการและการดำเนินธุรกิจ เช่น ในกรณีของสหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด และสหกรณ์การเกษตรฝาง จำกัด
10. บรรยากาศในการประชุมมีพัฒนาการที่ดีขึ้น คือ มีความเป็นทางการลดลง และทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม กล้าแสดงออกในความคิดเห็นในมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น
11. ในการสร้างกรอบเงื่อนไขในการดำเนินงานของเครือข่าย ได้พัฒนาจากการที่กำหนดเป็นข้อบังคับเครือข่าย เพื่อให้คณะกรรมการยึดถือปฏิบัติ ปรับเปลี่ยนมาเป็น การทำข้อตกลงร่วมกัน ให้สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขเพิ่มเติมได้ง่าย ทำให้การดำเนินกิจกรรมคล่องตัวยิ่งขึ้น และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของเครือข่ายได้ลงตัวยิ่งขึ้น เช่น ในกรณีการเลือกตั้งคณะกรรมการเครือข่ายในช่วงแรก ได้มีการกำหนดโควต้าตามประเภทของสหกรณ์ ซึ่งทำให้ได้คณะกรรมการที่ไม่มีความพร้อมในการทำงานกับเครือข่าย และมีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการหลายครั้ง จนถึงครั้งหลังสุด ได้มีการกำหนดวิธีการเลือกกรรมการ จากฝ่ายจัดการสหกรณ์ และฝ่ายกรรมการสหกรณ์ โดยไม่กำหนดโควต้าตามประเภทของสหกรณ์ ทำให้ได้บุคคลที่มีความเต็มใจและพร้อมที่จะทำงาน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือกิจกรรมของทางเครือข่ายมีความหลากหลายและมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เช่น การเตรียมงานที่จะเข้าร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมใหญ่ ICA ในปลายปี 47 ที่จะถึงนี้
12. เครือข่ายได้มีการพัฒนาจากเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชมรมสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจาก มีความสอดคล้องกับนโยบายของทางสันนิบาตสหกรณ์ ซึ่งคิดว่าการใช้ชื่อนี้ จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุน และการยอมรับในขบวนการนี้ สหกรณ์มากขึ้น

13. คณะกรรมการ/คณะทำงาน/แกนนำของเครือข่าย ซึ่งเป็นผู้แทนของสหกรณ์ต่างๆ มีความเข้าใจในอุดมการณ์ หลักการสหกรณ์มากยิ่งขึ้น

14. คณะกรรมการฯ สนใจปัญหาของสมาชิกฯ ตลอดจนการบริหารจัดการ การดำเนิน กิจกรรมและธุรกิจต่างๆ ของสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น

15. คณะกรรมการสนใจปัญหาของประชาชน ชุมชน เศรษฐกิจและสังคม เพิ่มมากขึ้น เช่น กรรมการได้เข้าไปเยี่ยมเยือนสหกรณ์นิคมสันทราย สหกรณ์การเกษตรฝาง ซึ่งมีปัญหาด้านการบริหารจัดการและการดำเนินธุรกิจและความขัดแย้งภายใน โดยได้ร่วมกันเสนอประสบการณ์ การแก้ไขปัญหาและข้อคิดเห็นให้กับสหกรณ์ที่ประสบปัญหา หรือการจัดประชุมวางแผนการทำงาน เช่น กิจกรรม สัมพันธภาพขบวนการสหกรณ์ที่เป็นจริง ณ บ้านป่าสักงาม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการจัดการวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

16. คณะทำงาน/กรรมการ/คิงานและกิจกรรมเพื่อเข้าไปมีบทบาทและส่วนร่วม ในโครงการที่รัฐดำเนินการเช่น โครงการสร้างศูนย์สินค้าการเกษตรภาคเหนือ โดยมีคณะกรรมการ เครือข่ายได้เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าว

17. คณะกรรมการได้นำนโยบายของรัฐ ที่เกี่ยวข้อง และมีผลกระทบต่อสมาชิกสหกรณ์ มาพิจารณา เช่น กรณีนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรีของรัฐบาล และโครงการแก้ไขปัญหาผลผลิต ลำไยของรัฐบาล

18. มีการสำรวจความต้องการของสหกรณ์สมาชิก ทั้งด้านการเงิน และการเชื่อมโยงธุรกิจ ด้านอื่นๆ และมีการนำเสนอผ่านที่ประชุมเครือข่ายประจำเดือน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางธุรกิจ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น สหกรณ์น้ำดื่มเชียงใหม่ ให้สมาชิกที่ขนส่งน้ำ เดิมน้ำมันกับสหกรณ์นิคม สันทรายเป็นต้น และส่งข้อข่าวสารจากสหกรณ์การเกษตรพร้าวมาจำหน่าย รวมทั้งสหกรณ์ การเกษตรสันทราย ได้นำเงินไปฝากกับสหกรณ์ที่ขาดเงินทุนหมุนเวียนหลายแห่ง

19. คณะกรรมการรวบรวมปัญหาของสหกรณ์ และจัดทำแผนงานของชมรมเพื่อ ของงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

20. คณะกรรมการได้กำหนดการศึกษาเรียนรู้ ดูงานจากองค์กรและหน่วยงานอื่น เพื่อนำมา ปรับปรุงการดำเนินงานของเครือข่าย เช่น เครือข่ายฯมีแผนงานที่เตรียมการ การศึกษาดูงานที่ โรงเรียนผู้นำของ พลตรี จำลอง ศรีเมือง จ.กาญจนบุรี

21. คณะกรรมการ วิเคราะห์ปัญหาด้านคน โครงสร้างด้านกฎหมาย นโยบายของรัฐ ซึ่งปัจจุบันภาครัฐให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย

งานเครือข่ายในพื้นที่อำเภอสันทราย

อำเภอสันทรายมีกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการจดทะเบียน จำนวนทั้งสิ้น 15 กลุ่ม สมาชิก 980 ราย นอกจากนี้เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 111 กลุ่ม สมาชิก 3,369 คน กลุ่มยุวเกษตรกรจำนวน 3 กลุ่ม สมาชิก 112 คน และกลุ่มธรรมชาติจำนวน 5 กลุ่ม สมาชิก 660 คน

ศักยภาพและโอกาสของอำเภอ

พื้นที่ของอำเภอสันทราย อยู่ในเขตปริมณฑลของจังหวัดเชียงใหม่ มีสถานที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาด้านงานสหกรณ์ มีสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนในทางด้านการเกษตร และการสหกรณ์ที่มีชื่อเสียง มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีสหกรณ์ที่ 5 ที่คอยให้คำแนะนำ คำปรึกษา และให้ความรู้เกี่ยวกับงานสหกรณ์ มีหน่วยราชการ อาทิเช่น สถานีทดลองยาสูบแม่โจ้ ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ และชมรมสหกรณ์โคนมภาคเหนือ ที่สามารถให้คำแนะนำให้ความรู้ ทางด้านวิชาการแก่สมาชิก รวมถึงมีเจ้าหน้าที่จากเกษตรอำเภอสันทราย ที่ให้คำแนะนำแก่สมาชิก เสมอมา

เหตุที่พื้นที่อำเภอสันทราย เป็นศูนย์กลางทางวิชาการทางด้านเกษตรและสหกรณ์ ส่งผลให้มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมากในหลาย ๆ ด้าน ประกอบกับมีสถานที่เอื้อต่อการร่วมมือในการทำธุรกิจร่วมกันของสหกรณ์ ได้แก่ มีตลาดกลางสินค้าทางเกษตรตั้งอยู่ที่สหกรณ์ การเกษตรสันทราย จำกัด มีโรงงานแปรรูปมันฝรั่งตั้งอยู่ที่สหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด และมีผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตได้มากมาย

ฉะนั้น โอกาสในความร่วมมือของพื้นที่ในอำเภอสันทราย สามารถเอื้อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสูงสุดในการพัฒนาความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างสหกรณ์

สหกรณ์ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่มีดังนี้

สหกรณ์ภาคการเกษตร

1. นิคมสันทราย
2. การเกษตรสันทราย
3. ผู้ปลูกมันฝรั่ง
4. ปศุสัตว์สันทราย
5. โคนมแม่โจ้
6. หมู่บ้านเกษตรพัฒนา ฯ แม่ฮัก ฯ
7. ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ฯ

สหกรณ์นอกภาคเกษตร

1. ออมทรัพย์ค่ายสมเด็จพระเจ้า
2. เครดิตยูเนียนบ้านหนองสามัคคี
3. ออมทรัพย์พนักงานยาสูบแม่โจ้
4. ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยแม่โจ้
5. เครดิตยูเนียนเจดีย์
6. ร้านสหกรณ์กองกำกับการ ดชด.
7. เครดิตยูเนียนบ้านศรีงามพัฒนา ฯ
8. เกษตรสถานสันติธรรม
9. ร้านสหกรณ์มหาวิทยาลัยแม่โจ้
10. ผู้ประกอบการน้ำดื่มภาคเหนือฯ
11. ผู้ประกอบการสถานบันเทิง

ปัญหาและความต้องการของสหกรณ์ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยสรุปคร่าว ๆ ดังนี้

ปัญหาด้านเงินทุน

พบว่าสหกรณ์ในอำเภอสันทรายส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านการขาดเงินทุน โดยเฉพาะสหกรณ์ภาคการเกษตร เนื่องจากสมาชิกของสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ซึ่งทราบกันดีอยู่แล้วว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ที่ยากจนของประเทศไทย รัฐบาลพยายามที่จะหาวิถีทางในการช่วยเหลือเกษตรกรในรูปแบบต่าง ๆ และสหกรณ์ก็คือ องค์กรรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือสมาชิกของสหกรณ์ในด้านเงินทุนในรูปแบบของเงินกู้ยืม วัสดุเครื่องมือทางการเกษตร ตลอดจนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เป็นต้น

เงินทุนของสหกรณ์ที่ระดมจากสมาชิก ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของทุนเรือนหุ้น เงินรับฝากจากสมาชิก ซึ่งกว่าที่สหกรณ์จะมีเงินทุนจำนวนมากนั้น สหกรณ์บางแห่งดำเนินการแบบล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด พบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย จึงจะเห็นว่าสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานมากเป็นสหกรณ์ที่ก่อตั้งมานานแล้ว ประสบความสำเร็จในการบริหารงานโดยได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากสมาชิก ส่งผลทำให้มีจำนวนสมาชิกมาก และสมาชิกนำเงินมาฝากจำนวนมาก แต่สหกรณ์ภาคการเกษตรในอำเภอสันทราย ที่พบมิได้เป็นสหกรณ์ที่มีทุนดำเนินงานมากไปทุกสหกรณ์ ยังมีสหกรณ์ขนาดกลางและสหกรณ์ขนาดเล็กที่นักรอคอยความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนเพื่อให้สมาชิกนำไปลงทุนในการประกอบอาชีพ แม้ว่าเงินที่ระดมได้จากภายในสหกรณ์จะทำให้สหกรณ์มีความมั่นคง แต่การระดมทุนได้ต้องใช้เวลานาน

ส่วนสหกรณ์นอกภาคการเกษตร พบว่าสหกรณ์ส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของบุคลากรในองค์กรในด้านสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งจัดอยู่ในรูปของสหกรณ์ร้านค้า

และบางสหกรณ์จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างพื้นฐานความมั่นคงในอนาคตของบุคลากรในองค์กรที่มีรายได้ประจำ สามารถสะสมเงินไว้เพื่อความมั่นคงของชีวิต ซึ่งถ้าหากเดือดร้อนและมีความจำเป็นต้องใช้เงินก็สามารถกู้ยืมมาได้ ส่วนใหญ่ จัดตั้งอยู่ในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ดังนั้น สหกรณ์นอกภาคการเกษตรจึงไม่พบปัญหาด้านการเงินทุน

จากสภาพการดำเนินธุรกิจ พบว่า สหกรณ์ในอำเภอสันทรายแต่ละสหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกันออกไป ส่วนใหญ่สหกรณ์ภาคการเกษตรมีการดำเนินธุรกิจหลายประเภท ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจปั้มน้ำมัน และธุรกิจบริการ เนื่องจากสหกรณ์มีธุรกิจที่มีความหลากหลาย ดังนั้นปัญหาที่พบในการดำเนินธุรกิจคือ ปัญหาต้นทุนในการดำเนินธุรกิจสูง ทำให้ได้กำไรน้อย บางสหกรณ์ประสบปัญหาการขาดทุน โดยเฉพาะธุรกิจรวบรวมผลผลิตทางการเกษตร พบว่า สหกรณ์ขายผลผลิตของสมาชิกในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุน หรือบางสหกรณ์ขายได้ในราคาที่สูงกว่าต้นทุนเล็กน้อย แต่เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจเกิดขึ้นจึงทำให้เกิดการขาดทุน

ปัญหาด้านการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

สหกรณ์การเกษตร พบว่า สหกรณ์ต้องประสบกับปัญหาด้านการแข่งขันกับผู้ประกอบการเอกชนในด้านการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ปุ๋ยเคมี ยา พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ เนื่องจากสหกรณ์มีต้นทุนของสินค้าที่สูงกว่าคู่แข่ง เพราะบางสหกรณ์สั่งซื้อสินค้าตามจำนวนสมาชิกของสหกรณ์ตนเองที่ต้องการ หากสหกรณ์มีสมาชิกที่ต้องการสินค้าน้อย บางบริษัทไม่ขายให้เพราะไม่คุ้มกับการขนส่ง ดังนั้นสหกรณ์จำเป็นต้องซื้อในสัดส่วนที่บริษัทกำหนด แต่เมื่อสหกรณ์นำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกแล้ว ปรากฏว่าเกินความต้องการของสมาชิก ทำให้เกิดปัญหาสินค้าคงเหลือจำนวนมาก ปัญหามากมายเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เมื่อวิเคราะห์ลึก ๆ ลงไปแล้วนั้นปัญหาเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การเชื่อมโยงธุรกิจเป็นไปได้ช้า

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนสหกรณ์มาก หลากหลาย แตกต่างกันในเรื่องของประเภท ขนาด ลักษณะการดำเนินธุรกิจ พื้นที่ทำกิน และอาชีพของสมาชิก จึงทำให้มีบริบทและวัฒนธรรมขององค์กรแตกต่างกันไป ซึ่งรวมทั้งคุณลักษณะของผู้นำขององค์กรนั้นด้วย การเชื่อมโยงองค์กรในรูปลักษณะของเครือข่ายสำหรับพื้นที่ใหญ่กว้าง รูปแบบแนวทางและกระบวนการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการสร้างพันธมิตรเกิดเป็นเครือข่ายผู้นำองค์กรได้ก่อนแล้วถึงพัฒนาขึ้นไปเป็นเครือข่ายองค์กรสามารถเชื่อมโยงช่วยเหลือกันในด้านธุรกิจ เกิดเป็นความร่วมมือกันระหว่างสหกรณ์ตามหลักการที่ 6 นั้น ต้องใช้รูปแบบกระบวนการและวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลายต่อเนื่อง และใช้ระยะเวลานาน เพื่อให้เกิดการพบปะ พูดคุย สร้างความคุ้นเคยไว้เนื้อเชื่อใจกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งมีโอกาสดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน กิจกรรมที่ทำให้เกิดความคุ้นเคยได้ง่าย ควรเป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด สนุกสนาน เช่น กิจกรรม walk rally การเยี่ยมชมศึกษาดูงาน การรับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการละลายพฤติกรรมของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี ส่วนกิจกรรมทางวิชาการ การเสนอและยกปัญหาขึ้นมาให้ช่วยกันพิจารณา คิดและวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้ทุกคนได้มีบทบาท และมีส่วนร่วม เกิดผู้นำทางด้านความคิด ซึ่งสมาชิกของเครือข่ายจะค้นหาผู้นำของเขาได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ เกิดเป็นแกนนำของเครือข่ายที่ถูกยอมรับ และเลือกตั้งขึ้นโดยสมาชิกของเครือข่าย

1. ความยั่งยืนของเครือข่าย

ชมรมสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเครือข่ายสหกรณ์ ที่ใช้กระบวนการวิจัยหลอมละลายสหกรณ์ ต่างประเภท ขนาดใหญ่และเล็ก เข้มแข็งและอ่อนแอ มาสร้างความสัมพันธ์กันขึ้นใหม่เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เครือข่ายจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้นั้นต้องเกิดจากปัจจัย หรือมีองค์ประกอบของตัวชี้วัด คือ

1. ผู้นำและแกนนำ มาจากฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ ที่มีความตั้งใจ เสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม กล้านำกล้าคิดและปฏิบัติ ไม่มีมลทินมัวหมอง มีระยะเวลาการทำงานหรือเป็นตัวแทนขององค์กรได้นานอย่างต่อเนื่อง ฝ่ายบริหารซึ่งเป็นกรรมการยังมีจุดอ่อน เนื่องจากมีวาระการดำรงอยู่ในตำแหน่งค่อนข้างสั้น ส่วนฝ่ายจัดการที่ปฏิบัติงานได้ดี ไม่ประสงค์ลาออกสามารถอยู่ได้นานกว่ากรรมการ จะเป็นกลไกที่หนุนเสริมการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างสหกรณ์ ส่วนผู้นำและแกนนำที่สามารถเชื่อมโยงกับบุคคลภายนอกในระบบอุปถัมภ์ เช่นนักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการระดับสูง และสามารถดึงทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกเครือข่ายได้ ย่อมเป็นการเสริมให้ผู้นำเครือข่ายมีบทบาททางสังคมทับซ้อน เพิ่มศักยภาพและบารมี เป็นที่ยอมรับของสมาชิกเครือข่าย

2. กิจกรรม เครือข่ายขององค์กรเกิดจากตัวบุคคลเชื่อมโยงซึ่งเป็นเครือข่ายผู้นำเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จะต้องมีการพบปะ พูดคุยปรึกษาหารือกันอยู่เสมอทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการจัดงานสานต่อ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมร่วมกัน เพื่อให้เกิด

การมีส่วนร่วม ร่วมแรงร่วมใจ แสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดพลังขับเคลื่อน ให้กิจกรรมนั้นบรรลุผลสำเร็จ เกิดประโยชน์ทางด้านรูปธรรมและจิตใจแก่สมาชิกเครือข่าย สามารถสร้างอัตลักษณ์เป็นของตนเอง

3. จำนวนและคุณภาพของสมาชิกเครือข่าย เครือข่ายย่อมประกอบไปด้วยผู้นำ แกนนำ และสมาชิก ดังนั้นเวทีหรือพื้นที่ประชาคม ต้องมีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมด้วยอย่างสม่ำเสมอและเพิ่มขึ้น รวมทั้งประกอบด้วยคุณภาพของสมาชิกเครือข่าย คือการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ทาง

4. ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เครือข่ายเป็นการรวมกลุ่มคนเอาไว้ หากมีการขับเคลื่อนของเครือข่ายในเรื่องใด ๆ และต้องมีการปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการเงิน เครือข่ายย่อมสามารถกำหนดข้อตกลง กฎ กติกาที่ยอมรับและใช้ร่วมกัน เพื่อจัดระเบียบทางสังคม และแสดงความโปร่งใสในเรื่องการเงิน เปิดเผยให้สมาชิกเครือข่ายยอมรับได้ ไม่หวาดระแวงซึ่งกันและกัน เครือข่ายนั้นก็สามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากยังผูกใจกันไว้ด้วยศรัทธา โดยเฉพาะในตัวผู้นำต้องโปร่งใส

5. วัตถุประสงค์ การรวมกลุ่มคนในลักษณะเครือข่ายเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนในเรื่องใด ๆ เพื่อช่วยเหลือกัน ในการแก้ไขปัญหาที่ทุกคนตระหนักว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยลำพัง แต่ต้องใช้พลังจากเครือข่าย ย่อมต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกเครือข่าย สามารถจัดสรรและประสานผลประโยชน์ตามความมุ่งหวังของสมาชิกได้ ซึ่งผลประโยชน์ที่สมาชิกได้ เป็นได้ทั้งรูปธรรม และจิตใจ เมื่อใดยามที่เกิดปัญหา ก็สามารถระดมสรรพกำลังได้โดยง่ายเสมอ โดยไม่จำเป็นว่าสมาชิกเครือข่ายนั้นต้องอยู่ในที่เดียวกัน

2. ข้อจำกัดของเครือข่าย

1. ชมรมสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเครือข่ายองค์กรที่ผู้นำ แกนนำ และสมาชิกมาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ทำให้ทราบว่าแต่ละ สหกรณ์มีปัญหา ความเดือดร้อน และต้องการอะไร เช่น สหกรณ์ขนาดใหญ่ที่สภาพคล่องสั้น มีความต้องการปล่อยเงินกู้ สหกรณ์ขนาดเล็กต้องการกู้เงิน บางสหกรณ์ต้องการขายผลผลิต บางสหกรณ์ต้องการขยายผลผลิต บางสหกรณ์ต้องการปัจจัยการผลิต ได้มีการจัดรูปแบบกิจกรรมให้เกิดข้อตกลงและเชื่อมโยงทางธุรกิจหลายครั้งหลายหน แต่ชมรมสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ก็ยังไม่สามารถเป็นศูนย์กลางทางการเงินและธุรกิจได้เนื่องจากชมรมฯ เป็นกลุ่มเครือข่ายที่ไม่เป็นนิติบุคคล และสหกรณ์มีระบบการตัดสินใจทางธุรกิจในรูปแบบคณะกรรมการสหกรณ์จะเชื่อมโยงทำธุรกิจระหว่างกันได้ มักเกิดจากความคุ้นเคยเป็นการส่วนตัวของผู้นำสหกรณ์

2. ชมรมสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ สามารถคิดแผนงานกิจกรรมได้ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ อย่างจริงจัง เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องทุน มีเพียงเงินค่าสมัครสมาชิกจำนวนหนึ่ง และขาดผู้สนับสนุนในลักษณะแม่ข่าย ในระยะยาว ชมรมฯ ไม่สามารถดำเนินการเกิดประโยชน์ตามความคาดหวังของสมาชิกได้ จะมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของเครือข่าย

ข้อสังเกต

1. การเริ่มต้นสร้างเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ มีจุดเริ่มต้นมาจากกองสหกรณ์พาณิชย์ และธนกิจ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้พิจารณาเห็นถึงเงินต้นระบบของสหกรณ์ โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์ กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงได้กำหนดนโยบาย การเสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจและสินเชื่อบริการของขบวนการสหกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ซึ่งได้เริ่มต้นจากส่วนกลางและขยายผลออกสู่จังหวัดต่างๆ

2. ในระยะแรก การประชุมเครือข่าย จะเป็นเรื่องของทางราชการเข้ามาชี้แนะและให้สหกรณ์ปฏิบัติตาม โดยให้เจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้าร่วมการประชุมมากกว่าผู้แทนของสหกรณ์ ในระยะครั้งหลังๆ เจ้าหน้าที่ราชการพยายามที่จะลดบทบาทตัวเองลง และพยายามที่จะให้ผู้แทนสหกรณ์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และมีการจัดรูปแบบการประชุมที่มีลักษณะหมุนเวียนระหว่างสหกรณ์สมาชิก ทุกๆ เดือน

3. ในระยะแรกๆ การประชุมเป็นลักษณะการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ มีความสามารถในด้านต่างๆ มาให้ความรู้ข่าวสาร แต่ในระยะต่อมา ที่ประชุมเริ่มหยิบยกประเด็นปัญหาต่างๆ ของสหกรณ์ มาพิจารณาและหารือร่วมกัน เช่น ปัญหาความต้องการในการเชื่อมโยงธุรกิจ และปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายสหกรณ์

4. เครือข่ายต้องการมีที่ทำการสำนักงาน ของเครือข่าย เพื่อความมั่นคง

5. เครือข่ายแสดงความคิดเห็นว่า ก่อนจะมีการเชื่อมโยงทางธุรกิจ ต้องใช้กิจกรรมสัมพันธ์ มีการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกันก่อนเป็นอันดับแรก

6. สมาชิกเครือข่ายเห็นว่า ศูนย์การประสานงานเครือข่ายจำเป็นที่จะต้องเป็นศูนย์ข้อมูล ที่เอื้อต่อการเชื่อมโยงธุรกิจ และข้อมูลในเชิงเทคนิควิชาการต่างๆ

7. การประชุมเครือข่ายในแต่ละครั้ง ขาดความต่อเนื่องของผู้แทนสมาชิกของแต่ละสหกรณ์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่เข้าร่วมประชุม ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง และทำให้เกิดการสื่อสารที่บกพร่องไประหว่างตัวผู้แทนกับคณะกรรมการแต่ละสหกรณ์เอง ก่อให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการรับรู้และติดตาม และสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานของเครือข่าย

8. ขบวนการสหกรณ์มีปัญหาการดำเนินงาน อันเนื่องมาจาก พรบ.สหกรณ์ ปี 2542 ก่อนข้างมาก ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

9. กิจกรรม Walk rally ก่อให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างผู้นำสหกรณ์อย่างดี

10. ที่ประชุมมีความเห็นให้เครือข่าย มีกองเลขาฯ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการทำงานและประสานงานของเครือข่าย

11. งานประชาสัมพันธ์ขบวนการสหกรณ์ก่อให้เกิดการร่วมมือทางธุรกิจ

12. มีการรวมกลุ่มสหกรณ์ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อเป็นเครือข่ายระดับพื้นที่ เช่น เครือข่ายสหกรณ์พื้นที่ลุ่มน้ำฝาง และ เครือข่ายสหกรณ์ในเขต อ. สันทราย

13. สันนิบาตสหกรณ์เริ่มให้ความสำคัญกับเครือข่ายสหกรณ์ โดยมีการจัดประชุมผู้นำสหกรณ์ที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งเครือข่ายสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ได้นำเสนอรูปแบบของเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ให้กับทางสันนิบาตสหกรณ์ได้ทราบ

14. ในระยะแรก สหกรณ์ที่ยังไม่เข้า มาร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และยังขาดความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย ซึ่งในระยะหลังสมาชิกเครือข่ายมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และเริ่มเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น

15. บุคลากรฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เช่น ฝ่ายจัดการของสหกรณ์ คณะกรรมการและสมาชิก เริ่มเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของทางเครือข่ายมากขึ้น

16. ชมรมฯเริ่มคิดแผนการทำงานในด้านต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น จัดกิจกรรมศึกษาดูงานที่ จ.กาญจนบุรี ในช่วงเดือน ต.ค. 47 จัดกิจกรรมสัมมนาวิชาการ จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการ ฝ่ายจัดการและสมาชิก โดยมีการกำหนดนโยบายและการวางแผนเก็บข้อมูลเบื้องต้น ก่อนที่จะดำเนินกิจกรรม

17. สมาชิกเครือข่ายมีความตระหนักถึงความเป็นสหกรณ์ที่แท้จริง วิถีชีวิตของผู้คน ชุมชน ป่าไม้ ธรรมชาติ และแหล่งอาหาร การรวมกลุ่มที่เป็นไปโดยธรรมชาติและความยั่งยืนของกลุ่มหรือ สหกรณ์

18. เครือข่ายเริ่มเข้าใจและคำนึงถึงโอกาสและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมภายนอก เช่นเรื่องนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรี เป็นต้น

19. เครือข่ายเริ่มคิดในเรื่องการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล ที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตการเกษตร เช่น ปัญหาการแก้ไขปัญหาค่าผลผลิตต่ำของรัฐบาล หรือนโยบายต่างๆของรัฐบาลที่สอดคล้องกับความต้องการของคนหรือไม่ อย่างไร

20. เครือข่ายเริ่มที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเข้าใจจุดประสงค์ในการสร้างเครือข่ายมากยิ่งขึ้น และเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น

21. สหกรณ์เริ่มตระหนักถึงการสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ ให้เรียนรู้หลักการและอุดมการณ์สหกรณ์ เพื่อสืบสานขบวนการสหกรณ์อย่างมั่นคง

22. เครือข่ายคิดที่จะเสนอแผนงาน/ งบประมาณที่จะพัฒนาเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ของตนเองต่อภาครัฐ

23. ผู้ที่รับการเลือกตั้งเป็นกรรมการเครือข่าย ที่ไม่มีความพร้อม หรือขาดความเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์สหกรณ์ จะไม่ค่อยมีส่วนร่วมและบทบาท ในกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว จะหลุดออกไปจากการเป็นคณะกรรมการโดยธรรมชาติ

24. คณะกรรมการ / คณะทำงาน บางคนที่มีมีความตั้งใจและเข้าใจในหลักการและอุดมการณ์สหกรณ์ ไม่สามารถกลับเข้ามาเป็นคณะกรรมการเครือข่ายได้ เนื่องจาก หมดวาระลงไปจากกรรมการสหกรณ์ต้นสังกัด

25. คณะกรรมการมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากขึ้น มีการแสดงข้อคิดเห็นหรือแนวคิดในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างจริงจัง

26. สันนิบาตสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มเห็นผลการทำงานของเครือข่าย จึงได้ประสานงานให้ผู้แทนเครือข่ายสหกรณ์เข้าร่วม ที่จะเตรียมงานการประชุม ICA

27. ฝ่ายจัดการของแต่ละสหกรณ์สมาชิก เริ่มเห็นความสำคัญ โดยเฉพาะ ชุมชนสหกรณ์ระดับจังหวัด ได้เข้าร่วมในกิจกรรมและการดำเนินงานของทางเครือข่ายมากขึ้น

28. คณะกรรมการมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสหกรณ์ว่า ในการจัดสัมมนา หรืออบรมต่างๆ จะต้องมีการความต่อเนื่อง มีการสร้างมาตรฐานของสหกรณ์ มีองค์กรของขบวนการสหกรณ์ที่จะทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการ ในการตัดสินปัญหากรณีพิพาท หรือปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสหกรณ์

3. อภิปรายผล

เหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในของสหกรณ์

1.) ปัจจัยตัวบุคคล โดยเฉพาะผู้นำต้องมีคุณลักษณะและศักยภาพความเป็นผู้นำได้ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติ และต้องไม่มีมลทินมัวหมอง ทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของสมาชิกและบุคคลทั่วไป จากการสังเกตพบว่าผู้นำที่มีปัญหาลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง มักยอมถอนตัวเองออกจากวงการ

2.) การจัดการภายใน สหกรณ์ต้องไม่มีเรื่องขัดแย้งกันระหว่างเจ้าหน้าที่ และกรรมการ เพราะเจ้าหน้าที่ เป็นส่วนเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงทางธุรกิจ และการจัดการทางด้านธุรกิจ และเมื่อมีความขัดแย้งกัน จึงมีผลกระทบต่อผู้นำ ซึ่งต้องเป็นตัวแทนขององค์กรในการเชื่อมโยงเครือข่ายๆ

3.) การสร้างชื่อเสียงและรักษาภาพลักษณ์ของสหกรณ์ สหกรณ์ต้องมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โปร่งใส น่าเชื่อถือ และไม่มีปัญหาเรื่องทุจริต หรือข้อบกพร่องทางการเงิน สหกรณ์ที่มีปัญหาและมีภาพลักษณ์ไม่ดี ส่งผลให้ผู้นำขององค์กรต้องเสื่อมเสียไปด้วย

ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกของสหกรณ์

1.) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 101 ที่กำหนดให้สหกรณ์ประเภทเดียวกัน ตั้งแต่ 5 สหกรณ์ขึ้นไป อาจรวมกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ได้ ซึ่งเป็นข้อจำกัดให้สหกรณ์ประเภทอื่นๆ ไม่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิก จึงทำให้ไม่เกิดเป็นเครือข่ายสหกรณ์ทุกประเภท

2.) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 50 ที่กำหนดให้คณะกรรมการ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน ซึ่งมีผลต่อการเป็นตัวแทนขององค์กร ในฐานะผู้นำที่ต้องเข้าร่วมเป็นกรรมการเครือข่ายฯ หรือเป็นตัวแทนของสมาชิกเครือข่ายฯ ต้องขาดความต่อเนื่อง และสนใจในกิจกรรมของเครือข่ายฯ ถึงแม้ผู้นำที่มีคุณลักษณะและศักยภาพที่ดี ก็ไม่สามารถที่จะเป็นแกนนำหรือหมุดเชื่อมโยงให้แก่องค์กรได้ เนื่องจากตนเองไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในองค์กรนั้นแล้ว จึงพบว่าในการเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรนั้น ย่อมได้เครือข่ายบุคคล ซึ่งเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม

3.) การทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ มีส่วนที่จะช่วยเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายขององค์กร เนื่องจากเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการรวมตัวของสหกรณ์อย่างหลวมๆ ไม่ได้กำหนด กฎระเบียบใด และไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล จึงยังมีจุดอ่อนในการทำงานอีกมาก ที่ไม่สามารถขับเคลื่อนงานสานต่อให้เกิดประโยชน์ได้มากนัก เพราะเครือข่ายที่เข้มแข็งและยั่งยืน จะต้องสามารถดึงดูดทรัพยากรต่างๆ และบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์และสนองตอบต่อความมุ่งหวังของสมาชิกเครือข่ายได้

4) เครือข่ายฯ ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนอย่างจริงจัง และเป็นแม่ข่าย ให้แก่เครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ดังเช่น ชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ ที่เป็นแม่ข่ายให้แก่เครือข่าย สหกรณ์เครดิตยูเนียนต่างๆ ที่สนับสนุนเงินทุนและกิจกรรมของลูกข่าย และให้กิจกรรมของลูกข่ายสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของแม่ข่ายได้ ด้วยสภาพปัญหาแวดล้อมภายในของสหกรณ์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสภาพปัญหาแวดล้อมภายนอก ที่ได้กล่าวข้างต้น ย่อมมีผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ เครือข่ายฯ

กล่าวโดยสรุป นับตั้งแต่ (เดือนมีนาคม 2546 – ปัจจุบัน) ในช่วงแรก สหกรณ์ต่างๆ ที่มาเข้าร่วมกิจกรรม ยังไม่เข้าใจถึงความหมายของเครือข่าย และยังไม่เห็นจุดหมายปลายทางที่มาเข้าร่วมเครือข่ายฯ บางสหกรณ์ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดเล็กก็มีความคาดหวังและประโยชน์ทางธุรกิจจากการเข้าร่วมประชุม บางสหกรณ์เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ ผู้นำของสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ เป็นผู้นำในที่ประชุม และเป็นผู้อภิปรายเป็นส่วนใหญ่ และยึดติดอยู่กับการพิจารณาเรื่องระเบียบ ข้อบังคับของเครือข่ายฯ ทำให้การประชุมในระยะแรกๆ ค่อนข้างเป็นทางการและไม่สร้างสรรค์ มาประชุมแต่ละครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายเดินทาง และเปลี่ยนตัวแทนเข้าร่วมประชุม มีการเปลี่ยนแปลงกรรมการและประธานกรรมการเครือข่ายฯ หลายวาระ

จากกระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมที่มีมาโดยตลอด จากการสังเกตการณ์ และการตั้งคำถาม จนนำไปสู่ กระบวนการสร้างองค์ความรู้ คืนกลับไปในกระบวนการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้นักวิจัยได้ค้นหาและสร้างแกนนำเครือข่ายฯ ซึ่งเป็นกรรมการของเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ หลายรุ่นหลายคน ที่มีการเรียนรู้และมีความเข้าใจเรื่องของความเป็นเครือข่ายฯ มากขึ้น และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อส่วนรวม มีความเสียสละ และภาวะอารมณ์

ทางด้านผู้นำเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งจนถึงปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างคณะกรรมการบริหารงานเครือข่ายสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ขึ้น เนื่องจากหมดวาระลง ซึ่งพร้อมที่จะทำงานให้กับเครือข่ายฯ ในการขับเคลื่อนแผนงานและกิจกรรม

จากปรากฏการณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในช่วงของระยะเวลาดำเนินการวิจัย เช่น การหมดวาระกรรมการการลาออกของกรรมการ สหกรณ์มีปัญหาการทุจริต ความขัดแย้งภายในของสหกรณ์ ล้วนมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงผู้นำหรือแกนนำของเครือข่ายฯ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอันจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของเครือข่ายฯ

จากการทำงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายในช่วงที่ผ่านมา พออนุมานได้ว่างานมีความก้าวหน้าในระดับที่เห็นความสำเร็จแต่ยังไม่ยั่งยืน ดังตัวบ่งชี้ที่เห็นเป็นความสำเร็จเช่น

- ๑.) การมีสมาชิกเครือข่ายที่กระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
- ๒.) สมาชิกมีความสนิทสนมคุ้นเคย ใช้ความไม่เป็นทางการดำเนินงานของเครือข่าย
- ๓.) มีการติดต่อสัมพันธ์และมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน ไปมาหาสู่กันมากขึ้น
- ๔.) มีการติดต่อเชื่อมโยงธุรกิจกันมากขึ้น
- ๕.) เครือข่ายมีแผนงานและโครงการที่สามารถจัดการตนเองได้ในระยะยาว เช่นมีแผนหารายได้ แผนพัฒนาบุคคล แผนเชื่อมโยงธุรกิจ เป็นต้น
- ๖.) ผู้นำเครือข่ายเป็นคณะบุคคลที่มีลักษณะหลากหลายและสามารถทำงานทดแทนกันได้
- ๗.) เครือข่ายมีเงินทุนดำเนินงานของตนเองเพิ่มขึ้น

4. ข้อเสนอแนะ

1. ควรกำหนดโครงสร้างให้หน่วยงานที่ควรสนับสนุน เช่น สันนิบาตสหกรณ์ เป็นแม่ข่ายให้แก่เครือข่ายสหกรณ์ โดยสนับสนุนเงินทุน กิจกรรมของลูกข่าย ซึ่งแม่ข่ายก็จะได้รับประโยชน์จากการขอความร่วมมือใดๆ และการส่งเสริมพัฒนาสหกรณ์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นผลให้มีการพัฒนาขบวนการสหกรณ์อย่างแท้จริง ถ้าได้มีการกำหนดโครงสร้างไว้อย่างชัดเจนแล้ว สหกรณ์ที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายฯ ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำขององค์กร ผู้นำรุ่นหลังย่อมที่จะยอมรับและเข้าใจได้ ในการร่วมเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายฯ

2. สันนิบาตสหกรณ์ควรจัดโครงการสร้างกระจายออกสู่จังหวัดต่าง ๆ จัดให้มีคนทำงานประสาน มีงบประมาณและสำนักงานประจำแต่ละพื้นที่

3. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้สหกรณ์ ได้ทำแผนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องในการเชื่อมโยงธุรกิจ และการพัฒนาบุคลากร ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ ให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงาน มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นสร้างและรักษาภาพลักษณ์ของสหกรณ์ไว้ได้เป็นอย่างดี

4. การเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรสหกรณ์ เป็นวิธีปฏิบัติบนพื้นฐานแนวคิดการพึ่งตนเอง และการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน ในระดับความสัมพันธ์แนวนอน ดังนั้นการพัฒนาสหกรณ์

ต้องพัฒนาฐานรากของสหกรณ์คือสมาชิก ให้มีความเข้มแข็งในทางความคิดและปฏิบัติ และเข้าใจหลักการพึ่งตนเอง และลดการพึ่งพาจากภายนอกโดยคิดวิเคราะห์ และรู้เท่าทัน ซึ่งจะเป็นส่วนเสริมและสนับสนุนสหกรณ์ให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

5. ควรจัดให้มีกลไกกลางสร้างความเชื่อมั่นหรือจัดการความเสี่ยงจากการเชื่อมโยงธุรกิจ โดยเฉพาะธุรกรรมทางการเงิน

6. สหกรณ์แต่ละแห่งควรสร้างความน่าเชื่อถือในการบริหารงาน โดยสร้างความโปร่งใสจะทำให้ เอื้อต่อการเชื่อมโยงธุรกิจกับภายนอกมากขึ้น

7. เครือข่ายสหกรณ์ควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำอย่างต่อเนื่อง โดยจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมควบคู่กับการเชื่อมโยงทางธุรกิจ

8. สหกรณ์ควรใช้แนวคิดการจัดการความรู้ มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย

9. มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาทางด้านสหกรณ์ควรกำหนดภารกิจและแผนงานหนุนเสริมการพัฒนาคน การพัฒนาความรู้ และการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรอย่างต่อเนื่อง
